

Αρχική σελίδα>Τα δικαιώματά σας>Θεμελιώδη δικαιώματα>Επιχειρήσεις και ανθρώπινα δικαιώματα

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības

Uzņēmējdarbība, kas varētu negatīvi ietekmēt cilvēktiesības visā pasaulē, un ES reakcija uz to.

Uzņēmējdarbība ir ekonomikas dzinējspēks, jo, radot darbvietas un nodrošinot preces un pakalpojumus, tā veicina ekonomikas un sociālo attīstību. Vienlaikus tā varētu nelabvēlīgi ietekmēt cilvēktiesības, tai skaitā vides, darba un sabiedrības aspektus.

Jo īpaši uzņēmumi (ar savām vai to piegādes ķēdēs iesaistīto uzņēmumu darbībām vai bezdarbību) var negatīvi ietekmēt visu starptautiski atzīto cilvēktiesību spektru, piemēram:

civilās un politiskās tiesības,
ekonomiskās un kultūras tiesības,
līdztiesība un nediskriminēšana,
bērna tiesības,
vārda brīvība,
datu aizsardzība,
tiesības uz taisnīgu tiesu,
vides tiesības un ilgtspēja,
darba tiesības,
veselības aizsardzības tiesības,
patērētāju aizsardzības tiesības.

Lai nodrošinātu uzņēmumu pozitīvu ieguldījumu un novērstu to kaitīgo ietekmi, Apvienoto Nāciju Organizācija (ANO), Starptautiskā Darba organizācija (SDO) un Ekonomiskās Sadarbības un attīstības organizācija (ESAO) definēja pieeju globālajām vēlmēm attiecībā uz atbildīgu uzņēmējdarbību.

Īpaši jāatzīmē turpmāk minētais.

2011. gada ANO Vadošie principi uzņēmējdarbībai un cilvēktiesībām (*UNGP*) ir pirmie pasaules mērogā saskaņotie standarti, kas vērsti uz to risku cilvēktiesībām novēršanu un risināšanu, kuri ir saistīti ar uzņēmējdarbību.

ESAO Pamatnostādnes, kas pieņemtas 1976. gadā un atjauninātas 2011. gadā, ir ietverta nodaļa par cilvēktiesībām, kura ir saskaņota ar *UNGP*.

SDO Trīspusējo deklarāciju par principiem attiecībā uz daudz nacionāliem uzņēmumiem un sociālo politiku (SDO DUSP deklarācija) atjaunināja 2017. gadā, lai iekļautu jaunus darba standartus, kā arī atsauces uz *UNGP* un ilgtspējīgas attīstības un ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam.

Turklāt 2016. gadā Eiropas Padome pieņēma **leteikumu par uzņēmējdarbību un cilvēktiesībām**, tajā galveno uzmanību pievēršot tiesiskās aizsardzības līdzekļu pieejamībai, īpaši uzsverot papildu aizsardzību, kas nepieciešama darba ņēmējiem, bērniem, pirmiedzīvotāju tautām un cilvēktiesību aizstāvjiem. Attiecībā uz piekļuvi tiesiskās aizsardzības līdzekļiem *UNGP* noteikts, ka valstīm ir jāveic attiecīgi pasākumi, ar kuriem nodrošinātu efektīvu tiesiskās aizsardzības pieejamību personām, kuras skāruši ar uzņēmējdarbību saistīti pārkāpumi. To var panākt ar tiesu, administratīviem, likumdošanas un citiem piemērotiem līdzekļiem. *UNGP* arī noteikts, ka uzņēmumiem, kuri ar savām darbībām ir izraisījuši vai sekmējuši nelabvēlīgu, kaitīgu ietekmi, ir jānovērš tās sekas, izmantojot aizsardzības līdzekļus.

ES reakcija:

Eiropas Pamattiesību hartā ir ietverti vairāki būtiski noteikumi, piemēram:

verdības un piespiedu darba aizliegums (5. pants),
darījumdarbības brīvība (16. pants),
diskriminācijas aizliegums (21. pants),
bērnu tiesības (24. pants),
godīgi un taisnīgi darba apstākļi (31. pants),
bērnu darba aizliegums (32. pants),
veselības aizsardzība (35. pants),
vides aizsardzība (37. pants),
patērētāju tiesību aizsardzība (38. pants),
tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu (47. pants).

ES reakcija uz uzņēmējdarbības kaitīgo ietekmi uz cilvēktiesībām bija šāda:

2011. gadā – ES stratēģija, ar kuru uzsvēr centienus īstenot ANO Vadošos principus uzņēmējdarbībai un cilvēktiesībām (*UNGP*)

2015. gadā – Komisijas **pārskats par ES progresu saistībā ar *UNGP***

2017. gadā – **Pamattiesību aģentūras ziņojumā** ieteikts izveidot pārskatu par visiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, formulējot tos plašai sabiedrībai saprotamā valodā.

2019. gadā – Komisijas pārskats par progresu: **Korporatīvā sociālā atbildība, atbildīga darījumdarbība un uzņēmējdarbība un cilvēktiesības** (SWD (2019)143)

2019. gadā –

Pamattiesību aģentūras kopsavilkuma ziņojums par cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību, par kuriem paziņots ES, un pieejamie tiesiskās aizsardzības līdzekļi
Lapa atjaunināta: 28/07/2020
Šo lapu uztur Eiropas Komisija. Informācija šajā tīmekļa vietnē nav uzskatāma par Eiropas Komisijas oficiālo nostāju. Komisija neuzņemas nekādu atbildību vai saistības attiecībā uz informāciju vai datiem, kas ietverti vai izmantoti šajā dokumentā. Autortiesību noteikumus Eiropas tīmekļa vietnēs lūdzu skatīt juridiskajā paziņojumā.

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības - Čehija

1. Kāda veida tiesību aizsardzība tiesā man ir pieejama jūsu valstī, ja pret mani ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi? Vai šī aizsardzība ietver zaudējumu atlīdzināšanu?

Personām, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, tiek nodrošināta aizsardzība vispārējās jurisdikcijas tiesu līmenī.

Personas, kuru tiesības ir pārkāptas, var pieprasīt aizsardzību, iesniegdot civilprasību vai uzsākot kriminālprocesu vispārējās jurisdikcijas tiesās; pēc tam, ja vajadzīgs, Konstitucionālajā tiesā.

Civiltiesību pārkāpumu gadījumā parasti varat sevi aizsargāt, iesniedzot piespriešanas prasību, ar kuras palīdzību prasītājs var pieprasīt jebkādas juridiskas saistības izpildi. Parasti prasītājs var pieprasīt, lai atbildētājs kaut ko atdod prasītājam, lai atbildētājs kaut ko izdara, lai atbildētājs pārtrauc nelikumīgu rīcību un atturas no tās vai lai atbildētājs pieņem konkrētu rīcību. Prasītājs var arī pieprasīt, lai tiek izpildīts pienākums atļūdzināt materiālu vai morālu kaitējumu, kuru izraisījusi atbildētāja sodāmā rīcība.

Ja tiesības ir pārkāptas ar rīcību, kurai ir noziedzīga nodarījuma pazīmes, aizsardzības iegūšanai var tikt iesniegta kriminālapšūdzība jebkurā policijas iestādē, prokuratūrā vai — mutiski — tiesā. Papildus kriminālapšūdzībai prokurors var iesniegt prasību tiesā, kas tad lemj par atbildētāja vainu un sodu. Pieņemot lēmumu, tiesa rīkojas neatkarīgi un tikai un vienīgi saskaņā ar tiesību aktiem.

Ja cietušajam noziedzīgā nodarījuma rezultātā ir nodarīts kaitējums veselībai, materiāls kaitējums vai morāls kaitējums vai ja pārkāpējs noziedzīgā nodarījuma rezultātā ir iedzīvoies uz cietušā rēķina, cietušais var lūgt tiesai spriedumā uzlikt atbildētājam pienākumu finansiāli atļūdzināt noziedzīgā nodarījuma rezultātā viņam nodarīto materiālo vai morālo kaitējumu (to sauc par papildprasības procedūru). [1] Cietušajam tas ir jādara ne vēlāk kā pirms pierādījumu iegūšana tiesas laikā vai — pats vēlākais — pirmajā tiesas sēdē par vienošanos par vainu un sodu, ja šāda vienošanās ir panākta. Personai, kas saskārusies ar cilvēktiesību pārkāpumu (cietušajam), nav tiesību pārsūdzēt tiesas spriedumu, atsaucoties uz sprieduma rezolūtvīvas dajas (t. i., paša nolēmuma) neprecizitāti. Tomēr cietušais var pārsūdzēt sprieduma nolēmumu par finansiālu atļūdzību par materiālu vai morālu kaitējumu vai par netaisnas iedzīvošanās augļu atgriešanu, atsaucoties uz nolēmuma neprecizitāti (ja cietušais ir iesniedzis šādu prasību).

2. Vai ir konkrēti noteikumi par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi ir piemērojami par noziegumiem pret vīdi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Rupjus cilvēktiesību pārkāpumus izskata kā noziedzīgus nodarījumus saskaņā ar Kriminālkodeksu. Kad tiesa pieņem spriedumu, tā papildus pārkāpēja situācijai un cietušā likumīgi aizsargājām interesēm ņem vērā arī noziedzīgo nodarījumu raksturu un smagumu. Kopumā Kriminālkodekss paredz bargākus sodus un spriedumus par tajā noteiktiem konkrētiem noziedzīgiem nodarījumiem, kam ir smagāka ietekme uz sabiedrību. Nodarījuma smagumu var pastiprināt samērā nopietni draudi vai kaitējums personai, kas cietusi no noziedzīgā nodarījuma, noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas veids vai konkrēts motīvs. Tas var ietvert noziedzīgā nodarījuma tīšu izdarīšanu vai noziedzīgu nodarījumu, kas pieļauts rupjas neuzmanības rezultātā, atkārtota noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, ievērojama vai apjomīga labuma gūšanu noziedzīgā nodarījuma rezultātā vai smagu miesas bojājumu vai nāves izraisīšanu. Kriminālkodekss ietver atsevišķu sadaļu par noziegumiem pret vīdi. Papildus pamatfaktiem, kas veido šādus noziedzīgus nodarījumus, Kriminālkodekss arī nosaka konkrētus kvalificējošus faktus, kuri atspoguļo noziedzīgu nodarījumu smagāku ietekmi uz sabiedrību, un par tiem paredz bargākus sodus. Sodi var ietvert pat cietumsodu fizisku personu gadījumā un uzņēmuma likvidēšanu juridisku personu gadījumā.

Iepriekš izklāstītais *mutatis mutandis* attiecas arī uz darbaspēka ekspluatāciju. Kriminālkodeksā nav termina “darbaspēka ekspluatācija”, bet šajā terminā ietilpst verdzība, dzimtbūšana [2], piespiedu darbs un citi ekspluatācijas veidi [3], kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības noziegumiem. Tāpat tas var nozīmēt izteikti ekspluatējošus darba apstākļus [4], kas ir viena no raksturojošām pamatpazīmēm faktiem, kuri veido ārvalstu valstspiederīgo nelikumīgas nodarbināšanas pārkāpumu. Šiem noziedzīgiem nodarījumiem ir arī noteikti konkrēti kvalificējoši fakti, kuru gadījumā lietā tiek apsvērti bargāki sodi.

3. Pret mani ir pieļauti cilvēktiesību pārkāpumi saistībā ar Eiropas transnacionālas korporācijas darbībām, kuras veiktas ārpus Eiropas Savienības. Vai man ir pieļauve tiesām jūsu valstī, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Kādi ir nosacījumi, lai iesniegtu prasību par manu tiesību pārkāpumiem? Kur var atrast papildu informāciju?

Kopumā uz šo situāciju attiecas atbilde uz 1. jautājumu. Čehijas iestādes pirmām kārtām ir kompetentas izskatīt Čehijas Republikā notikušus gadījumus, ja vien ES tiesību akti vai starptautiski nolīgumi nenosaka citādi.

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību iestādes var atbalstīt personas, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, ko izdarījušas Eiropas transnacionālas korporācijas ārpus ES? Vai šīs iestādes var izmeklēt manu lietu, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Vai jūsu valstī ir kādi citi valsts dienestī (piemēram, darba vai vīdes inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Dažas no ombuda kompetences jomām ļauj tam atbalstīt un aizsargāt personas, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi. Tas it sevišķi ietver palīdzības sniegšanu ES pilsoņiem, sūdzību par valsts administratīvajām iestādēm izskatīšanu un sadarbību ar diskriminācijas upuriem un to konsultēšanu. Attiecībā uz palīdzības sniegšanu ES pilsoņiem — visi ES pilsoņi var ombudam iesniegt palīdzības pieteikumus jautājumos, kas skar viņu kā darba ņēmēju un ES pilsoņu tiesības. Savas darbības ietvaros ombuds ES pilsoņiem sniedz informāciju par viņu tiesībām, par iestādēm, pie kurām viņiem būtu jāvērsas, un par rīcību, ko viņi var īstenot. Ombuds arī konsultē gadījumos, kad pastāv aizdomas par diskrimināciju pilsonības dēļ, un gadījumos, kad lūdz uzsākt procesuālās darbības saistībā ar pieļautu diskrimināciju. Ombuds var sazināties ar līdzīgas kompetences iestādēm citās ES dalībvalstīs. Papildus ombudam personas, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, var vēsties pie Čehijas Republikas SOLVIT centra. SOLVIT centrs izmeklē sūdzības gadījumos, kad kādas ES dalībvalsts valsts iestāde nerīkojas saskaņā ar Eiropas tiesību aktiem un kaitē personu [gan iedzīvotāju, gan uzņēmumu] tiesībām.

Ombuds izmeklē arī sūdzības pret valsts administratīvajām iestādēm, kuru kompetencē ir privātu struktūru saistību izpildes uzraudzīšana (parasti tās ir inspekcijas un uzraudzības iestādes). Tomēr ombuds nevar izmeklēt šo privāto struktūru darbības kā tādas. Tikpat svarīgi ir tas, ka ombuds kā valsts iestāde ir pilnvarots rīkoties vienlīdzīgas attieksmes un aizsardzības pret diskrimināciju gadījumos. Šajā saistībā ombuds sadarbojas ar diskriminācijas upuriem un tos konsultē.

Čehijas Republikai visās valsts pārvaldes nozarēs ir arī valsts uzraudzības iestādes. Šīs iestādes vienmēr uzklaua sabiedrības ierosinājumus un sūdzības. Ja tās veic pārbaudi un atklāj tiesību aktu pārkāpumu, tās it sevišķi var noteikt pienākumu situāciju vērst par labu, savukārt smagāku pārkāpumu gadījumos tās var piemērot sodanaudas. Šīs iestādes bez izņēmumiem ietver Čehijas Tirdzniecības inspekciju [Česká obchodní inspekce], kas rūpējas par preču un pakalpojumu sniegšanu, Čehijas Lauksaimniecības un pārtikas inspekciju [Státní zemědělská a potravinářská inspekce] un Valsts veterinārā pārvaldi [Státní veterinární správa], kuras atbild par pārtikas produktiem, un reģionālos sabiedrības veselības centrus, kas atbild par kosmētikas produktiem un izstrādājumiem, kuri paredzēti saskarei ar pārtikas produktiem. Turklāt saistībā ar darba attiecībām var vērsties pie Valsts darba inspekcijas biroja [Státní úřad inspekce práce] un reģionālajiem darba inspekcijas birojiem; saistībā ar vīdi var vērsties pie Čehijas Vīdes inspekcijas biroja [Česká inspekce životního prostředí]. Šo iestāžu teritoriālā kompetence parasti attiecas uz Čehijas Republiku.

5. Vai jūsu valsts uzliet pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem, kuri pieļauti ārpus Eiropas Savienības? Kas atbild par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami kādi publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šo sistēmu darbību?

Čehijas tiesību akti neuzliet pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā, vai pienākumu uzraudzīt šīs darbības. Tādēļ Čehijas valdība uzņēmumiem vismaz iesaka apsvērt iespēju ieviest pašiem savus likumības pārbaudes mehānismus, lai apzinātu un novērstu cilvēktiesību riskus. [5] Tajos būtu noteikti jāiesaista ieinteresēto personu grupas, proti, darba ņēmēji un tieši skartie sabiedrības pārstāvji. Tomēr valdības ieteikums nav juridiski saistošs.

6. Vai man ir konkrētas tiesības gadījumā, ja esmu neaizsargāts cietušais, kas vēlas saņemt tiesiskās aizsardzības līdzekli par cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību? Vai un saskaņā ar kādiem nosacījumiem varu saņemt juridisko palīdzību? Kādas izmaksas segs juridiskā palīdzība? Vai man ir pieļauve juridiskai palīdzībai saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES?

Ja personas, kas ir civilprocesa puses, vēlas saņemt savu tiesību aizsardzību, tās var vērsties pie tiesas, lai tā ieceļ juridisko pārstāvi. Tiesa ieceļ juridisko pārstāvi ar nosacījumu, ka puse atbilst nosacījumiem par atbrīvošanu no tiesas nodevām gadījumā, ja šāda pārstāvja ieceļšana ir vajadzīga puses interešu aizstāvībai. Tomēr tiesa ieceļ advokātu tikai tad, ja to prasa puses interešu aizstāvība (it sevišķi sarežģītākos procesos) vai ja pārstāvis tiek iecelts procesā, kurā ir obligāta advokāta (notāra) pārstāvība.

Kriminālprocesa ietvaros noziedzīga nodarījuma cietušajiem nodrošina specializētu palīdzību, kas ietver psihologa konsultācijas, sociālās konsultācijas, juridisko palīdzību, juridiskās informācijas sniegšanu un atjaunojošās justīcijas programmas. Cietušajam ir arī tiesības uz piekļuvi informācijai par lietu, kurā viņš ir kļuvis par noziedzīgā nodarījumā cietušo. Juridiskā palīdzība bez ierobežojuma ietver pārstāvību procesā tiesās un citās iestādēs, juridisko konsultāciju sniegšanu, dokumentu sagatavošanu un juridiskās analīzes sagatavošanu.

Cietušais, kam tīša noziedzīga nodarījuma rezultātā ir nodarīti smagi miesas bojājumi, un noziedzīga nodarījuma rezultātā mirušas personas tuvinieks var pieprasīt juridisko palīdzību bez maksas vai par samazinātu maksu. Tiesa sniedz juridisko palīdzību bez maksas vai par samazinātu maksu, ja cietušais /tuvinieks pierāda, ka viņam nav līdzekļu advokāta izmaksu segšanai. Tiesa tādu pašu lēmumu pieņem arī gadījumā, ja cietušais/tuvinieks ir pieprasījis zaudējumu atlīdzināšanu un ja advokāta pārstāvība acīmredzami ir nepieciešama. Papildus iepriekš izklāstītajam bezmaksas juridisko palīdzību pēc pieteikuma saņemšanas sniedz sevišķi neaizsargātiem cietušajiem, proti, bērniem, vecāka gadagājuma cilvēkiem un personām ar invaliditāti, ka arī tiesību aktos noteiktiem noziedzīgos nodarījumos cietušajiem, tai skaitā cilvēku tirdzniecības upuriem. Iepriekš minētajām personām ir vispārējas tiesības uz bezmaksas specializētu palīdzību, kā arī papildu īpašas tiesības, piemēram, tiesības uz to, lai netiktu pieļauta viņu saskarsme ar pārkāpēju, un tiesības uz aizsardzību izmeklēšanas vai materiālu iesniegšanas laikā.

Personas, kas ir iesaistītas strīdā ar personu, kura dzīvo ārpus Čehijas Republikas vai kuras juridiskā adrese ir ārpus Čehijas Republikas, un kam nav līdzekļu, lai segtu tiesvedības izmaksas, var pieteikties uz juridisko palīdzību pārrobežu strīdos saskaņā ar [Direktīvu](#) par juridisko palīdzību pārrobežu strīdos. Šāda juridiskā palīdzība ietver pirmstiesas konsultāciju, lai panāktu izlīgumu pirms tiesvedības ierosināšanas, juridisko palīdzību, vērsties tiesā, kā arī pārstāvību tiesā un palīdzību tiesāšanās izdevumu segšanā vai atbrīvojumu no tiesāšanās izdevumu segšanas.

Personām, kuras nav ES pilsoņi un nedzīvo ES, bet pret kurām Čehijas Republikā ir pieļauti ar viņu uzņēmējdarbību saistīti civiltiesību pārkāpumi, ir piekļuve juridiskajai palīdzībai saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi attiecas uz Čehijas Republikas pilsoņiem.

[1] 43. panta 3. punkts Likumā Nr. 141/1961 par kriminālprocesu (Kriminālprocesa kodekss).

[2] Kriminālkodeksa 168. panta 1. punkts un 2. punkta d) apakšpunkts (cilvēku tirdzniecība).

[3] Kriminālkodeksa 168. panta 1. punkts un 2. punkta e) apakšpunkts (cilvēku tirdzniecība).

[4] Kriminālkodeksa 342. panta 1. punkts (ārvalstu valstspiederīgo nelikumīga nodarbināšana).

[5] Valsts rīcības plāns uzņēmumu tiesību un civiltiesību jomā laikposmam no 2017. līdz 2022. gadam [*Národní akční plán pro byznys a lidská práva na období 2017–2022*], 30. lpp.

Lapa atjaunināta: 28/07/2020

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Uzņēmējdarbība un civiltiesības - Dānija

1. Kāda veida tiesību aizsardzība tiesā man ir pieejama jūsu valstī, ja pret mani ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti civiltiesību pārkāpumi? Vai šī aizsardzība ietver zaudējumu atlīdzināšanu?

Tiesību aizsardzība tiesā pret civiltiesību pārkāpumiem ir noteikta Eiropas Civiltiesību konvencijā, Eiropas Savienības Pamattiesību hartā un Dānijas Karalistes Konstitucionālajā aktā (*Danmarks Riges Grundlov*). Nepastāv nošķirums starp civiltiesību pārkāpumiem, kas ir saistīti ar uzņēmējdarbību, un citiem civiltiesību pārkāpumiem.

Eiropas Civiltiesību konvencija

Eiropas Civiltiesību konvenciju transponēja Dānijas tiesību aktos ar 1992. gada 29. aprīļa Likumu Nr. 285. Saskaņā ar Dānijas judikatūru valsts iestādēm var nākties atlīdzināt finansiālu vai morālu kaitējumu saistībā ar Eiropas Civiltiesību konvencijas pārkāpumu. Šādu atbildību nosaka Dānijas judikatūra, kā arī piemēro Dānijas tiesību aktu par zaudējumu atlīdzināšanu vispārējos principus.

Eiropas Savienības Pamattiesību harta

Visām Dānijas iestādēm, īstenojot ES tiesību aktus, ir jāievēro Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Dānijas tiesām ir arī jānodrošina vajadzīgā tiesu pieejamība, lai nodrošinātu tiesību efektīvu aizsardzību ES tiesību aktos ietvertajās jomās. Tas ietver Eiropas Savienības Pamattiesību hartu.

Dānijas Karalistes Konstitucionālais akts

Dānijas Konstitūcijas VII un VIII nodaļā ir noteiktas vairākas brīvības un civiltiesības. Personiskās brīvības ietver personas brīvības (§ 71. pants), mājokļa un privātuma (§ 72. pants), īpašumtiesību (§ 73. pants), reliģijas brīvības un tiesību netikt diskriminētam (§ 67, § 68. un § 70. pants) aizsardzību. Politiskās brīvības ir saistītas ar vārda brīvību (§ 77. pants), biedrošanās brīvību (§ 78. pants) un pulcēšanās brīvību (§ 79. pants). Konstitūcija ietver arī tiesības uz brīvu un vienlīdzīgu piekļuvi tirdzniecībai (74. pants), tiesības uz valsts palīdzību (75. pants) un tiesības uz bezmaksas pamatizglītību un skolas izvēles brīvību (76. pants).

Konstitūcijas 73. pantā ir noteikts juridiskais pamats tiesībām uz pilnu zaudējumu atlīdzību piespiedu atsavināšanas gadījumā, ko izmaksā par finansiāliem zaudējumiem, kuri radušies piespiedu atsavināšanas rezultātā.

2. Vai ir konkrēti noteikumi par rupjiem civiltiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi ir piemērojami par noziegumiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Nav īpašu noteikumu ne par rupjiem valsts, ne starptautiska līmeņa civiltiesību pārkāpumiem. Tomēr, novērtējot civiltiesību pārkāpumus, tiek ņemts vērā proporcionalitātes princips, tostarp pārkāpuma smagums. Tiesību aizsardzība tiesā pret civiltiesību pārkāpumiem ir noteikta Eiropas Civiltiesību konvencijā, Eiropas Savienības Pamattiesību hartā un Dānijas Karalistes Konstitucionālajā aktā.

3. Pret mani ir pieļauts civiltiesību pārkāpums saistībā ar Eiropas transnacionālas korporācijas darbībām, kuras veiktas ārpus Eiropas Savienības. Vai man ir piekļuve tiesām jūsu valstī, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Kādi ir nosacījumi, lai iesniegtu prasību par manu tiesību pārkāpumiem? Kur var atrast papildu informāciju?

Būtībā visas privātpersonas Dānijā var iesniegt prasību valsts tiesās. Tas attiecas gan uz ES pilsoņiem, gan personām, kas nav ES pilsoņi. Papildu informācija par norādījumiem attiecībā uz prasības iesniegšanu tiesās ir pieejama <http://www.domstol.dk/>.

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts civiltiesību iestādes var atbalsēt personas, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti civiltiesību pārkāpumi, ko izdarījušas Eiropas transnacionālas korporācijas ārpus ES? Vai šīs iestādes var izmeklēt manu lietu, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Vai jūsu valstī ir kādi citi valsts dienestī (piemēram, darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Dānijas Cilvēktiesību institūta (*Institut for Menneskerettigheder*) mērķis ir sekmēt un aizsargāt cilvēktiesības, cita starpā konsultējot Dānijas parlamentu (*Folketinget*), Dānijas valdību, citas valsts iestādes un privātās ieinteresētās personas par cilvēktiesībām un pārvaldot informāciju par cilvēktiesībām. Dānijas Cilvēktiesību institūts var arī palīdzēt diskriminācijas upuriem iesniegt diskriminācijas prasības, pienācīgi ņemot vērā upuru, asociāciju, organizāciju un citu juridisko personu tiesības.

Dānijas parlamentārais ombuds izskata tikai sūdzības par valsts pārvaldi.

Lai izskatītu ar uzņēmējdarbību saistītus cilvēktiesību pārkāpumus, Dānijā ir atsevišķi mehānismi, tostarp Dānijas tiesas, Darba tiesa (*arbejdsretten*), Rūpniecisko kaitējumu valsts padome (*Arbejdsskade styrelsen*), Vienlīdzīgas attieksmes padome (*Ligebehandlingsnævnet*), Atbildīgas uzņēmumu rīcības starpniecības un sūdzību izskatīšanas iestāde (*Mægling- og klageinstitutionen for ansvarlig virksomhedsadfærd*) (*MKI*) un citi. Darba tirgū reizēm starp pusēm tiek panākta konfidenciāla samierināšana lietās, kuras var skart cilvēktiesības.

5. Vai jūsu valsts uzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem, kuri pieļauti ārpus Eiropas Savienības? Kas atbild par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami kādi publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šo sistēmu darbību?

Saskaņā ar Dānijas tiesību aktiem Eiropas transnacionālām korporācijām nav pienākuma izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā.

Dānija saskaņā ar tiesību aktiem ir izveidojusi Atbildīgas uzņēmumu rīcības starpniecības un sūdzību izskatīšanas iestādi (*MKI*), kas strādā pie starpniecības, dialoga un konfliktu risināšanas satvara izveides.

MKI ir Dānijas valsts ESAO kontaktpunkts. Tās uzdevums ir cita starpā izskatīt sūdzības par iespējamu bezatbildīgu rīcību, ko pieļāvuši Dānijas uzņēmumi Dānijā un ārvalstīs, piemēram, uzņēmuma uzņēmējdarbības attiecībās, un piedāvāt starpniecību starp cietušo pusi un pusi, pret kuru iesniegta sūdzība. *MKI* izskata sūdzības un var piedāvāt starpniecību gadījumos, kas ietver ESAO pamatnostādņu daudz nacionāliem uzņēmumiem pārkāpumus, tostarp saistībā ar cilvēktiesībām, darba ņēmēju tiesībām, starptautiskajiem vides standartiem un korupciju.

MKI publicē gada ziņojumus par savu darbu, ietverot izskatītās sūdzības un jebkādas starpniecības procesus. Izskatot sūdzību, *MKI* var arī izdot publiskus paziņojumus, kuros, piemēram, var tikt kritizēta uzņēmuma rīcība.

MKI ir neatkarīga iestāde, kas ir pilnvarota izskatīt gadījumus pēc savas iniciatīvas, bet neuzrauga Dānijas uzņēmumu darbības.

6. Vai man ir konkrētas tiesības gadījumā, ja esmu neaizsargāts cietušais, kas vēlas saņemt tiesiskās aizsardzības līdzekli par cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību? Vai un saskaņā ar kādiem nosacījumiem varu saņemt juridisko palīdzību? Kādas izmaksas segs juridiskā palīdzība? Vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES?

Personām, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, nav nekādu īpašu tiesību (sk. 1. jautājumu). Dānijā ir divi valsts apmaksāti juridiskās palīdzības veidi: bezmaksas tiesvedība [*fri proces*] un valsts juridiskā palīdzība [*offentlig retshjælp*]. Lai saņemtu juridisko palīdzību, netiek prasīts, ka ir jābūt Dānijas valstspiederīgajam vai ES pilsonim.

Bezmaksas tiesvedība

Ja tiek apstiprināts iesniedzēja pieteikums par bezmaksas tiesvedību, visas iesniedzēja izmaksas segs valsts. Apstiprinājums ir atkarīgs no tā, ka viens no bezmaksas tiesvedības nosacījumiem ir tāds, ka iesniedzēja ienākumi nedrīkst pārsniegt robežvērtību, kas noteikta Tiesvedības likuma (*retsplejeloven*) 325. panta 3.–5. punktā, un ka iesniedzējam nav juridiskās palīdzības apdrošināšanas polises vai kādas citas apdrošināšanas polises, kura sedz lietas izmaksas. Ienākumu robežvērtības katru gadu tiek paaugstinātas; sk. Tiesvedības likuma 328. panta 2. punktu. Tādēļ 2019. gadā viena iesniedzēja ienākumi nedrīkstēja pārsniegt 329 000 DKK; iesniedzējiem, kuriem ir partneris, pāra kopējie ienākumi nedrīkstēja pārsniegt 418 000 DKK. Papildus minētajam vēl viens nosacījums ir tāds, ka iesniedzējam ir jābūt pamatotam iemeslam iesniegt prasību; sk. Tiesvedības likuma 328. panta 2. punktu. Tomēr Tiesvedības likuma 327. pantā ir uzskaitīti vairāki īpaši prasību veidi, kuriem nav paredzēts nosacījums, ka iesniedzējam ir jābūt pamatotam iemeslam iesniegt prasību. Tādos gadījumos bezmaksas tiesvedība ir jāpiešķir visos gadījumos, kad iesniedzējs atbilst 325. panta finansiālajiem nosacījumiem. Tomēr tas ne vienmēr nozīmēs, ka iesniedzēja prasība tiks apstiprināta; sk. 327. panta 4. punktu.

Valsts juridiskā palīdzība

Juridiskajai palīdzībai ir trīs posmi; sk. Tiesvedības likuma § 323. pantu un 2019. gada 18. decembra Izpildrīkojumu (*bekendtgørelse*) Nr. 1503 par valsts juridisko palīdzību, nodrošinot advokātu. Ikvienai personai ir tiesības uz pamata (un bezmaksas) mutiskām konsultācijām par juridiskiem jautājumiem, kas attiecas uz strīdu, un par prasības celšanas praktiskajiem un finansiālajiem aspektiem (1. posms).

Personām, kas atbilst finansiālajiem nosacījumiem par bezmaksas tiesvedību, ir tiesības arī uz nelielu bezmaksas juridisko palīdzību konsultāciju veidā, kā arī atsevišķu rakstisku iesniegumu sagatavošanu, tostarp bezmaksas tiesvedības pieteikumu sagatavošanu (2. posms). Gadījumā, ja strīda pazīmes liecina par iespēju, saņemot advokāta papildu palīdzību, lietu slēgt ar izlīgumu, attiecīgajai personai ir arī tiesības uz nelielu bezmaksas advokāta juridisko palīdzību (3. posms).

Advokāta juridiskā palīdzība 2. posmā 2019. gadā izmaksāja 1040 DKK (ieskaitot PVN). Valsts sedz 75 % no šīs summas, savukārt juridiskās palīdzības pieteikuma iesniedzējs sedz pārējo. Advokāta juridiskā palīdzība 3. posmā izmaksā 2390 DKK (ieskaitot PVN). Valsts un juridiskās palīdzības pieteikuma iesniedzējs katrs sedz pusi. Tomēr valsts sedz visas juridiskās palīdzības izmaksas, kas saistītas ar bezmaksas tiesvedības pieteikumu.

Taču valstij nedrīkst pieprasīt nekādas juridiskās palīdzības subsīdijas 2. un 3. posmā, ja jau pašā sākumā ir skaidrs, ka prasību nav iespējams izskatīt, nepārsniedzot izmaksas attiecīgi 1040 DKK vai 2390 DKK apmērā. Turklāt valsts juridiskās palīdzības subsīdija 2. un 3. posmā ietver tikai maksas, ko nesedz juridiskās palīdzības apdrošināšanas polise vai kāda cita apdrošināšanas polise.

Lapa atjaunināta: 28/12/2020

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības - Vācija

1. Kāda veida tiesību aizsardzība tiesā man ir pieejama jūsu valstī, ja pret mani ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi? Vai šī aizsardzība ietver zaudējumu atīdzināšanu?

a. Civiltiesības

Ikvienu personu, kas uzskata, ka kāda Vācijas uzņēmuma rīcība ir pārkāpusi tās tiesības, var celt prasību pret šo uzņēmumu Vācijas civiltiesās. Principā lieta ir piekritīga tiesai, kuras jurisdikcijas teritorijā ir atbildētāja juridiskā adrese. Uzņēmuma juridiskā adrese ir tā statūtos noteiktā adrese, mītnes vieta vai galvenā uzņēmējdarbības vieta. Šī Vācijas tiesu starptautiskā jurisdikcija izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 12. decembra Regulas (ES) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (Briseles I regulas pārstrādātā redakcija). Papildu informācija par šo regulu ir pieejama [šeit](#).

Ja atbildētāja juridiskā adrese neatrodas Eiropas Savienībā vai valstī, kas ir puse 2007. gada 30. oktobra Lugāno konvencijā par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, Vācijas tiesu starptautiskā jurisdikcija var izrietēt no Vācijas civilprocesa noteikumiem, it sevišķi Civilprocesa

kodeksa (*Zivilprozessordnung (ZPO)*). Piemēram, saskaņā ar ZPO 32. pantu Vācijas tiesā var celt prasību, ja vismaz daļa civiltiesību pārkāpuma / pārkāpuma ir izdarīta Vācijā. Uzskata, ka pārkāpums ir izdarīts gan vietā, kur rīkojās persona, kas radījusi kaitējumu (*Handlungsort*), gan vietā, kur tika pārkāptas cietušās personas likumīgi aizsargātās tiesības (*Erfolgsort*).

Šīs jurisdikcijas ir piemērojamas arī gadījumos, kad prasības ceļ personas, kas nav Eiropas Savienības pilsoņi un nedzīvo ES.

Valsts tiesisko kārtību ar jurisdikciju attiecībā uz prasībām, kas izriet no civiltiesību pārkāpuma/ pārkāpuma, nosaka Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 11. jūlija Regula (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II regula). Tur noteikts, ka parasti piemērojami tiesību akti ir tās valsts tiesību akti, kurā radies kaitējums, neatkarīgi no tā, kurā valstī iestājies notikums, kas radījis kaitējumu, un neatkarīgi no tā, kurā valstī vai valstīs radušās netiešas minētā notikuma sekas (Roma II regulas 4. panta 1. punkts). Papildu informācija par piemērojamiem tiesību aktiem ir pieejama [šeit](#).

Vācijas civilprocesa noteikumi ietver instrumentus, kas ļauj dažādu prasītāju celtās prasības izskatīt kopā, piemēram, pušu apvienošana (*Streitgenossenschaft*) (sk. ZPO 59. pantu un turpmākos pantus). Saskaņā ar ZPO 59. pantu vairākas personas var īstenot kopīgu tiesvedību vai pret tām var īstenot kopīgu tiesvedību, ja tās saistībā ar strīda priekšmetu veido vienu tiesību subjektu vai ja tām ir tiesības vai pienākums, kas balstās uz to pašu faktisko vai tiesisko pamatojumu.

Vācija 2018. gadā ieviesa parauglietas spriedumu par fakta konstatēšanu (*Musterfeststellungsklage*) lietām, kurās uzņēmuma rīcība ir pārkāpusi liela skaita patērētāju tiesības. Īpaši kvalificētas patērētāju aizsardzības asociācijas saskaņā ar konkrētiem nosacījumiem var iesniegt pieteikumu parauglietas spriedumam par fakta konstatēšanu, lai saņemtu tiesas spriedumu par fakta pamataspektiem un par tiesību aktiem, uz kuriem balstās visu patērētāju prasības. Pieteikums parauglietas spriedumam par fakta konstatēšanu aptur to atsevišķo prasību noilguma periodu, kuras iesnieguši patērētāji, kas ievadīti pieteikumu reģistrā (tādējādi patērētāji var sagaidīt pieteikuma parauglietas spriedumam par fakta konstatēšanu rezultātu, neriskējot ar savu tiesību zaudēšanu). Patērētāji var savas prasības ievadīt pieteikumu reģistrā bez maksas. Spriedums par fakta konstatēšanu (par fakta un tiesību aktu pamataspektiem) ir saistošs gan uzņēmumam, gan reģistrā ievadītajiem patērētājiem. Pēc patērētājiem labvēlīga sprieduma par fakta konstatēšanu uzņēmums, visticamāk, būs gatavs brīvprātīgi izmaksāt atlīdzību. Ja uzņēmums nemaksā brīvprātīgi, pieteikumu reģistrā ievadītie patērētāji var panākt savu prasību izpildi tiesas vai ārpus tiesas ceļā, balstoties uz parauglietas spriedumu par fakta konstatēšanu.

b. Administratīvos pārkāpumus reglamentējošie tiesību akti

Saskaņā ar Likumu par administratīvajiem pārkāpumiem (*Gesetz über Ordnungswidrigkeiten*) uzņēmumiem var piemērot naudassodus līdz 10 miljonu EUR apmērā, ja, piemēram, kāds uzņēmuma vadītājs loceklis ir izdarījis noziedzīgu nodarījumu. Tas attiecas arī uz civiltiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību. Var tikt piemērots arī lielāks naudassods, ja tas samazina labumu, ko uzņēmums ieguvusi pārkāpuma rezultātā.

Vācijas valdības 19. likumdošanas perioda koalīcijas nolīgumā ir paredzētas reformas tiesību aktos, kas reglamentē uzņēmumiem piemērojamos naudassodus. Notiek sagatavošanās darbs šo reformu īstenošanai.

2. Vai ir konkrēti noteikumi par rupjiem civiltiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi ir piemērojami par noziedzīgiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Vācijas tiesību akti tādu saistību jomā, kas nav līgumiskas saistības, neietver konkrētus noteikumus par rupjiem civiltiesību pārkāpumiem. Tomēr, ja rupji civiltiesību pārkāpums skar personas likumīgi aizsargātās tiesības, var būt runa par vispārēju atbildību, kas nav līgumiska. Piemēram, saskaņā ar Civilkodeksa (*Bürgerliches Gesetzbuch*) 823. panta 1. punktu persona, kas tīši vai nolaidīgi nelikumīgi kaitē citas personas dzīvībai vai miesai, veselībai, brīvībai, tīšām vai kādām citām tiesībām, ir atbildīga par zaudējumu atlīdzināšanu. Ja kaitējums ir nodarīts dzīvībai vai miesai, veselībai, brīvībai, tīšām vai kādām citām tiesībām, atbildīga ir ne tikai persona, kura ir tiešais kaitējuma izraisītājs, bet arī ikviena persona, kas neveica vajadzīgos pamatos pasākumus, lai nepieļautu kaitējumu trešām pusēm, ja minēta persona ir radījusi riska avotu (*Verkehrssicherungspflicht*).

Turklāt vides atbildības privāttiesības nosaka īpašu un stingru atbildību gadījumos, kad ir pārkāptas personu likumīgi aizsargātās tiesības, piemēram, Vides atbildības likuma (*Umwelthaftungsgesetz*) 1. pants un citi panti, Atomenerģijas likuma (*Atomgesetz*) 25. pants un citi panti, Ģenētiskās inženierijas likuma (*Gentechnikgesetz*) 32. pants un citi panti ūdens apsaimniekošanas likuma (*Wasserhaushaltsgesetz*) 89. pants un citi panti.

No krimināltiesību viedokļa rupji civiltiesību pārkāpumi ir iekļauti arī pie vispārējiem kriminālnoziedzīgiem. Smagi darbaspēka ekspluatācijas gadījumi ir sodāmi noziedzīgi nodarījumi saskaņā ar, piemēram, Kriminālkodeksa (*Strafgesetzbuch, (StGB)*) 233. pantu (cilvēku tirdzniecība darbaspēka ekspluatācijas nolūkā).

Lai saglabātu labus dzīves apstākļus, it sevišķi nākotnes paaudzēm, krimināltiesības aizsargā arī vidi. Šajā saistībā Kriminālkodeksa noteikumi (*StGB* 324. pants un citi panti) kā primārās krimināltiesības (*Kernstrafrecht*) Vācijā ietver ūdens, gaisa un augsnes ka vides pamatelementu vispusīgu aizsardzību. Šo pamata aizsardzību papildina dažādi sekundāro krimināltiesību (*Nebenstrafrecht*) noteikumi, turklāt tā arī aizsargā floru un faunu. Tajā pašā laikā ir ņemtas vērā plašās ES tiesību aktu prasības, lai ievērotu vides aizsardzību kā pārrobežu pienākumu.

3. Pret mani ir pieļauti civiltiesību pārkāpumi saistībā ar Eiropas transnacionālas korporācijas darbībām, kuras veiktas ārpus Eiropas Savienības. Vai man ir piekļuve tiesām jūsu valstī, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Kādi ir nosacījumi, lai iesniegtu prasību par manu tiesību pārkāpumiem? Kur var atrast papildu informāciju?

Ikviena persona, kas uzskata, ka kāda Vācijas uzņēmuma rīcība ir pārkāpusi tās tiesības, var celt prasību pret šo uzņēmumu Vācijas civiltiesās. Principā lieta ir piekritīga tiesai, kuras jurisdikcijas teritorijā ir atbildētāja juridiskā adrese. Uzņēmuma juridiskā adrese ir tā statūtos noteiktā adrese, mītnes vieta vai galvenā uzņēmējdarbības vieta. Šī Vācijas tiesu starptautiskā jurisdikcija izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 12. decembra Regulas (ES) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (Briseles I regulas pārstrādātā redakcija). Papildu informācija par šo regulu ir pieejama [šeit](#).

Ja atbildētāja juridiskā adrese neatrodas Eiropas Savienībā vai valstī, kas ir puse 2007. gada 30. oktobra Lugāno konvencijā par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, Vācijas tiesu starptautiskā jurisdikcija var izrietēt no Vācijas civilprocesa noteikumiem, it sevišķi Civilprocesa kodeksa (*Zivilprozessordnung (ZPO)*). Piemēram, saskaņā ar ZPO 32. pantu Vācijas tiesā var celt prasību, ja vismaz daļa civiltiesību pārkāpuma / pārkāpuma ir izdarīta Vācijā. Uzskata, ka pārkāpums ir izdarīts gan vietā, kur rīkojās persona, kas radījusi kaitējumu (*Handlungsort*), gan vietā, kur tika pārkāptas cietušās personas likumīgi aizsargātās tiesības (*Erfolgsort*).

Šīs jurisdikcijas ir piemērojamas arī gadījumos, kad prasības ceļ personas, kas nav Eiropas Savienības pilsoņi un nedzīvo ES.

Valsts tiesisko kārtību ar jurisdikciju attiecībā uz prasībām, kas izriet no civiltiesību pārkāpuma/ pārkāpuma, nosaka Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 11. jūlija Regula (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II regula). Tur noteikts, ka parasti piemērojami tiesību akti ir tās valsts tiesību akti, kurā radies kaitējums, neatkarīgi no tā, kurā valstī iestājies notikums, kas radījis kaitējumu, un neatkarīgi no tā, kurā valstī vai valstīs radušās netiešas minētā notikuma sekas (Roma II regulas 4. panta 1. punkts). Papildu informācija par piemērojamiem tiesību aktiem ir pieejama [šeit](#).

Papildu informācija ir pieejama [šeit](#).

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts civiltiesību iestādes var atbalstīt personas, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti civiltiesību pārkāpumi, ko izdarījušas Eiropas transnacionālas korporācijas ārpus ES? Vai man ir piekļuve tiesām jūsu valstī, ja es neesmu ES pilsonis vai

ja es nedzīvoju ES? Vai jūsu valstī ir kādi citi valsts dienesti (piemēram, darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Vācijas ESAO pamatnostādņu daudz nacionāliem uzņēmumiem valsts kontaktpunkts (*NCP*) darbojas kā ārpustiesas sūdzību izskatīšanas struktūra. Tas atrodas Federālajā ekonomikā un enerģētikas ministrijā, un tā uzdevums ir vairo informētību un ESAO pamatnostādņu efektīvu īstenošanu. Ikviens persona, kas spēj ticami pierādīt savas likumīgās intereses, var iesniegt sūdzību *NCP* par daudz nacionāla uzņēmuma pieļautu ESAO pamatnostādņu iespējamu pārkāpumu. *NCP* izskata saņemtās sūdzības un pieņemšanas gadījumā iesaistītajām pusēm piedāvā palīdzību attiecīgajā jautājumā, nodrošinot samierināšanas vai starpniecības procedūru, lai palīdzētu panākt vienošanos strīdīgos jautājumos. Cita starpā *NCP* atbild par sūdzībām attiecībā uz cilvēktiesību nepietiekamu ievērošanu un to neņemšanu vērā uzņēmuma pienācīgas rūpības procedūrās, kā noteikts ESAO pamatnostādņēs. ESAO pamatnostādņu 2011. gada pārskatītā redakcija, kas ietver konkrētus ieteikumus par cilvēktiesību ievērošanu uzņēmumos, nepārprotami balstās uz ANO Vadošajiem principiem uzņēmējdarbībai un cilvēktiesībām.

NCP savas darbības un lēmumus koordinē, apspriežoties ar ESAO pamatnostādņu Starpministriju komiteju (*IMC*). Šajā *IMC* ir pārstāvētas arī septiņas federālās ministrijas. ESAO pamatnostādņu darba grupa ir vēl viens informācijas apmaiņas forums. Darba grupā papildus visu ESAO pamatnostādņu *IMC* pārstāvēto federālo ministriju pārstāvjiem ir uzņēmumu asociāciju, arodbiedrību un nevalstisko organizāciju pārstāvji.

Papildu informācija par sūdzību izskatīšanas procedūru *NCP* (tostarp informācija par saņemtajām sūdzībām un īstenoto rīcību) ir pieejama tiešsaistē Vācijas *NCP* tīmekļa vietnē [šeit](#).

5. Vai jūsu valsts uzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem, kuri pieļauti ārpus Eiropas Savienības? Kas atbild par šo sūdzību izskatīšanas mehānismu vai starpniecības pakalpojumu izveides uzraudzību? Vai ir pieejami kādi publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šo sistēmu darbību?

Valsts rīcības plānā par uzņēmumiem un cilvēktiesībām 2016.–2020. gadam (*NAP*) federālā valdība noteica ierosinājumu, ka visiem uzņēmumiem savā uzņēmējdarbībā Vācijā un visā pasaulē, t. i., arī ārpus ES, ir atbilstīgi jāintegre cilvēktiesību pienācīgas rūpības procesi. Šis ierosinājums nav tiesību norma. *NAP* cilvēktiesību pienācīgas rūpība ir noteikta, balstoties uz pieciem pamatelementiem, no kuriem viens ir sūdzību izskatīšanas mehānisma izveide uzņēmumos.

Šajā saistībā *NAP* ir uzsverta nevalstisko sūdzību izskatīšanas mehānismu lielā nozīme, un uzņēmumi tiek mudināti piedalīties šādos mehānismos vai izveidot tos. *NAP* nosaka vairākas prasības attiecībā uz nevalstisko sūdzību izskatīšanas mehānismu izveidi un darbību. Piemēram, sūdzību izskatīšanas mehānismiem jābūt atšķirīgi strukturētiem atkarībā no mērķa grupas. Izveidojot jaunus mehānismus un izmantojot esošos, jāpārliecinās, ka tie nodrošina taisnīgu, līdzsvarotu un paredzamu procedūru, kas ir pieejama ikvienai potenciāli skartai personai. Procedūrai jānodrošina pēc iespējas lielāka pārredzamība attiecībā pret iesaistītajām pusēm un jāatbilst starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem. Vairāki Vācijas uzņēmumi jau ir izveidojuši iekšējus vai nozaru sūdzību izskatīšanas mehānismus, lai to darbinieki un personas ārpus uzņēmuma varētu iesniegt prasības par cilvēktiesību pārkāpumiem.

Federālā valdība rūpīgi pārbauda cilvēktiesību pienācīgas rūpības īstenošanas statusu uzņēmumos, izmantojot apsekojumu, kas reizi gadā no 2018. līdz 2020. gadam tiek veikts saskaņā ar zinātniskiem standartiem. Šis apsekojums nodrošinās empīriskus konstatējumus par to, vai uzņēmumi ar vairāk nekā 500 darbiniekiem ir izveidojuši sūdzību izskatīšanas mehānismus un vai šie mehānismi pilda savu funkciju. Federālās valdības diskusijās par pašreizējā *NAP* turpmākajiem pasākumiem nozīme ir arī *NAP* uzraudzības rezultātiem. Ja *NAP* uzraudzība parādīs, ka *NAP* prasībām saistībā ar pienācīgu rūpību uzņēmumos atbilst mazāk nekā 50 % no attiecīgajiem uzņēmumiem, federālā valdība saskaņā ar *NAP* apsvērs papildu rīcību, tostarp tiesību aktus.

Pašreizējās federālās valdības koalīcijas nolīgumā ir arī noteikts, ka atkarībā no *NAP* vispusīgās un efektīvās pārskatīšanas rezultātiem federālā valdība var pieņemt tiesību aktus un atbalstīt ES mēroga regulējumu.

Ilgtspējīgu tekstilizstrādājumu daudzpusējās partnerības locekļi uzskata, ka globālajās vērtību un piegādes ķēdēs ir ļoti svarīgi nodrošināt efektīvus sūdzību izskatīšanas mehānismus. Tādēļ sūdzību izskatīšanas mehānismu ekspertu grupā notiek dažādu locekļu sniegtās informācijas un labākās prakses apmaiņa. Turklāt tekstilizstrādājumu partnerība ir uzsākusi sadarbību ar *Fair Wear Foundation*, kas aktīvi darbojas sūdzību izskatīšanas mehānismu jomā septiņās tekstilizstrādājumu ražojošās valstīs.

Vācijas attīstības sadarbība šobrīd atbalsta projektus, lai uzlabotu darba apstākļus tekstilizstrādājumu nozarē Bangladešā, Mjanmā un Pakistānā. Projektu pasākumi ietver arī efektīvu sūdzību izskatīšanas mehānismu stratēģiju izstrādi un īstenošanu.

Federālās ekonomikā sadarbības un attīstības ministrijas cilvēktiesību pieejas ietvaros valdības organizācijas, kas īsteno Vācijas attīstības darbības iniciatīvas, ir ieviesušas sūdzību izskatīšanas mehānismus: *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH (GIZ)* kā valstij piederošs uzņēmums un *KfW Entwicklungsbank* kā attīstību veicinoša banka un publisko tiesību iestāde ir veidojuši cilvēktiesību sūdzību izskatīšanas mehānismus kopš 2013. gada. 2017. gadā tiem sekoja divas augstāka ranga federālās iestādes, proti, Federālais ģeozinātņu un dabas resursu institūts (*Bundesanstalt für Geowissenschaften und Rohstoffe (BGR)*) un Valsts metroloģijas institūts (*Physikalisch-Technische Bundesanstalt (PTB)*).

Sūdzību izskatīšanas mehānismi ir publiski pieejami un izskata arī tādas sūdzības, kas attiecas uz darbībām ārpus ES. Pēc pieprasījuma *GIZ*, *KfW*, *BGF* un *PTB* sniedz ministrijai informāciju par saņemtajām sūdzībām.

Deutsche Investitions- und Entwicklungsgesellschaft mbH (DEG), kas ir *KfW* meitasuzņēmums, 2014. gadā arī izveidoja savu sūdzību izskatīšanas mehānismu.

Vācijā ir pieejami šādi ārpustiesas sūdzību izskatīšanas mehānismi (attiecībā uz procedūrām ESAO pamatnostādņu daudz nacionāliem uzņēmumiem valsts kontaktpunktā sk. 4. jautājumu):

starpniecības procedūrās trešā puse tiek piesaistīta vienīgi strīda starpniecības nolūkā; šai personai nav lēmuma pieņemšanas pilnvaras; starpniecība ir viegli pieejama strīdu risināšanas metode, kas principā nav saistīta ar kādu konkrētu jomu; tādēļ to var izmantot visās jomās, kurās var būt radušies strīdi; Vācija piedāvā arī strīdu izšķiršanas iespēju, kurā trešā puse pārstāv puses un sniedz (nesaistošu) lēmuma priekšlikumu; Likums par strīdu alternatīvu izšķiršanu (*Gesetz über die alternative Streitbeilegung in Verbrauchersachen (VSBG)*) paredz īpašu strīdu izšķiršanas veidu saistībā ar patērētāju līgumiem; šis likums patērētājiem nodrošina ērtu un bezmaksas strīdu izšķiršanas metodi; tāpat tas uzņēmumiem nodrošina mehānismu patērētāju sūdzību izskatīšanai tā, lai nekaitētu uzņēmuma reputācijai un izvairītos no tiesvedības; tāpat ir iespēja izmantot (ārpustiesas) arbitrāžu, ja puses par to vienojas.

Papildu informācija par starpniecības iespējām ir pieejama [šeit](#).

6. Vai man ir konkrētas tiesības gadījumā, ja esmu neaizsargāts cietušais, kas vēlas saņemt tiesiskās aizsardzības līdzekli par cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību? Vai un saskaņā ar kādiem nosacījumiem varu saņemt juridisko palīdzību? Kādas izmaksas segs juridiskā palīdzība? Vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES?

Vācijas tiesību akti par civilprocesu ietver dažādus mehānismus, kas atvieglo piekļuvi Vācijas civiltiesām. Piemēram, prasītāji, ja viņi nevar atļauties segt tiesvedības izmaksas, var pieprasīt juridisko palīdzību (*ZPO* 114. pants un citi panti). Pēc tam, kad būs izvērtēti prasītāja personīgie un finansiālie apstākļi, kā arī lietas sekmīga rezultāta iespējamība, tiesas un advokāta izmaksas tiks segtas pilnībā vai daļēji atkarībā no prasītāja vajadzībām ar nosacījumu, ka prasības vienīgais mērķis nav aizskart otru pusi. Juridisko palīdzību tiesvedībai Vācijā var pieprasīt arī ārvalstu fiziskās personas. Juridiskas personas ar juridisko adresi ES, piemēram, cietušo asociācijas, var saņemt juridisko palīdzību saskaņā ar Vācijas Civilprocesa kodeksa nosacījumiem.

Direktīvas 2002/8/EK mērķis ir uzlabot tiesu pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību šādos strīdos.

Lapa atjaunināta: 28/07/2020

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības - Grieķija

1. Kāda veida tiesību aizsardzība tiesā man ir pieejama jūsu valstī, ja pret mani ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi? Vai šī aizsardzība ietver zaudējumu atlīdzināšanu?

Saskaņā ar [Likuma Nr. 4443/2016](#) 8. pantu "1. Ja administratīvās darbības kontekstā nav ievērots vienlīdzīgas attieksmes princips, papildus tiesību aizsardzībai tiesā cietušajām personām ir tiesības arī uz aizsardzību saskaņā ar Administratīvā procesa kodeksa 24.–27. pantu ([Likums Nr. 2690/1999](#), I sērija, Nr. 45). 2. To attiecību izbeigšana, kuru ietvaros tika pieļauts pārkāpums, neizslēdz aizsardzību pret vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu. 3. Juridiskas personas, asociācijas vai organizācijas, tostarp sociālie partneri un arodbiedrības, kuru mērķis cita starpā ir nodrošināt vienlīdzīgas attieksmes principa ieviešanu neatkarīgi no rases, ādas krāsas, valsts vai etniskās piederības, izcelsmes, reliģiskās vai citas pārliecības, invaliditātes vai hroniskām slimībām, vecuma, ģimenes vai sociālā statusa, seksuālās orientācijas, dzimumidentitātes vai dzimuma īpašībām, var pārstāvēt cietušās puses tiesās un jebkurā administratīvā iestādē vai struktūrā ar nosacījumu, ka attiecīgā puse ir devusi iepriekšēju piekrišanu notariālā dokumentā, ja vajadzīgs, vai privātā dokumentā, kuru tā ir parakstījusi."

Turklāt saskaņā ar minētā likuma 11. pantu "Sankcijas" "1. Ikvienai personai, kas, pārdodot preces vai sniedzot pakalpojumus, pārkāpj šajā likumā noteikto aizliegumu pieļaut diskrimināciju rases, ādas krāsas, valsts vai etniskās piederības, izcelsmes, reliģiskās vai citas pārliecības, invaliditātes vai hronisku slimību, vecuma, ģimenes vai sociālā statusa, seksuālās orientācijas, dzimumidentitātes vai dzimuma īpašību dēļ, piemēro brīvības atņemšanu no sešiem (6) mēnešiem līdz trīs (3) gadiem un naudassodu no viena tūkstoša (1000) līdz pieciem tūkstošiem (5000) EUR. Šajā punktā minētās darbības soda *ex officio*. 2. Jebkura diskriminācija rases, ādas krāsas, valsts vai etniskās piederības, izcelsmes, reliģiskās vai citas pārliecības, invaliditātes vai hronisku slimību, vecuma, ģimenes vai sociālā statusa, seksuālās orientācijas, dzimumidentitātes vai dzimuma īpašību dēļ, kas ir pretrunā šīs daļas noteikumiem un ko darba devējs pieļauj kādā piekļuves darbā un nodarbinātībai posmā, darbā stāšanās vai atteikšanās nodarbināt brīdī vai nodarbinātības laikā vai izbeigšanas brīdī, ir darba tiesību pārkāpums, kura gadījumā Grieķijas Darba inspekcija (*SEPE*) piemēro administratīvos sodus saskaņā ar Likuma Nr. 3996/2011 (I sērija, [Nr. 170](#)) 24. pantu."

Visbeidzot, vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpuma gadījumā rases, ādas krāsas, valsts vai etniskās piederības, izcelsmes, reliģiskās vai citas pārliecības, invaliditātes vai hronisku slimību, vecuma, ģimenes vai sociālā statusa, seksuālās orientācijas, dzimumidentitātes vai dzimuma īpašību dēļ tiesā pierādīšanas pienākums par šos principus pārkāpjošu apstākļu neesību gulstas uz pretējo pusi vai administratīvo iestādi. Iesniedzot sūdzību vai pieteikumu par tiesību aizsardzību tiesā, cietuši puse ir arī aizsargāta pret atlaišanu vai sliktu attieksmi kopumā.

2. Vai ir konkrēti noteikumi par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi ir piemērojami par nozlegumiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Pamatojoties uz [Likuma Nr. 4052/2012](#) 78. panta i) punktu "sevišķi ekspluatējoši darba apstākļi ir darba apstākļi, tostarp tādi, kas izriet no diskriminācijas dzimumu dēļ vai citas diskriminācijas, kuros pastāv izteikts nesamērīgums salīdzinājumā ar likumīgi nodarbinātu darba ņēmēju nodarbināšanas nosacījumiem un kuri, piemēram, ietekmē darba ņēmēju veselību un drošību, kā arī kuri aizskar cilvēka cieņu." Saskaņā ar 89. panta 3. punktu, "ja tiek nelikumīgi nodarbināts nepilngadīgais, kas ir trešo valstu valstspiederīgais, kompetentā valsts prokuratūra veic visus vajadzīgos pasākumus, lai noteiktu nepilngadīgā identitāti un valstspiederību un lai konstatētu, vai viņš ir nepilngadīgs. Tiek darīts viss iespējamais, lai ātri atrastu nepilngadīgā ģimeni, un nekavējoties tiek veikti vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu viņa juridisko pārstāvību un, ja vajadzīgs, pārstāvību kriminālprocesā. Valsts prokurors, kura kompetencē ir nepilngadīgie, vai, ja tāda nav, kompetentais valsts prokurors pirmās instances tiesā var gadījumā, ja nepilngadīgā ģimene nav atrasta vai ja valsts prokurors konstatē, ka konkrētajos apstākļos repatriācija nav nepilngadīgā interesēs, pieprasīt, lai tiek veikti visi atbilstīgie pasākumi nolūkā nodrošināt nepilngadīgā aizsardzību līdz tiesa izdod nolēmumu; valsts prokuroram ir šai tiesai trīsdesmit dienu laikā jāiesniedz pieprasījums par aizbildņa iecelšanu saskaņā ar Civillikuma 1532., 1534. un 1592. pantu. 4. Ja šīm personām nav pietiekamu līdzekļu vai ja kompetentais valsts prokurors pirmās instances tiesā to uzskata par vajadzīgu, tām tiek nodrošināti piemēroti dzīves apstākļi. 5. Kompetentajām valsts prokuratūrām, tiesu iestādēm un policijas iestādēm ir pienākums prioritāri aizsargāt iepriekš minētās cietušās personas saskaņā ar attiecīgajiem noteikumiem, nodrošināt tulkošanas un mutiskās tulkošanas pakalpojumus šīm personām, ja tās nerunā grieķu valodā, informēt tās par viņu likumīgajām tiesībām un pieejamajiem pakalpojumiem, kā arī par jebkādu vajadzīgo juridisko palīdzību, kas tām ir pieejama."

3. Pret mani ir pieļauti cilvēktiesību pārkāpumi saistībā ar Eiropas transnacionālas korporācijas darbībām, kuras veiktas ārpus Eiropas Savienības. Vai man ir piekļuve tiesām jūsu valstī, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Kādi ir nosacījumi, lai iesniegtu prasību par manu tiesību pārkāpumiem? Kur var atrast papildu informāciju?

Šādas iespējas nav.

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību iestādes var atbalstīt personas, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, ko izdarījušas Eiropas transnacionālas korporācijas ārpus ES? Vai šīs iestādes var izmeklēt manu lietu, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Vai jūsu valstī ir kādi citi valsts dienestī (piemēram, darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Šādas iespējas nav.

5. Vai jūsu valsts uzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem, kuri pieļauti ārpus Eiropas Savienības? Kas atbild par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami kādi publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šo sistēmu darbību?

Grieķija neuzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā.

6. Vai man ir konkrētas tiesības gadījumā, ja esmu neaizsargāts cietušais, kas vēlas saņemt tiesiskās aizsardzības līdzekli par cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību? Vai un saskaņā ar kādiem nosacījumiem varu saņemt juridisko palīdzību? Kādas izmaksas segs juridiskā palīdzība? Vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES?

Pamatojoties uz [Likuma Nr. 4052/2012](#) 78. panta i) punktu "sevišķi ekspluatējoši darba apstākļi ir darba apstākļi, tostarp tādi, kas izriet no diskriminācijas dzimumu dēļ vai citas diskriminācijas, kuros pastāv izteikts nesamērīgums salīdzinājumā ar likumīgi nodarbinātu darba ņēmēju nodarbināšanas nosacījumiem un kuri, piemēram, ietekmē darba ņēmēju veselību un drošību, kā arī kuri aizskar cilvēka cieņu." Saskaņā ar 89. panta 3. punktu, "ja tiek nelikumīgi nodarbināts nepilngadīgais, kas ir trešo valstu valstspiederīgais, kompetentā valsts prokuratūra veic visus vajadzīgos pasākumus, lai noteiktu nepilngadīgā identitāti un valstspiederību un lai konstatētu, vai viņš/ viņa ir nepilngadīgs/-a. Tiek darīts viss iespējamais, lai ātri atrastu nepilngadīgā

ģimēni, un nekavējoties tiek veikti vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu viņa/viņas juridisko pārstāvību un, ja vajadzīgs, pārstāvību kriminālprocesā. Valsts prokurors, kura kompetencē ir nepilngadīgie, vai, ja tāda nav, kompetentais valsts prokurors pirmās instances tiesā var gadījumā, ja nepilngadīgā ģimene nav atrasta vai ja valsts prokurors konstatē, ka pie konkrētajiem apstākļiem repatriācija nav nepilngadīgā interesēs, pieprasīt, lai tiek veikti visi atbilstīgie pasākumi nolūkā nodrošināt nepilngadīgā aizsardzību līdz tiesa izdod nolēmumu; valsts prokuroram ir šai tiesai trīsdesmit dienu laikā jāiesniedz pieprasījums par aizbildņa iecelšanu saskaņā ar Civilt kodeksa 1532., 1534. un 1592. pantu. 4. Ja šīm personām nav pietiekamu līdzekļu vai ja kompetentais valsts prokurors pirmās instances tiesā to uzskata par vajadzīgu, tām tiek nodrošināti piemēroti dzīves apstākļi. 5. Kompetentajam valsts prokuratūrām, tiesu iestādēm un policijas iestādēm ir pienākums prioritāri aizsargāt iepriekš minētās cietušās personas saskaņā ar attiecīgajiem noteikumiem, nodrošināt tulkotāņu un mutiskās tulkotāņu pakalpojumus šīm personām, ja tās nerunā grieķu valodā, informēt tās par viņu likumīgajām tiesībām un pieejamajiem pakalpojumiem, kā arī par jebkādu vajadzīgo juridisko palīdzību, kas tām ir pieejama.”

 Likuma Nr. 3226/2004 noteikumi paredz, ka juridisko palīdzību nodrošina ES dalībvalstu pilsoņiem ar maziem ienākumiem, kā arī trešo valstu valstspiederīgajiem un bezvalstniekiem ar maziem ienākumiem, ja šīs personas likumīgi dzīvo vai pastāvīgi uzturas ES. Juridisko palīdzību nevar nodrošināt trešo valstu valstspiederīgajiem un bezvalstniekiem, ja šīs personas likumīgi nedzīvo vai pastāvīgi neuzturas ES.

Juridiskās palīdzības nodrošināšana nozīmē daļēju vai pilnīgu atbrīvojumu no pienākuma segt tiesvedības izmaksas un — pēc īpaša pieprasījuma — advokāta, notāra vai tiesu izpildītāja iecelšanu, lai nodrošinātu saņēmēja aizstāvību, tā pārstāvību tiesā, kā arī sniegtu vajadzīgo palīdzību, lai tiktu veiktas vajadzīgās darbības.

Lapa atjaunināta: 20/08/2020

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Uzņēmējdarbība un civiltiesības - Spānija

1. Kāda veida tiesību aizsardzība tiesā man ir pieejama jūsu valstī, ja pret mani ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti civiltiesību pārkāpumi? Vai šī aizsardzība ietver zaudējumu atlīdzināšanu?

Spānijā piekļuve tiesiskās aizsardzības līdzekļiem civiltiesību pārkāpumu gadījumā ir iespējama civiltiesās, krimināltiesās, administratīvajās tiesās un darba tiesās.

Civilprocesa likumā (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) ir noteikts pienākums nodrošināt konkrētas tiesības; likumīgas tiesības un apstākļus; aizsardzības pasākumus, kā arī visus pārējos aizsardzības veidus, ko tieši nosaka tiesību akti un kas var būt saistīti ar šāda veida ļaunprātīgu rīcību.

Kriminālprocesa likumā (*Ley de Enjuiciamiento Criminal*) ir noteikti tiesas mehānismi un tiesiskās aizsardzības līdzekļi, ko var izmantot kriminālprocesos. Kriminālkodeksā (*Código Penal*) ir īpaši noteikta juridisku personu kriminālatbildība (31.a pants un turpmākie panti) un vairāki noziedzīgi nodarījumi, kas var ietvert ar uzņēmējdarbību saistītus civiltiesību pārkāpumus, piemēram, noziedzīgi nodarījumi pret darba ņēmēju tiesībām vai pret sabiedrības veselību, noziedzīgi nodarījumi vides jomā, teroristu finansēšana utt.

Saistībā ar administratīvajiem pasākumiem 2015. gada 1. oktobra Likums Nr. 39/2015 par kopēju administratīvo procedūru, kas piemērojama valsts pārvaldes iestādēm, un 2015. gada 1. oktobra Likums Nr. 40/2015 par valsts sektoram piemērojamo tiesību sistēmu paredz vispārējus noteikumus par disciplinārlietām un valdības struktūru valstisko atbildību. Šie noteikumi tiek īstenoti ar konkrētiem tiesību aktiem par ļaunprātīgu rīcību uzņēmējdarbības ietvaros (piemēram, 2007. gada 23. oktobra Likums Nr. 26/2007 par atbildību vides jomā). Tiesvedībā piemēro tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kas noteikti 1998. gada 13. jūlija Likumā Nr. 29/1998 par administratīvās kārtības juridisko pārskatīšanu.

Darba tiesību jomā 2011. gada 10. oktobra Likums Nr. 36/2011, kas reglamentē darba tiesas, nosaka tiesas procedūru, kura piemērojama gadījumos, kad darba ņēmējs vai arod biedrība apgalvo, ka ir pārkāptas tiesības uz biedrošanās brīvību, tiesības rīkot streiku vai citas pamattiesības un sabiedriskās brīvības, tostarp diskriminējošas attieksmes un aizskaršanas aizliegums.

Spānijas procesuālie noteikumi paredz tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kas ir pieejami atlīdzības saņemšanai gadījumos, kad uzņēmuma darbību rezultātā ir pārkāptas civiltiesības. Kriminālprocesa likuma 116. pantā un Kriminālkodeksa 116. pantā ir noteikts, ka persona, kas ir krimināltiesiski atbildīga par noziedzīgu nodarījuma izdarīšanu, ir arī civiltiesiski atbildīga par šo noziedzīgu nodarījumu, ja tas izraisa zaudējumus vai kaitējumu. Juridisku personu gadījumā to kriminālatbildība ietver civiltiesisko atbildību saskaņā ar spēkā esošajiem noteikumiem solidarāri ar fiziskajām personām, kuras notiesātas par tiem pašiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

2. Vai ir konkrēti noteikumi par rupjiem civiltiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi ir piemērojami par noziegumiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Jā, Spānijas Kriminālkodeksā ir noteikti civiltiesību pārkāpumi, kas ir kriminālnoziegi.

Vides jomā Kriminālkodeksā ir iedaļa par “noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar zemes izmantošanu un pilsētplānošanu, vēsturiska mantojuma un vides aizsardzību”. Saskaņā ar šo iedaļu par kriminālnoziegiem uzskata dažādus rīcības veidus: celtniecību zaļajās zonās vai ekoloģiski nozīmīgās teritorijās (319. pants), emisijas un atkritumu pārvadājumus, noplūdes, troksni, kalnrūpniecību vai karjeru izstrādi utt., kas var radīt būtisku kaitējumu gaisa, augsnes vai ūdens kvalitātei vai dzīvniekiem un augiem (325. pants un citi panti). Šīs darbības ir sodāmas ar cietumsodu, naudassodu vai aizliegumu strādāt konkrētās profesijās vai valsts iestādēs. Tāpat Kriminālkodeksa pilnvaro tiesnesus un tiesas noteikt, ka uz vainīgā rēķina ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai atjaunotu ta rīcības dēļ izjaukto ekoloģisko līdzsvaru, kā arī jebkādi citi piesardzības pasākumi, kas nepieciešami, lai aizsargātu iepriekš minētās iedajas aizsargātos aktīvus (339. pants).

Noziedzīgus nodarījumus pret darba ņēmējiem reglamentē Kriminālkodeksa II sējuma XV sadaļa (Kriminālkodeksa 311.–318. pants). Par turpmāk minētajām darbībām ir paredzēts naudassods vai cietumsods: kaitējošu darba apstākļu vai sociālā nodrošinājuma veidu piemērošana, tiesību aktos, koplīgumos vai atsevišķos līgumos noteikto darba ņēmēju tiesību atcelšana vai ierobežošana (311. pants); dažādu darba ņēmēju vienlaicīga nodarbināšana, tos neregistrējot atbilstīgā sociālā nodrošinājuma shēmā vai nesaņemot attiecīgu darba atļauju (311. pants); vai trešo valstu valstspiederīgo vai bērnu nodarbināšana bez darba atļaujas (311.a pants); darba ņēmēju nelikumīga iveršana vai pieņemšana darbā ar viltu vai krāpšanu (312. pants); darba līguma viltošana un krāpšana, lai mudinātu personas emigrēt (313. pants); rupja diskriminācija valsts vai privātā nodarbinātībā pret kādu personu tās ideoloģijas, reliģijas vai pārliecības, etniskās izcelsmes, rases vai izcelsmes valsts, dzimuma, seksuālās orientācijas, ģimenes apstākļu, slimības vai invaliditātes, likumīga pārstāvja vai arodbiedrības amatpersonas statusa, attiecību ar citiem uzņēmuma darba ņēmējiem vai kādas Spānijas teritorijas oficiālās valodas izmantošanas dēļ (314. pants); tiesību uz biedrošanās brīvību un tiesību rīkot streiku ierobežošana (315. pants); arodriskā novēršanas standartu neievērošana, darba ņēmēju dzīvības, veselības vai fiziskās neaizskaramības apdraudēšana (316. pants).

Ja noziedzīgu nodarījumu izdara juridiska persona, sods ir piemērojams direktoriem vai personām, kas atbildīgi par tās vadību, kā arī personām, kuras bija informētas par noziedzīgu nodarījumu un būtu varējušas to novērst, bet to nedarīja.

3. Pret mani ir pieļauti civiltiesību pārkāpumi saistībā ar Eiropas transnacionālas korporācijas darbībām, kuras īstenošanas ārpus Eiropas Savienības. Vai man ir piekļuve tiesām jūsu valstī, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Kādi ir nosacījumi, lai iesniegtu prasību par manu tiesību pārkāpumiem? Kur var atrast papildu informāciju?

1985. gada 1. jūlija Konstitucionālais likums Nr. 6/1985 ietver noteikumus, kas paredz vajadzīgo saikni starp konkrētu rīcību un Spāniju, lai noteiktu Spānijas tiesu jurisdikciju.

Civillietās un komercietās minētais likums nosaka, ka Spānijas tiesas ir kompetentas izskatīt visas Spānijas teritorijā iesniegtās lietas saskaņā ar to starptautisko nolīgumu un konvenciju noteikumiem, kuros Spānija ir puse, kā arī saskaņā ar ES noteikumiem un Spānijas tiesību aktiem (21. pants). Ja prasītājs nedzīvo Spānijā, Spānijas tiesām ir jurisdikcija šādos gadījumos (22.d pants):

līgumsaistību jautājumos, ja saistības, uz kurām attiecas prasība, ir izpildītas vai ir jāpilda Spānijā;

ārpuslīgumisku saistību jautājumos, ja aizskārums ir izdarīts Spānijas teritorijā;

prasībās, kas saistītas ar uzņēmuma Spānijā esošas filiāles, aģentūras vai dibinājuma darbību;

jautājumos, kas saistīti ar patērētāju noslēgtajiem līgumiem, patērētāji var iesniegt prasību Spānijā, ja viņu vai otras puses pastāvīgā dzīvesvieta ir Spānijas teritorijā; otra puse var iesniegt prasību Spānijā tikai tad, ja patērētāja pastāvīgā dzīvesvieta ir Spānijas teritorijā.

Krimināltiesību ietvaros tiesas var izskatīt lietas par noziedzīgiem nodarījumiem un pārkāpumiem, kas izdarīti Spānijas teritorijā vai uz Spānijas kuģiem vai gaisa kuģiem, neskarot to starptautisko nolīgumu noteikumus, kuros Spānija ir puse. Spānijas tiesu jurisdikcijā ir arī noziedzīgi nodarījumi, kas izdarīti ārpus valsts teritorijas, ja kriminālatbildīgās personas ir Spānijas valstspiederīgie vai trešo valstu valstspiederīgie, kas ieguvuši Spānijas valstspiederību pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas, ievērojot konkrētas prasības (23. pants).

Darba tiesību jautājumos Spānijas tiesu jurisdikcijā ir šādas lietas (25. pants):

1.° no darba līgumiem izrietošo tiesību un pienākumu jomā, ja pakalpojumi ir sniegti Spānijā vai ja līgums ir parakstīts Spānijas teritorijā; ja prasītājs dzīvo Spānijā vai ja tam Spānijā ir aģentūra, filiāle, delegācija, vai kāda cita veida pārstāvniecība; ja darba ņēmējs un darba devējs ir Spānijas valstspiederīgie neatkarīgi no tā, kur tika sniegti pakalpojumi vai parakstīts līgums; līgumu gadījumā par darbu uz kuģiem, ja līgums izriet no piedāvājuma, kuru Spānijā saņēmis Spānijas darba ņēmējs;

2.° izskatot atbilstību tiesību aktiem par darba koplīgumiem, kuri parakstīti Spānijā, un prasības, kas izriet no darba strīdiem koplīgumu ietvaros, kuri noslēgti Spānijas teritorijā;

3.° sociālā nodrošinājuma prasības pret Spānijas struktūrām vai struktūrām, kuru juridiskā adrese, aģentūra, delegācija vai kāda cita pārstāvniecība ir Spānijā.

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību iestādes var atbalsīt personas, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, ko izdarījušas Eiropas transnacionālas korporācijas ārpus ES? Vai šīs iestādes var izmeklēt manu lietu, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Vai jūsu valstī ir kādi citi valsts dienesti (piemēram, darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Spānijā ombuds (*Defensor del Pueblo*) ir Spānijas parlamenta Augstā komisāra birojs (*Alto Comisionado de las Cortes Generales*), kas atbild par pilsoņu pamattiesību un sabiedrisko brīvību aizsardzību, uzraugot Spānijas valsts iestāžu darbības.

Ikviena pilsonis var (bez maksas) lūgt ombudam izmeklēt jebkādu Spānijas valsts iestāžu vai to aģentūru pieļautu iespējamu pārkāpumu. Ombuds var iesaistīties arī pēc savas iniciatīvas gadījumos, kas nonāk tā redzeslokā, pat ja nav iesniegta neviena sūdzība. Tomēr tā pilnvaras neietver daudz nacionālu uzņēmumu darbību ārpus Eiropas Savienības.

Ombuds atskaitās Spānijas parlamentam, izstrādājot gada ziņojumu, kā arī var publicēt īpašus ziņojumus par jautājumiem, ko tas uzskata par būtiskiem, steidzamiem vai tādiem, kam jāpievērš īpaša uzmanība.

Papildu informācija par šo jautājumu ir pieejama [šeit](#).

Spānijā darba tiesību uzraudzība ir Darba un sociālā nodrošinājuma inspekcijas (*Inspección de Trabajo y Seguridad Social*) pienākums; šī inspekcija atskaitās Darba, migrācijas un sociālā nodrošinājuma ministrijai (*Ministerio de Trabajo, Migraciones y Seguridad Social*). Darba un sociālā nodrošinājuma inspekcijai deleģētās administratīvās pilnvaras ļauj tai uzraudzīt atbilstību darba noteikumiem un piemērot attiecīgos pienākumus, sniegt konsultācijas, kā arī attiecīgos gadījumos iesaistīties samierināšanas, starpniecības un arbitražas lietās.

Ikviena persona, kurai kļūst zināmas darbības, kas varētu būt pārkāpums darba inspekcijas kompetencē esošajās jomās (ar darbu, arodesveidību un drošību, sociālo nodrošinājumu, nodarbinātību utt. saistīti jautājumi), var vērsties pie šīs iestādes. Sūdzības var iesniegt personīgi (reģionālajos darba un sociālā nodrošinājuma inspekcijās); elektroniski, izmantojot Darba, migrācijas un sociālā nodrošinājuma ministrijas tīmekļa vietni, vai pa pastu.

Papildu informācija ir pieejama [šeit](#).

Vides pārbaudes ir Spānijas reģionālo valdību kompetencē; šīs valdības rīkojas, lai vajadzības gadījumā sodītu rīcību, kas uzskatāma par pārkāpumu šajā jomā. 2007. gada 23. oktobra Likumā Nr. 26/2007 par atbildību vides jomā ir noteikts pienākums saimnieciskā darbībā iesaistītajiem operatoriem novērst jebkādu videi radīto kaitējumu. Gadījumos, kad šāda rīcība ir noziedzīgs nodarījums, ir piemērojamas 2. atbildē minētās krimināltiesības. Šādos gadījumos ir piemērojami arī iepriekš izklāstītie noteikumi par atbildību un civiltiesisko atbildību.

5. Vai jūsu valsts uzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem, kuri pieļauti ārpus Eiropas Savienības? Kas atbild par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami kādi publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šo sistēmu darbību?

2012. gada 6. jūlija Likumā Nr. 5/2012 par starpniecību civillietās un komercietās aprakstītā Spānijas civillietu un komercietu starpniecības sistēma nevar izšķirt šāda veida strīdu, jo no šā regulējuma tvēruma ir izslēgti strīdi, kas saistīti ar tiesībām, kuras nav brīvi nosakāmas (2. pants).

Uz šo attiecas Valsts Ārlietu sekretariāta 2017. gada 1. septembra lēmums par valsts rīcības plāna uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jomā publicēšanu (publicēts valsts oficiālajā vēstnesī 2017. gada 14. septembrī). Plānā ir aplūkota vajadzība noteikt efektīvus pasākumus, lai uzņēmējdarbībā aizsargātu cilvēktiesības un reglamentētu tiesas, ārpustiesas un administratīvos mehānismus nolūkā nodrošināt tiesiskās aizsardzības līdzekļus šādu tiesību pārkāpumu gadījumos.

6. Vai man ir konkrētas tiesības gadījumā, ja esmu neaizsargāts cietušais, kas vēlas saņemt tiesiskās aizsardzības līdzekli par cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību? Vai un saskaņā ar kādiem nosacījumiem varu saņemt juridisko palīdzību? Kādas izmaksas segs juridiskā palīdzība? Vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES?

Spānijas Konstitūcijas 119. pantā ir atzītas tiesības uz juridisko palīdzību tiesību aktos noteiktajos gadījumos un visos gadījumos, kad prasītājs var pierādīt, ka tam nav pietiekamu līdzekļu tiesvedības uzsākšanai. Šīs konstitucionālās tiesības ir īstenotas ar 1996. gada 10. janvāra Likumu Nr. 1/1996 par bezmaksas juridisko palīdzību. Personas, kas cietušas uzņēmumu izdarītos cilvēktiesību pārkāpumos var saņemt juridisko palīdzību, ja viņu finanšu līdzekļi nepārsniedz Likumā Nr. 1/1996 noteikto robežvērtību. Šo robežvērtību paaugstināja 2015. gadā, kad tika grozīts Likums Nr. 1/1996. Tāpat tiek ņemti vērā iesniedzēja konkrēti personīgie apstākļi, piemēram, ģimenes pienākumi, lai palielinātu juridiskās palīdzības potenciālo saņēmēju skaitu. Sniegtā palīdzība ietver profesionālu likumīgo pārstāvju nodrošinātu aizstāvību, juridisko palīdzību un informāciju no jebkura pieejamā ārpustiesas resursa.

Likums Nr. 1/1996 reglamentē arī juridiskās palīdzības piešķiršanu pārrobežu tiesvedībā. Palīdzību var saņemt fiziskas personas, kas ir ES pilsoņi vai trešo valstu valstspiederīgie, kuri likumīgi dzīvo kādā ES dalībvalstī.

To piešķir tikai civillietās vai komercietās, kā arī civillietās vai komercietās, kuras izskata ārpus tiesas, ja pusēm saskaņā ar tiesību aktiem ir jāsteno tiesvedība vai ja attiecīgā tiesa izlemj uzsākt tiesvedību.

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības - Horvātija

1. Kāda tiesas aizsardzība man kā cietušam no cilvēktiesību pārkāpumiem, kas ir saistīti ar darījumdarbību, ir pieejama jūsu valstī? Vai šī aizsardzība ietver arī kompensāciju?

Cilvēktiesību pārkāpumos cietušie var vērsties tiesā savu tiesību aizsardzībai:

civilprocesā, kurā tiem par labu var piešķirt mantiska vai nemantiska (nemantiskā — personīgo tiesību aizskārums gadījumā) kaitējuma kompensāciju [1]); **kriminālprocesā**, kurā cietusī persona var iesniegt prasību par zaudējumu atlīdzināšanu, kas tai nodarīti nozieguma rezultātā.

Civilprocesa likuma (*Zakon o parničnom postupku*) (*Narodne Novine* (NN; Horvātijas Republikas Oficiālais Vēstnesis) Nr. 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13, 89/14, un 70/19) 1. pants paredz, ka šis likums regulē procesuālos noteikumus, saskaņā ar kuriem tiesas veic uzklauššanu un iztiesā tiesvedības procesus par cilvēka un pilsoņa tiesībām un pienākumiem, pilsoņu personiskajām un ģimenes attiecībām, kā arī darba tiesību, komerciesību, īpašumtiesību un citu privātiesību procesos, ja vien dažos no tiem likumā nav paredzēti noteikumi par iztiesāšanu citā procesā. Civilprocesa likuma 185. pants arī paredz, ka civilprocesu uzsāk, ceļot prasību tiesā.

Ar darba attiecībām saistītā procesā, jo īpaši, nosakot termiņus un plānojot sēdes, tiesa vienmēr pievērš īpašu uzmanību tam, ka darba attiecību strīdi ir jāatrisina steidzami.

2. Vai jums ir īpaši noteikumi attiecībā uz rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi attiecas uz noziegumiem pret vidi vai smagu darbaspēka ekspluatāciju?

Kriminālprocesa likuma (*Zakon o kaznenom postupku*, NN Nr. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17 un 126/19) 43. pantā ir paredzēts vispārējs visu noziegumos cietušo personu tiesību kopums (tiesības uz noziegumos cietušo atbalsta pakalpojumiem, tiesības uz efektīvu psiholoģisko un citu ekspertu palīdzību un likumā noteiktā cietušo atbalsta sniegšanas iestāžu, organizāciju vai institūciju atbalstu, tiesības uz aizsardzību no iebiedēšanas un atbiedības, tiesības uz cietušā cieņas aizsardzību iztaujāšanas un liecību iegūšanas laikā, tiesības tikt uzklaušītam pēc sūdzības iesniegšanas bez nepamatotas kavēšanās, tiesības uz turpmāku uzklaušīšanu rīkošanu tikai tiktāl, cik tas nepieciešams kriminālprocesā, tiesības uz minimālu medicīnisku iejaukšanos un medicīnisku procedūru veikšanu tikai tad, ja tas noteikti nepieciešams kriminālprocesā, tiesības iesniegt pieteikumu par apsūdzības uzturēšanu un civilprasību saskaņā ar Kriminālkodeksa (*Kazneni zakon*) noteikumiem, tiesības piedalīties kriminālprocesā kā cietušajam, tiesības tikt informētam par sūdzības noraidīšanu un faktu, ka prokurors (*državni odvjetnik*) atteicies uzturēt apsūdzību, kā arī tiesības pārņemt apsūdzības uzturēšanu no prokurora, tiesības uz prokurora paziņojumu par darbībām, kas veiktas uz cietušā sūdzības pamata, un tiesības iesniegt sūdzību amatā augstākam prokuroram, tiesības pēc pieprasījuma un bez nepamatotas kavēšanās tikt informētam par apsūdzētā aizturēšanas vai pirmstiesas aresta izbeigšanu vai bēgšanu no tā, notiesātā atbrīvošanu pēc brīvības atņemšanas soda izciešanas, un par visiem pasākumiem cietušā aizsardzībai, tiesības pēc pieprasījuma tikt informētam par galīgo lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu, kā arī citas likumā paredzētās tiesības).

Kriminālprocesa likuma 44. pantā ir paredzētas īpašas tiesības no cilvēku tirdzniecības (ko var izdarīt arī, lai ar piespiedu darbu vai kalpību ekspluatētu personas darbu) cietušām personām, kurām papildus likuma 43. pantā paredzētajām tiesībām ir tiesības arī uz bezmaksas konsultāciju pirms iztaujāšanas un bezmaksas pārstāvi uz valsts rēķina, uz tā paša dzimuma un atkārtoti, ja iespējams, tās pašas personas veiktu iztaujāšanu policijas vai prokuratūras iecirknī (*državno odvjetništvo*), tiesības neatbildēt uz jautājumiem, kas nav saistīti ar noziegumu un attiecas uz cietušā privāto dzīvi, lūgt iztaujāšanu veikt, izmantojot audiovizuālus līdzekļus, tiesības uz personas datu aizsardzību un sabiedrības nepielaišanu procesam.

[Kriminālprocesa likuma] 43.a pants un Noteikumi par cietušo individuālas izvērtēšanas metodēm (*Pravilnik o načinu provedbe pojedinačne procjene žrtve*, NN Nr. 106/17, turpmāk — Noteikumi) paredz cietušā individuālu izvērtēšanu, lai noteiktu, vai noziegumā cietušajam ir nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi, un, ja šāda vajadzība tiek atzīta par nepieciešamu — lai noteiktu, kādi īpašie aizsardzības pasākumi (ieskaitot procesuālos aizsardzības pasākumus, piemēram, īpašus iztaujāšanas paņēmienus, sakaru tehnoloģiju izmantošanu, lai izvairītos no vizuāla kontakta ar vainīgo, sabiedrības nepielaišanu procesam, tā paša dzimuma un atkārtoti, ja iespējams, tās pašas personas veiktu iztaujāšanu, uzticamas personas pavadību, personas datu aizsardzību) jāpiemēro, sekmējot bezmaksas konsultācijas uz valsts rēķina, kā arī citus likumā paredzētus pasākumus. Tiek ņemts vērā, ka smagi noziegumi citstarp ietver arī cilvēku tirdzniecību un organizēto noziedzību, neaprobežojoties ar to, tādēļ ir ietverti noziegumi pret vidi, ja tie izdarīti noziedzīgā organizācijā.

Cietušo tiesību aizsardzību Horvātijas Republikā garantē krimināltiesību akti, kā arī Horvātijas konstitūcija (*Ustav Republike Hrvatske*), un to ievērošanu nodrošina valsts tiesas. Kad ir izsmelti visi valsts līmenī pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi, cietušie kā pēdējo iespēju var sākt tiesvedību Eiropas Cilvēktiesību tiesā Strasbūrā, ja tie uzskata, ka valsts līmenī ir pārkāptas to pamattiesības, ko garantē Eiropas Cilvēktiesību konvencija.

3. Esmu cietis no cilvēktiesību pārkāpumiem, ko izraisījis Eiropas starptautiska uzņēmuma darbība un kas izdarīti ārpus ES. Ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju ES, vai es varu vērsties jūsu valsts tiesās? Ar kādiem nosacījumiem varu apgalvot, ka manas tiesības ir pārkāptas? Kur es varu atrast papildu informāciju?

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 27. pantu Horvātijas tiesām ir jurisdikcija iztiesāt ar starptautisko elementu saistītus strīdus, ja šāda jurisdikcija ir tieši paredzēta likumā vai starptautiskā līgumā.

Starptautisko privātiesību likums (*Zakon o međunarodnom privatnom pravu*, NN Nr. 101/17) attiecībā uz civillietu un komercietu jurisdikciju tieši paredz piemērot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (turpmāk — Briseles I regula) tās darbības jomā un attiecina tās piemērošanu situācijām, kas skar trešās valstis.

Saskaņā ar Briseles I regulas 4. pantā iekļauto pamatnoteikumu par jurisdikciju pret personām, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, neatkarīgi no to valstspiederības prasība ir jāceļ to domicila valsts tiesās. 63. pants paredz, ka juridisko personu domicils ir to statūtos noteiktā atrašanās vieta, galvenais birojs vai galvenā darbības vieta.

Situācijas, kurās pret atbildētāju var celt prasību dalībvalstī, kas nav tā domicila valsts, ir paredzētas 7.–9. pantā (īpašā jurisdikcija). Tādēļ jurisdikciju ārpuslīgumiskās attiecībās nosaka 7. panta 2. punkts, kas paredz, ka pret personu, kuras domicils ir dalībvalstī, var celt prasību citā dalībvalstī lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu — tās vietas tiesās, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu.

Starptautisko privātiesību likuma 58. pants paredz nepieciešamo jurisdikciju šādi: ja šā likuma, citu Horvātijas likumu vai Horvātijā spēkā esošu starptautisko līgumu noteikumu piemērošana nerada jurisdikciju attiecībā uz atbildētāju, kura domicils ir trešā valstī un ja procesu nevar vai nav pamata domāt, ka to varētu rīkot ārvalstīs, Horvātijas tiesām ir jurisdikcija, ja procesa priekšmets ir pieteikami saistīts ar Horvātiju, lai procesa rīkošana Horvātijā būtu lietderīga.

4. Vai tiesībsargs, līdztiesības atbalsta struktūras vai valsts cilvēktiesību iestādes var atbalstīt personas, kuras cietušas no cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar darījumdarbību, kurus ārpus Eiropas Savienības izdarījuši Eiropas pārrobežu uzņēmumi? Vai šīs struktūras var izmeklēt manu lietu, ja es neesmu ES pilsonis un nedzīvoju ES? Vai jūsu valstī ir citi valsts dienesti (piemēram, darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Saskaņā ar Tiesībsarga likumu (*Zakon o pučkom pravobranitelju*) Horvātijas tiesībsargs atbild par to, lai tiktu izskatītas tikai sūdzības par esošiem normatīvo aktu pārkāpumiem un pārkāpumiem valsts iestāžu, vietējo un reģionālo pašvaldību un publiski tiesiski pilnvaroto juridisko personu darbā, kas savukārt nozīmē, ka nav atļauts izmeklēt sūdzības, kas ir saistītas ar normatīvo aktu pārkāpumiem privātajā sektorā. Turklāt saskaņā ar 20. pantu ikviens, kurš uzskata, ka viņa konstitucionālās vai juridiskās tiesības un brīvības ir apdraudētas vai pārkāptas ar šo iestāžu nelegālu vai prettiesisku rīcību, var celt prasību kompetentā tiesā. Tādēļ personai, kura vēlas iesniegt sūdzību tiesībsarga birojam (*Ured pučkog pravobranitelja*), nav jābūt ES pilsonim, bet vienas iestādes (vai vairāku iestāžu) izdarīts cilvēktiesību pārkāpums ir priekšnoteikums, lai tiesībsargs risinātu sūdzību. Tomēr, tā kā Horvātijas tiesībsarga birojs bieži saņem sūdzības par privāto sektoru, iedzīvotāju pieredze un sūdzības tiek izmantotas gan gada pārskatos, gan piedaloties juridiskos procesos un lūdzot paredzēt īpašus pasākumus, bez kuriem nebūtu iespējams panākt augstāku tiesībsargdzesības un iedzīvotāju aizsardzības līmeni.

No otras puses, Diskriminācijas novēršanas likums (*Zakon o suzbijanju diskriminacije*) attiecas uz visu valsts iestāžu, vietējo un reģionālo pašvaldību un publiski tiesiski pilnvaroto juridisko personu darbību, kā arī uz visu juridisko un fizisko personu darbību, jo īpaši jomās, kas attiecas uz nodarbinātības un darba apstākļiem, piekļuvi pašnodarbinātības un pakļautības darbībām, ieskaitot atlases kritērijus, kā arī darbā pieņemšana un paaugstināšanas nosacījumiem, piekļuvi visu veidu karjeras konsultācijām, arodmācībām, pārkvalifikācijai, izglītībai, zinātnei un sportam, sociālajai drošībai, ieskaitot sociālo nodrošinājumu, pensiju un veselības apdrošināšanai, tiesu iesādēm un pārvaldei, publiskajai informācijai un plašsaziņas līdzekļiem, piekļuvi preču un pakalpojumu sniegšanai un saņemšanai, dalībai arodbiedrībās, pilsoniskās sabiedrības organizācijās, politiskajās partijās un citās organizācijās, un to darbībām, kā arī kultūras un mākslinieciskajai jaunradei.

Turklāt tiesībsarga birojs kā centrālā diskriminācijas apkarošanas iestāde pieņem visu fizisko un juridisko personu ziņojumus un izvērtē atsevišķus ziņojumus, lai varētu izdot juridiski nesaistošus ieteikumus, atzinumus, priekšlikumus un brīdinājumus nolūkā novērst diskrimināciju un aizsargāt diskriminēto personu tiesības. Tas var arī piedalīties tiesvedībā tiesā, iestājoties tās personas pusē, kura sūdzējies par diskrimināciju, vai celt apvienotu prasību tiesā par aizsardzību no diskriminācijas, ja tas pierāda varbūtību, ka ar atbildētāja rīcību ir pārkāptas daudzu personu tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi tādēļ, ka tās ir saistītas ar likumā atzītajām tiesībām un vērtībām (rasi vai tautību, ādas krāsu, dzimumu, valodu, reliģisko, politisko vai citu pārliecību, valstisko vai sociālo izcelsmi, mantu, dalību arodbiedrībā, izglītību, sociālo stāvokli, laulības vai ģimenes stāvokli, vecumu, veselības stāvokli, invaliditāti, ģenētisko iedzimtību, dzimtes identitāti vai izpausmi, seksuālo orientāciju). Personai, kurai ir atļauts iesniegt tiesībsargam sūdzību par diskrimināciju, nav jābūt ES pilsonim.

Jaunais [Trauksmes cēlēju aizsardzības likums](#) (*Zakon o zaštitu prijavitelja nepravilnosti*), kas ir spēkā no 2019. gada 1. jūlija, paredz, ka trauksmes cēlji var sazināties ar tiesībsargu un lūgt savu tiesību aizsardzību, ja trauksmes cēlētājam pierāda, ka tas par pārkāpuma paziņošanu ir vai varētu tikt nodarīts kaitējums. Saskaņā ar šo likumu personai, kura vēlas iesniegt sūdzību, nav jābūt ES pilsonim, un tiesībsargs var rīkoties, lai aizsargātu publiskā vai privātā sektora trauksmes cēlēju (piezīme: "trauksmes cēlētājs" likumā ir definēts kā *persona, kurai ir zināms un kura ir ziņojusi par pārkāpumiem, kas ir saistīti ar darba devēja veiktā darba izpildi, piemēram, normatīvo aktu, noteikumu, ētikas vai rīcības kodeksu, uzņēmumu iekšējo normatīvo aktu pārkāpumiem*). Ir jāuzsver, ka darba izpilde ietver ne tikai darba attiecības, bet arī brīvprātīgo darbu, darbu uz pagaidu pakalpojumu līguma pamata, studentu darbu u. c. Trauksmes cēlētājs var būt arī persona, kura piedalījies darbā pieņemšanas procesā kā kandidāts.

Turklāt Horvātijas Republikai kā valstij, kas pievienojas ESAO Investīciju komitejai kā neatkarīgai uzraudzības darba struktūrai, attiecībā uz atbildīgu darījumdarbību, proti, cilvēktiesību, jo īpaši darba tiesību, un vides aizsardzību, ir pienākums īstenot šādas nostādnes: sniegt informāciju par atbildīgu darījumdarbību tīmekļa vietnē, apstrādāt pieprasījumus, veikt mediāciju, lai risinātu varbūtējas bezatbildīgas darījumdarbības veicēja rīcības izraisītās problēmas, un sazināties ar ieinteresētajām personām, lai izvairītos no tiesvedības.

Horvātijā ir arī izveidoti Valsts inspekciju (*Državni inspektorat*), ko veido kompetentas nodaļas un dienesti (piemēram, Darba aizsardzības uzraudzības nodaļa un Darba attiecību uzraudzības nodaļa).

Sīkāku informāciju par Valsts inspekcijas vai minēto nodaļu un dienestu darbu un to kompetenci var atrast šādās tīmekļa vietnēs:

[Kontaktinformācija](#)

[Darba aizsardzības uzraudzības nodaļa](#)

[Darba attiecību uzraudzības nodaļa](#)

5. Vai jūsu valsts paredz Eiropas pārrobežu uzņēmumiem pienākumu izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai mediāciju attiecībā uz pārkāpumiem, ko izraisījis to darījumdarbība? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem, kas izdarīti ārpus Eiropas Savienības? Kas jūsu valstī atbild par šo darbību uzraudzību? Vai ir publiski pieejami ziņojumi, kas sniegtu informāciju par sistēmas darbību?

Horvātijā nenosaka obligātas mediācijas shēmas, kurās risinātu ar darījumdarbību saistītus cilvēktiesību pārkāpumus. Mediāciju patērētāju tiesību strīdos starp patērētājiem un tirgotājiem regulē Likums par patērētāju tiesību strīdu alternatīvo izšķiršanu (*Zakon o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova*, NN Nr. 121/16 un 32/19), ar ko transponē ES direktīvas un regulu patērētāju tiesību strīdu izšķiršanas jautājumos. Mediāciju cilvēktiesību aizsardzības jautājumos un citos ar tiesībām saistītos strīdos var ierosināt kādā no Horvātijas mediācijas centriem, kuros strīdu var izšķirt saskaņā ar dalībnieku interesēm. Sīkāk sk. attiecīgajās apakšiedaļās:

Mediācija dalībvalstīs

Atrast mediatoru

[Patērētāju tiesību strīdu alternatīvā izšķiršana](#)

[Mediācijas centri](#)

Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likumu (*Zakon o zaštitu potrošača*) tirgotājam ir jānodrošina patērētājam iespēja iesniegt rakstisku sūdzību pa pastu, faksu vai e-pastu.

Saskaņā ar Likumu par Valsts inspekciju (*Zakon o državnom inspektoratu*) par pārbaudes pamatu var būt pieteikumi, kuros minēti dati par ziņotāju (vārds, uzvārds, dzīvesvietas adrese) un norādīta rīcība, kas ir pretrunā normatīvajiem aktiem.

Attiecībā uz starptautisku uzņēmumu darbiniekiem Darba likums (*Zakon o radu*) nosaka, ka darba devējam, kam ir vismaz 20 darbinieku, ir jāieceļ persona, kurai kopā ar darba devēju ir uzdevums pieņemt un risināt ar darbinieku cieņas aizsardzību saistītās sūdzības.

Šīs darbības uzrauga [Valsts inspekcija](#).

6. Vai man ir īpašas tiesības, ja esmu neaizsargāts cietušais, kurš vēlas panākt tiesisko aizsardzību pret cilvēktiesību pārkāpumiem darījumdarbībā? Vai man ir pieejama juridiskā palīdzība, ja jā — ar kādiem nosacījumiem? Kuras izmaksas segs juridiskā palīdzība? Ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju ES, vai man ir pieejama juridiskā palīdzība ar tādiem pašiem nosacījumiem?

Cietušajam, kurš vēlas panākt tiesisko aizsardzību pret cilvēktiesību pārkāpumiem darījumdarbībā, kriminālprocesā ir tādas pašas tiesības kā citiem cietušajiem. Sīkāku informāciju var atrast Eiropas e-tiesiskuma portālā:

Noziegumos cietušo tiesības kriminālprocesā

Kompensācija noziegumos cietušajiem

Saskaņā ar Bezmaksas juridiskās palīdzības likumu (*Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći*) tiesības uz bezmaksas juridisko palīdzību ir:

Horvātijas pilsoņiem;

bērniem, kuriem nav Horvātijas valstspiederības, bet kuri atrodas Horvātijā un kurus nepavada par viņiem saskaņā ar likumu atbildīgs pieaugušais;

ārvalstniekiem ar pagaidu uzturēšanās atļauju, kam piemēro savstarpību, un ārvalstniekiem ar pastāvīgas uzturēšanās atļauju;

ārvalstniekiem, kuri atrodas pagaidu aizsardzībā;

ārvalstniekiem, kuri valstī uzturas nelikumīgi, un ārvalstniekiem, kuri uzturas īstermiņā — procesā, kurā lemj par viņu izraidīšanu vai atgriešanu;

patvēruma meklētājiem, personām ar bēgļa statusu un ārvalstniekiem ar alternatīvās aizsardzības statusu, un to ģimenes locekļiem, kas likumīgi uzturas Horvātijā — procesā, kurā tiem juridisko palīdzību nenodrošina saskaņā ar ģimenes likumu.

Bezmaksas juridiskās palīdzības likums (*NN* Nr. 143/13 un 98/19) regulē nosacījumus un procedūru, kādā nelabvēlīgā situācijā esošas personas var īstenot tiesības uz juridisko konsultāciju un piekļuvi tiesām un citām publisko tiesību struktūrām civillietās un administratīvās lietās.

Bezmaksas juridiskās palīdzības likums paredz, ka bezmaksas juridisko palīdzību saņem arī šādas personas, kas nav Horvātijas pilsoņi:

bērni, kuriem nav Horvātijas valstspiederības, bet kuri atrodas Horvātijā un kurus nepavada par viņiem saskaņā ar likumu atbildīgs pieaugušais;

ārvalstnieki ar pagaidu uzturēšanās atļauju, kam piemēro savstarpību, un ārvalstnieki ar pastāvīgas uzturēšanās atļauju;

ārvalstnieki, kuri atrodas pagaidu aizsardzībā;

ārvalstnieki, kuri valstī uzturas nelikumīgi, un ārvalstniekiem, kas uzturas īstermiņā — procesā, kurā lemj par viņu izraidīšanu vai atgriešanu;

patvēruma meklētāji, personas ar bēgļa statusu un ārvalstniekiem ar alternatīvās aizsardzības statusu, un to ģimenes locekļiem, kas likumīgi uzturas Horvātijā — procesā, kurā tiem juridisko palīdzību nenodrošina saskaņā ar ģimenes likumu.

Bezmaksas juridiskās palīdzības saņēmēji savas tiesības uz primāro un/vai sekundāro juridisko palīdzību var īstenot likumā noteiktajā kārtībā.

Primārā juridiskā palīdzība ietver vispārējo juridisko informāciju, juridiskās konsultācijas, iesniegumus valsts iestādēm, Eiropas Cilvēktiesību tiesai un starptautiskām organizācijām starptautiskajos līgumos un reglamentos noteiktajā kārtībā, procesuālo pārstāvību valsts struktūrās un juridisko palīdzību strīdu ārpusietas izšķiršanā. To nodrošina aprīņķu administratīvās struktūras, bet Zagrebas pilsētā (*Grad Zagreb*) — pilnvarotas asociācijas un juridiskās klīnikas, un to var sniegt jebkādā juridiskā jautājumā. Primārās juridiskās palīdzības izmantošanas procedūru uzsāk, tieši sazinoties ar primāro juridiskās palīdzības sniedzēju, kas pēc sava ieskata nosaka, vai ir izpildītas prasības primārās juridiskās palīdzības saņemšanai.

Sekundārā juridiskā palīdzība aptver juridiskās konsultācijas, iesniegumus darba devējam darba ņēmēju tiesību aizsardzībai, iesniegumus un pārstāvību tiesvedībā, kā arī juridisko palīdzību strīdu izšķiršanā pēc vienošanās. Sekundāro juridisko palīdzību sniedz advokāti. Sekundārā juridiskā palīdzība ietver arī atbrīvojumu no tiesvedības izmaksu un tiesas nodevu maksāšanas.

Lai tiktu piešķirta sekundārā juridiskā palīdzība attiecībā uz iesniegumiem un pārstāvību tiesvedībā un atbrīvojumu no tiesas nodevu samaksas, pieteikuma iesniedzēja finansiālajai situācijai ir jāatbilst Bezmaksas juridiskās palīdzības likumā paredzētajām prasībām, proti, pieteikuma iesniedzēja un tā mājsaimniecības locekļu kopējie mēneša ienākumi nedrīkst pārsniegt nodokļu bāzes summu uz vienu ģimenes locekli (3326,00 HRK) un pieteikuma iesniedzēja un tā mājsaimniecības locekļu mantas kopējā vērtība nedrīkst pārsniegt 60 nodokļu bāzes summas (199 560,00 HRK).

Papildus finansiālo prasību ievērošanai sekundārajai juridiskajai palīdzībai ir jāpiesakās procedūrās, kas ir saistītas ar:

lietu tiesībām, izņemot zemesgrāmatas procesu;

darba tiesiskajām attiecībām;

ģimenes attiecībām, izņemot procesu laulības šķiršanai uz abpusējas vienošanās pamata, ja abiem laulātajiem nav kopīgu vai adoptētu nepilngadīgu bērnu vai vecāku aprūpē esošu pieaugušu bērnu;

izpildes un nodrošinājuma procesu, kas attiecas uz piespiedu piedziņu vai prasījumu nodrošināšanu un izriet no procesa, kurā saskaņā ar Bezmaksas

juridiskās palīdzības likuma noteikumiem var piešķirt juridisko palīdzību;

strīdu labprātīgu izšķiršanu;

izņēmuma gadījumā — visām pārējām tiesvedībām administratīvajās un civillietās, ja šāda vajadzība izriet no pieteikuma iesniedzēju un to mājsaimniecības locekļu īpašajiem dzīves apstākļiem saskaņā ar Bezmaksas juridiskās palīdzības likuma pamatmērķi.

Sekundārās juridiskās palīdzības piešķiršanas procedūru uzsāk, vērstoties rajona vai Zagrebas pilsētas kompetentajā administratīvajā struktūrā. Iesniegumu iesniedz uz standarta veidlapas, kurā ir iekļauta pieteikuma iesniedzēju un to mājsaimniecības locekļu piekrišana, ka tiek piekļūts visiem datiem par to kopējiem ienākumiem un mantu, kā arī pieteikuma iesniedzēja apstiprinājums, ka sniegtā informācija ir precīza un pilnīga.

Procedūrā par sekundārās juridiskās palīdzības piešķiršanu pieteikuma iesniedzējam, kurš atbilst prasībām, lai īstenotu tiesības uz sekundāro juridisko palīdzību, kompetentā iestāde pieņem lēmumu par sekundārās juridiskās palīdzības piešķiršanu, norādot piešķirtās juridiskās palīdzības veidu un apjomu. Ar sekundārās juridiskās palīdzības piešķiršanu jāsaprot pilnīgs vai daļējs sekundārās juridiskās palīdzības izmaksu segšanas nodrošinājums, kas ir atkarīgs no pieteikuma iesniedzēju un to mājsaimniecības locekļu kopējiem mēneša ienākumiem. Lēmumā par sekundārās juridiskās palīdzības piešķiršanu norāda arī juristu, kurš sniegs sekundāro juridisko palīdzību.

Ja pieteikuma iesniedzējs neatbilst prasībām, lai tam piešķirtu tiesības uz sekundāro juridisko palīdzību, tiek pieņemts lēmums par pieteikuma noraidīšanu.

Pieteikuma iesniedzējs lēmumu par pieteikuma noraidīšanu var pārsūdzēt Tieslietu ministrijā (*Ministarstvo pravosuđa*). Par Tieslietu ministrijas lēmumu noraidīt apelācijas sūdzību var sākt administratīvo procesu.

Ja bezmaksas juridiskās palīdzības saņēmējs ir zaudējis puse, proti, zaudē procesā, par kuru ir piešķirta sekundārā juridiskā palīdzība, tam nav pienākuma

atliedzināt juridiskās palīdzības izmaksas. Tomēr sekundārās juridiskās palīdzības piešķiršana nenozīmē, ka tās saņēmējs, kas ir zaudējis puse, tiks atbrīvots no pienākuma maksāt pretējai pusei radušās tiesvedības izmaksas, par kurām tiesa pieņems lēmumu saskaņā ar noteikumiem par tiesvedību tiesā.

Bezmaksas juridisko palīdzību var piešķirt arī pārrobežu strīdos. Bezmaksas juridiskās palīdzības likumā pārrobežu strīdi ir definēti kā strīdi, kuros personai,

kas iesniegusi pieteikumu juridiskās palīdzības saņemšanai, ir domicils vai dzīvesvieta Eiropas Savienības dalībvalstī, kas nav tiesas vai tiesas nolēmuma

piespiedu izpildes vietas dalībvalsts.

Juridisko palīdzību piešķir pārrobežu strīdos civillietās un komercietās, mediācijas procesā, ārpusietas izlīgumos, publisko aktu izpildē, kā arī šādos

procesos sniegtās juridiskajās konsultācijās. Noteikumus par juridisko palīdzību pārrobežu strīdos nepiemēro nodokļu, muitas un citos administratīvajos

procesos.

Juridiskās palīdzības saņemšanas pieteikuma iesniedzējiem pārrobežu strīdos piešķir juridisko palīdzību, ja tie atbilst Bezmaksas juridiskās palīdzības

likumā noteiktajām prasībām. Izņēmuma gadījumā juridisko palīdzību var piešķirt pieteikuma iesniedzējiem, kuri neatbilst Bezmaksas juridiskās palīdzības

likumā noteiktajām prasībām, ja tie pierāda, ka nespēj segt tiesāšanās izmaksas tādēļ, ka dzīves dārdzība to domicila vai pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstī ir nesamērīga ar Horvātijas dzīves dārdzību.

Horvātijā pieteikuma iesniedzējiem vai tās dalībvalsts kompetentajai iestādei, kurā ir to domicils vai pastāvīgā dzīvesvieta (nosūtītāja iestāde), ir jānosūta pieteikums juridiskās palīdzības saņemšanai Tieslietu ministrijai (saņēmēja iestāde). Veidlapas un pievienotie dokumenti ir jāiesniedz horvātu valodā. Pretējā

gadījumā pieteikumu noraida.

Ja strīds, kurā pieteikuma iesniedzējs lūdzis juridisko palīdzību, nav pārrobežu strīds vai ja pieteikuma iesniedzējam nav tiesību uz juridisko palīdzību

pārrobežu lietās, Tieslietu ministrija pieņem lēmumu, ar kuru noraida pieteikumu. Tieslietu ministrijas lēmums nav pārsūdzams, taču var sākt administratīvo

procesu.

Ja strīds, kurā pieteikuma iesniedzējs lūdzis juridisko palīdzību, nav pārrobežu strīds vai ja pieteikuma iesniedzējam nav tiesību uz juridisko palīdzību

pārrobežu lietās, Tieslietu ministrija pieņem lēmumu, ar kuru noraida pieteikumu. Tieslietu ministrijas lēmums nav pārsūdzams, taču var sākt administratīvo

procesu.

Saskaņā ar Horvātijai saistošo divpusējo un daudzpusējo starptautisko nolīgumu noteikumiem bezmaksas juridisko palīdzību var piešķirt personām, kuras nav Eiropas Savienības rezidenti.

Vairāk par juridisko palīdzību Horvātijā sk. tīmekļa vietnē:

Juridiskā palīdzība

[1] Personiskās tiesības: tiesības uz dzīvību, fizisko un garīgo veselību, reputāciju, godu, cieņu, vārdu, privāto un ģimenes dzīvi, brīvību u. c.

Lapa atjaunināta: 09/02/2021

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības - Kipra

1. Kāda veida tiesību aizsardzība tiesā man ir pieejama jūsu valstī, ja pret mani ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi? Vai šī aizsardzība ietver zaudējumu atlīdzināšanu?

Saskaņā ar Likumu Nr. 174/1989 par darba devēja atbildību (obligātā apdrošināšana) ar grozījumiem darbiniekiem, pret kuriem pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, ir tiesības uz zaudējumu atlīdzību šādos gadījumos: negadījums darbavietā (nāves iestāšanās vai miesas bojājumi), ko izraisījis darbs vai kas noticis darba laikā; vai darba izraisītas arodslimības. Minētais likums paredz, ka visiem darba devējiem ir jāiegādājas apdrošināšanas polise atbildības segšanai nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības gadījumā, kas skar darbinieku. Šī prasība ietver arī Kipras pastāvīgos iedzīvotājus, kas nodarbināti ārvalstīs un saskārušies ar negadījumu vai arodslimību. Likums nosaka minimālo seguma summu par katru negadījumu vai arodslimību uz katru darbinieku (simt sešdesmit tūkstoši euro (160 000,00 EUR)), kā arī par katru gadījumu vai gadījumu kopumu, kas izriet no viena un tā paša notikuma darbā (3 415 000,00 EUR), ietverot izdevumus un procentus.

Lai nodrošinātu tādas zaudējumu atlīdzības izmaksāšanu darbiniekam, kas pārsniedz likumā noteikto, ir jāiesniedz attiecīga prasība tiesā.

Veicot pārbaudes darba devēja filiālēs/uzņēmumos, lai pārliecinātos par atbilstību tiesību aktiem darba drošības un veselības jomā, Darba inspekcijas inspektori pārbauda arī, vai ir dokuments, kas apliecina darba devēja obligāto atbildības apdrošināšanu.

2. Vai ir konkrēti noteikumi par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi ir piemērojami par noziegumiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Sk. atbildi uz 1. jautājumu iepriekš.

3. Pret mani ir pieļauti cilvēktiesību pārkāpumi saistībā ar Eiropas transnacionālas korporācijas darbībām, kuras veiktas ārpus Eiropas Savienības. Vai man ir piekļuve tiesām jūsu valstī, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Kādi ir nosacījumi, lai iesniegtu prasību par manu tiesību pārkāpumiem? Kur var atrast papildu informāciju?

Nē, piekļuve nav nodrošināta. Pamatojoties uz pieejamo informāciju un datiem, kā aprakstīts jautājumā, nešķiet, ka ir kāda saikne, lai noteiktu Kipras tiesu jurisdikciju.

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību iestādes var atbalstīt personas, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, ko izdarījušas Eiropas transnacionālas korporācijas ārpus ES? Vai šīs iestādes var izmeklēt manu lietu, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Vai jūsu valstī ir kādi citi valsts dienesti (piemēram, darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Nē. Trešo valstu valstspiederīgie, kas uzskata, ka ir kļuvuši par cilvēktiesību pārkāpumu upuriem, saņem neatkarīgu iestāžu atbilstīgu aizsardzību, ja pārkāpums ir ticis pieļauts Kīprā.

5. Vai jūsu valsts uzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem, kuri pieļauti ārpus Eiropas Savienības? Kas atbild par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami kādi publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šo sistēmu darbību?

Regulā (ES) Nr. 524/2013 par patērētāju strīdu izšķiršanu tiešsaistē noteikts, ka uzņēmumiem ar interneta veikaliem ir savās tīmekļa vietnēs jāsniedz tiešsaistē informācija par strīdu izšķiršanas tiešsaistē platformu.

6. Vai man ir konkrētas tiesības gadījumā, ja esmu neaizsargāts cietušais, kas vēlas saņemt tiesiskās aizsardzības līdzekli par cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību? Vai un saskaņā ar kādiem nosacījumiem varu saņemt juridisko palīdzību?

Piekļuvi juridiskajai palīdzībai nodrošina visām fiziskajām personām, kas kļuvušas par cilvēktiesību pārkāpumu upuriem Kipras Republikas teritorijā neatkarīgi no tā, vai tās ir Kipras Republikas pilsoņi vai ES pilsoņi.

Kādas izmaksas segs juridiskā palīdzība?

Juridisko palīdzību sniedz:

advokāta nolīgšanai;

juridiskām konsultācijām;

pārstāvībai tiesā.

Vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES?

Nē.

Lapa atjaunināta: 22/07/2024

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības - Latvija

1. Kādā veidā es jūsu valstī varu aizsargāt savas tiesības tiesā, ja esmu cietušais, jo saistībā ar uzņēmējdarbību ir pārkāptas manas cilvēktiesības? Vai šī aizsardzība ietver kompensāciju?

Saskaņā ar [Civilprocesa likuma 1. panta](#) pirmo daļu katrai fiziskajai un juridiskajai personai ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā. Ja persona uzskata, ka pret to ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, tādējādi aizskarot personas civilās tiesības, šī persona var celt civilprasību vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Saskaņā ar [Civillikuma 1635. pantu](#) katrs tiesību aizskārums, katra pati par sevi neatļautā darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morālais kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot. Ar morālo kaitējumu jāsaprot fiziskas vai garīgas ciešanas, kas izraisītas ar neatļautas darbības rezultātā nodarītu cietušā nemantisko tiesību vai nemantisko labumu aizskārumu. Atlīdzības apmēru par morālo kaitējumu nosaka tiesa pēc sava ieskata, ņemot vērā morālā kaitējuma smagumu un sekas. Ja neatļautā darbība izpaudusies kā noziedzīgs nodarījums pret personas dzīvību, veselību, tikumību, dzimumneaizskārumību, brīvību, godu, cieņu vai pret ģimeni, vai nepilngadīgo, pieņemams, ka

cietušajam šādas darbības rezultātā ir nodarīts morālais kaitējums. Citos gadījumos morālais kaitējums cietušajam jāpierāda. Darbība šeit jāsaprot plašākā nozīmē, aptverot ne vien darbību, bet arī atturēšanos no tās, tas ir, bezdarbību.

2. Vai pastāv īpaši noteikumi rupju cilvēktiesību pārkāpumu gadījumā? Vai šie noteikumi attiecas uz noziegumiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Civiltiesībās nostiprinātā atbildība par neatļautu darbību aptver jebkādu tiesību aizskārumpu un noziedzīgu nodarījumu, tostarp rupju cilvēktiesību pārkāpumu.

3. Esmu cietušais, jo Eiropas transnacionālās korporācijas darbību rezultātā, kuras notika ārpus Eiropas Savienības, ir pārkāptas manas cilvēktiesības. Vai man ir piekļuve jūsu valsts tiesām, ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju Eiropas Savienībā? Kādi ir nosacījumi, lai es varētu celt prasību par to, ka ir pārkāptas manas tiesības? Kur es varu atrast papildu informāciju?

Ja ne atbildētājam, ne prasītājam nav dzīvesvieta vai juridiskā adrese Latvijā un ja Latvijā arī nav aizskārumpu nodarīšanas vieta, tad civilprasība, visticamāk, nebūs piekritīga Latvijas tiesām.

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību aizsardzības iestādes var sniegt atbalstu cietušajiem, kuru cilvēktiesības ir pārkāptas saistībā ar uzņēmējdarbību, un pārkāpumu izdarījusi Eiropas transnacionāla korporācija ārpus Eiropas Savienības? Vai šīs iestādes var veikt izmeklēšanu, ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju Eiropas Savienībā? Vai jūsu valstī ir citi publiskie dienestī (darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Latvijas Republikas ombuds tiek saukts par [L¹ tiesībsargu](#). Tiesībsargs darbojas saskaņā ar [L¹ Tiesībsarga likumā](#) noteikto mērķi veicināt cilvēktiesību aizsardzību un sekmēt, lai valsts vara tiktu īstenota tiesiski, lietderīgi un atbilstoši labas pārvaldības principam.

Tiesībsargs var iesaistīties tikai to jautājumu risināšanā, kuros valsts pārvaldes iestādes aizskar personai Latvijas Republikas Satversmē (konstitūcijā) un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos noteiktās cilvēktiesības, pieņemot lēmumu, vai likumdevējai iestādei, pieņemot normatīvo aktu. Iestāde tiesībsarga pilnvaru īstenošanas izpratnē ir valsts pārvaldes un pašvaldību iestādes vai to amatpersonas, kā arī personas, kas īsteno valsts pārvaldes deleģētu uzdevumu.

Gadījumos, kad attiecībā pret personu tiek pārkāpts diskriminācijas aizlieguma princips, tiesībsargs var savu vērtējumu un rekomendācijas sniegt arī privāto tiesību juridiskajai vai fiziskajai personai.

Tomēr tiesībsarga pilnvarās nav vērtēt Eiropas transnacionālu korporāciju rīcību ārpus Eiropas Savienības.

Uzņēmumu rīcību darba tiesisko attiecību jomā kontrolēt un uzraudzīt ir pilnvarota [L¹ Valsts darba inspekcija](#).

Uzņēmumu rīcību vides jomā kontrolē [L¹ Valsts vides dienests](#), kura pienākums ir uzraudzīt normatīvo aktu ievērošanu vides aizsardzības jomā, radiācijas drošības un kodoldrošības jomā, kā arī dabas resursu izmantošanas jomā.

Ja persona ar savu sūdzību par nodarījumu būs iestādē vērsusies kļūdaini, nezinādama, ka atbildes sniegšana uz personas iesniegumā minēto jautājumu nav konkrētās iestādes kompetencē, iestādei, atbilstoši iesnieguma likuma regulējumam, ir pienākums informēt privātpersonu par kompetento iestādi septiņu darba dienu laikā vai, ja tas ir lietderīgi, pārsūtīt personas iesniegumu tai iestādei, kuras kompetencē ir izskatīt šo iesniegumu.

Līdz ar to atzīmējams, ka tiesībsarga institūts ir alternatīvs strīdu risināšanas mehānisms personu aizskarto cilvēktiesību aizsardzībai, kas balstīts uz tiesībsarga personas autoritāti, jo tiesībsarga rekomendācijām nav juridiski saistoša rakstura. Vēršanās pie tiesībsarga nav uzskatāma par apstrīdēšanas procesa ierosināšanu, un procesa dalībniekiem jāņem vērā, ka šāda vēršanās neapurt administratīvā akta darbību, ne pārsūdzēšanas termiņu. Taču tiesībsarga uzdevums ir sekmēt sabiedrības informētību un izpratni par cilvēktiesībām, par šo tiesību aizsardzības mehānismiem un par tiesībsarga darbu. Līdz ar to informāciju par aizskarto tiesību aizsardzības mehānismiem katrā individuālā situācijā personai var sniegt tiesībsargs.

Pie tiesībsarga var vērsties ikviens persona, kura uzskata, ka tās cilvēktiesības ir pārkāptas, neatkarīgi no tās pilsonības.

5. Vai jūsu valsts Eiropas transnacionālajām korporācijām uzliek par pienākumu izveidot sūdzību mehānismus vai starpniecības pakalpojumus pārkāpumu gadījumiem, kas izriet no korporācijas uzņēmējdarbības? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem ārpus Eiropas Savienības? Kurš ir atbildīgs par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par sistēmas darbību?

Nav informācijas par tiesību aktiem, kas uzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā.

6. Vai man ir īpašas tiesības, ja es esmu neaizsargāts cietušais, kas meklē tiesisko aizsardzību gadījumos, kad saistībā ar uzņēmējdarbību ir pārkāptas cilvēktiesības? Vai man ir iespēja saņemt juridisko palīdzību un ar kādiem nosacījumiem? Kādas izmaksas tiks segtas juridiskās palīdzības ietvaros? Ja es neesmu ES pilsonis un nedzīvoju Eiropas Savienībā, vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai ar tādiem pašiem nosacījumiem, kā ES pilsoņiem un iedzīvotājiem?

Valsts apmaksātas juridiskās palīdzības saņemšana ir atkarīga no lietu kategorijas un personas statusa. Juridiskā palīdzība ietver juridiskās konsultācijas, procesuālo dokumentu sagatavošanu tiesai un juridiskās palīdzības sniegšanu tiesas sēdē. Civillietās persona, kurai ir piešķirta juridiskā palīdzība, ir atbrīvota no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī, ja persona nepārvalda tiesvedības valodu, tiesa nodrošina valsts apmaksāta tulka palīdzību.

Civillietās (ar likumā noteiktiem izņēmumiem) un administratīvajās lietās bāriņtiesas lēmuma par bērna tiesību un tiesisko interešu aizsardzību pārsūdzēšanas ietvaros personai, kura tiesiski uzturas Latvijā, ir tiesības saņemt juridisko palīdzību, ja tā ir ieguvusi maznodrošinātās vai trūcīgas personas statusu no pašvaldības sociālā dienesta, vai kura atrodas īpašā situācijā - pēkšņi no viņas neatkarīgu apstākļu dēļ nonākusi tādā situācijā un materiālajā stāvoklī, kas tai liedz nodrošināt savu tiesību aizsardzību, vai atrodas pilnā valsts vai pašvaldības apgādībā.

Personai, kuras dzīvesvieta ir kāda no Eiropas Savienības dalībvalstīm, ir tiesības saņemt juridisko palīdzību pārrobežu strīdos civillietās, ja tā, ievērojot tās īpašo situāciju vai īpašuma stāvokli un ienākumu līmeni, nav spējīga nodrošināt savu tiesību aizsardzību.

Pārējām personām (tajā skaitā personām, kuru dzīvesvieta nav Eiropas Savienībā) ir tiesības saņemt juridisko palīdzību atbilstoši Latvijas Republikas starptautiskajām saistībām un ja tā, ievērojot tās īpašo situāciju vai īpašuma stāvokli un ienākumu līmeni, nav spējīga nodrošināt savu tiesību aizsardzību.

Civillietās, kurās personas lietas ved pašas vai ar advokāta starpniecību (t.i., civillietās, kas ir piekritīgas Ekonomisko lietu tiesai, kas izriet no saistību tiesībām, ja prasības summa pārsniedz 150 000 euro, un par komercnoslēpuma aizsardzību pret nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu un izpaušanu), juridisko palīdzību ir tiesības saņemt, ja personas ienākumi nepārsniedz valstī noteikto minimālās mēnešalgas apmēru, īpašuma stāvoklis ir atbilstošs juridiskās palīdzības piešķiršanai un tā ir samaksājusi iemaksu par juridiskās palīdzības saņemšanu.

Administratīvajās lietās juridisko palīdzību piešķir tiesa (tiesnesis) pēc personas lūguma, ievērojot lietas sarežģītību un personas mantisko stāvokli.

Kriminālprocesā juridisko palīdzību nodrošina kriminālprocesa virzītājs (izmeklētājs, prokurors vai tiesnesis). Juridisko palīdzību nodrošina pēc personas lūguma personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, un cietušajam likumā noteiktajos gadījumos.

Papildu informācija pieejama Tiesu administrācijas tīmekļa vietnē:

[L¹ Infografika - Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība dažādās lietu kategorijās](#) (LV)

[L¹ Informācija - State ensured legal aid](#) (EN)

[L¹ Overview - Legal aid provided by the State](#) (EN)

[L¹ Legal aid in cross-border disputes](#) (EN)

Lapa atjaunināta: 30/01/2024

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības - Malta

1. Kāda veida tiesību aizsardzība tiesā man ir pieejama jūsu valstī, ja pret mani ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi? Vai šī aizsardzība ietver zaudējumu atlīdzināšanu?

Ikvienam cilvēktiesību pārkāpumā cietušajam ir tiesības iesniegt prasību tiesā, lai saņemtu tiesiskās aizsardzības līdzekļus un zaudējumu atlīdzību neatkarīgi no tā, vai pārkāpumi ir saistīti ar uzņēmējdarbību vai ne.

2. Vai ir konkrēti noteikumi par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi ir piemērojami par noziegumiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Nav nekādu konkrētu noteikumu par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem. Visus ar cilvēktiesību pārkāpumiem saistītos gadījumus izskata vienādi.

3. Pret mani ir pieļauti cilvēktiesību pārkāpumi saistībā ar Eiropas transnacionālas korporācijas darbībām, kuras veiktas ārpus Eiropas Savienības. Vai man ir piekļuve tiesām jūsu valstī, ja es neesmu ES pilsonis un ja es nedzīvoju ES? Kādi ir nosacījumi, lai iesniegtu prasību par manu tiesību pārkāpumiem? Kur var atrast papildu informāciju?

Tiesību aktiem ir teritoriāla piemērošanas joma. *Lex fori* noteikšanai jāizmanto starptautiskās privāttiesības, ja nav panākta pušu vienošanās, kas neļauj izvēlēties piemērojamos tiesību aktus.

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību iestādes var atbalsīt personas, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, ko izdarījušas Eiropas transnacionālas korporācijas ārpus ES? Vai šīs iestādes var izmeklēt manu lietu, ja es neesmu ES pilsonis un ja es nedzīvoju ES? Vai jūsu valstī ir kādi citi valsts dienesti (piemēram, darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Saskaņā ar Konstitūcijas 64.A pantu un Ombuda likuma noteikumiem Maltas ombuda uzdevums ir "izmeklēt darbības, ko veikusi valdība vai kas veiktas valdības vārdā, vai ko veikusi cita iestāde, struktūra vai persona, kā noteikts tiesību aktos (tostarp saskaņā ar Konstitūciju izveidota iestāde, struktūra vai birojs), pildot to administratīvās funkcijas."

Saskaņā ar Ombuda likuma 12. panta 1. punktu ombuda jurisdikcijā ir tādu sūdzību izmeklēšana, kas attiecas uz:

"a) valdību, tostarp jebkuru valdības departamentu vai citu valdības iestādi, jebkuru ministru vai parlamentāro sekretāru, jebkuru valsts amatpersonu un minēto iestāžu biedru vai darbinieku;

b) jebkuru likumā noteiktu struktūru un jebkuru partnerību vai citu struktūru, kurā valdībai vai vienai vai vairākām no iepriekš minētajām iestādēm, vai jebkādam šo iestāžu kopumam ir kontrolpakete vai kuru tie faktiski kontrolē, ietverot jebkuru šādas struktūras vai partnerības, vai tās kontrolējošās struktūras direktoru, locekli, vadītāju vai citu amatpersonu (turpmāk kopā saukti "organizācija"); un

c) vietējām padomēm un jebkuru to komiteju, mēriem, padomes locekļiem un visu vietējo padomju darbiniekiem."

Ombudam nav konkrēta un oficiāla uzdevuma izmeklēt gadījumus, kas saistīti ar pamattiesību pārkāpumiem vai apdraudējumiem, vai nodrošināt tiesiskās aizsardzības līdzekļus, vai veicināt vai aizsargāt pilsoņu pamattiesības.

Tomēr Ombuda likuma 22. panta 1. punktā noteiktās funkcijas ir pietiekami plašas, lai jautu šai iestādei bez ierobežojumiem iesaistīties cilvēktiesību jautājumos:

izmeklējot sūdzības ar cilvēktiesību aspektiem;

pievēršot iestāžu uzmanību cilvēktiesību apdraudējumiem;

pārkāpuma gadījumā palīdzot risināt situāciju ar ieteikumiem par jautājuma taisnīgu un efektīvu izšķiršanu, lai izvairītos no tiesvedības.

Ombuda jurisdikcija ietver visas personas, kas uzskata, ka ir cietušas, neatkarīgi no to valstspiederības vai izcelsmes ar nosacījumu, ka persona ir personīgi ieinteresēta attiecīgajā sūdzībā pēc būtības. "Persona" ietver gan fiziskas, gan juridiskas personas.

Ombuda jurisdikcijā esošajām iestādēm un institūcijām ir pienākums aizsargāt cilvēktiesības un nodrošināt to ievērošanu. Tādējādi, lai gan ombuda kompetencē ir tikai valsts iestādes, ir iespējams ņemt vērā situācijas, kurās ar uzņēmējdarbību saistītu cilvēktiesību pārkāpumā cietušais uzskata, ka viņa tiesības ir pārkāptas, jo attiecīgā valsts iestāde vai institūcija nav šai personai nodrošinājusi aizsardzību, kas tai pienākas.

Ombuds var izmeklēt jebkuru gadījumu, pat ja sūdzības iesniedzējs nav ES pilsonis vai nedzīvo ES, ar nosacījumu, ka sūdzība pēc būtības ir ombuda jurisdikcijā. Turklāt, ja sūdzība pēc būtības ir ombuda vai citas vietējās vai pārvaldes iestādes jurisdikcijā, visiem cietušajiem tiek nodrošināta tiesiskā aizsardzība.

Tādējādi ombuda jurisdikcija nav atkarīga no lietas būtības vai no tā, vai cietuši puse dzīvo Maltā, bet gan no ombuda jurisdikcijā esošas iestādes iespējamās kļūmes.

Attiecībā uz citiem valsts dienestiem (piemēram, nodarbinātības vai vides) Maltā kā ombuds darbojas citas valsts iestādes, piemēram, Rūpniecisko un nodarbinātības attiecību departaments, Vides un resursu iestāde, Finanšu pakalpojumu arbitrs un Valsts līdztiesības veicināšanas komisija. Tomēr Valsts līdztiesības veicināšanas komisija kā valsts līdztiesības struktūra drīkst izmeklēt tikai Maltā notikušus diskriminācijas un seksuālas uzbrukšanas gadījumus.

5. Vai jūsu valsts uzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem, kuri pieļauti ārpus Eiropas Savienības? Kas atbild par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami kādi publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šīs sistēmas darbību?

Malta neuzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā. Starpniecība Maltā tiek izmantota lietu izskatīšanā Bāriņtiesā vai Tiesu regulējuma valdes procedūrās.

6. Vai man ir konkrētas tiesības gadījumā, ja esmu neaizsargāts cietušais, kas vēlas saņemt tiesiskās aizsardzības līdzekli par cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību? Vai un saskaņā ar kādiem nosacījumiem varu saņemt juridisko palīdzību? Kādas izmaksas segs juridiskā palīdzība? Vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES?

Ja esat cietis no noziedzīga nodarījuma, kā noteikts Maltas likuma (Noziedzīgu nodarījumu upuru likums) 539. nodaļas 2. pantā, vai no vardarbības ģimenē, kā noteikts Maltas likuma (Likums par dzimumu vardarbību un vardarbību ģimenē) 581. nodaļā, jums ir tiesības uz juridisko palīdzību. Pēc tam, kad tiesa izdod juridiskās palīdzības piešķiršanas rīkojumu, jums būs tiesības saņemt juridiskās konsultācijas un pārstāvību tiesā. Tiks segtas tiesas un advokāta izmaksas. Ja neesat ES pilsonis, bet jums Maltā ir statuss, jums vienai būs tiesības uz juridisko palīdzību. Ja jūs esat ES pilsonis, kas dzīvo ārpus ES, jums vienai būs tiesības uz pārstāvību Maltas tiesās un uz juridisko palīdzību.

Lapa atjaunināta: 04/05/2021

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības - Austrija

1. Kādā veidā es jūsu valstī varu aizsargāt savas tiesības tiesā, ja esmu cietušais, jo saistībā ar uzņēmējdarbību ir pārkāptas manas cilvēktiesības? Vai šī aizsardzība ietver kompensāciju?

Tāpat kā citās dalībvalstīs, starptautisko jurisdikciju lielā mērā nosaka regula "Brisele Ia" ([Regula Nr. 1215/2012](#)). Tādēļ jo īpaši tad, kad uzņēmuma (vai filiāles) juridiskā adrese ir Austrijā, prasību varēs celt neatkarīgi no prasītāja domicila un/vai valstspiederības. Citi jurisdikcijas pamatojumi ir minēti, piemēram, regulas 7. pantā; nozīme varētu būt attiecīgi vietai, kur noticis kaitējumu izraisījušais notikums, vai vietai, kurā būtu bijis jāizpilda līgumsaistības.

2. Vai pastāv īpaši noteikumi attiecībā uz rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi attiecas uz noziegumiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Austrijas tiesību aktos par ārpuslīgumisko atbildību nav īpašu noteikumu par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem. Tomēr, ja rupja cilvēktiesību pārkāpuma rezultātā tiek pārkāptas ar likumu aizsargātas individuālās tiesības, var iestāties vispārēja ārpuslīgumiska atbildība. Piemēram, personai ir pienākums maksāt kompensāciju, ja viņa tīši vai aiz neuzmanības ir nodarījusi kaitējumu citas personas dzīvībai, veselībai, brīvībai, tīšām vai citām tiesībām. Gadījumā, ja ir nodarīts kaitējums dzīvībai vai veselībai, brīvībai, tīšām vai citām tiesībām, atbildīga ir ne tikai persona, kas tieši nodarījusi kaitējumu, bet arī jebkura cita persona, kura nav veikusi vajadzīgos un saprātīgos pasākumus, lai novērstu kaitējumu trešām personām, ja šī persona ir radījusi riska avotu (*Verkehrssicherungspflicht*).

No krimināltiesību viedokļa par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem uzskata arī vispārējus noziedzīgus nodarījumus.

3. Esmu cietušais, jo Eiropas transnacionālas korporācijas darbību rezultātā, kuras notika ārpus Eiropas Savienības, ir pārkāptas manas cilvēktiesības. Vai man ir piekļuve jūsu valsts tiesām, ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju Eiropas Savienībā? Kādi ir nosacījumi, lai es varētu celt prasību par to, ka ir pārkāptas manas tiesības? Kur es varu atrast papildu informāciju?

Sk. 4. iedaļu turpmāk.

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību aizsardzības iestādes var sniegt atbalstu cietušajiem, kuru cilvēktiesības ir pārkāptas saistībā ar uzņēmējdarbību, un pārkāpumu izdarījusi Eiropas transnacionāla korporācija ārpus Eiropas Savienības? Vai es varu vērsties valsts tiesās, ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju Eiropas Savienībā? Vai jūsu valstī ir citi publiskie dienesti (darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Tāpat kā citās dalībvalstīs starptautisko jurisdikciju lielā mērā nosaka regula "Brisele Ia" ([Regula Nr. 1215/2012](#)). Tādēļ jo īpaši tad, kad uzņēmuma (vai filiāles) juridiskā adrese ir Austrijā, prasību varēs celt neatkarīgi no prasītāja domicila un/vai valstspiederības. Citi jurisdikcijas pamatojumi ir minēti, piemēram, regulas 7. pantā; nozīme varētu būt attiecīgi vietai, kur noticis kaitējumu izraisījušais notikums, vai vietai, kurā būtu bijis jāizpilda līgumsaistības. Ja nav piemērojama regula "Brisele Ia" vai 2007. gada Lugāno konvencija (Konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās), starptautisko jurisdikciju saskaņā ar Likuma par jurisdikciju (*JN, Jurisdiktionsnorm*) 27.a pantu piemēro ikreiz, kad kādai Austrijas tiesai ir teritoriālā jurisdikcija. Tomēr saskaņā ar JN 92.a pantu jurisdikcija par zaudējumu atlīdzību ir atkarīga tikai no vietas, kur veikta kaitējumu izraisījušā darbība. Tomēr atkarībā no lietas apstākļiem varētu apsvērt citas jurisdikcijas; piemēram, atkarībā no izpildes vietas saskaņā ar JN 88. pantu vai tīša atrašanās vietas saskaņā ar JN 99. pantu.

5. Vai jūsu valsts Eiropas transnacionālajām korporācijām uzliek par pienākumu izveidot sūdzību mehānismus vai starpniecības pakalpojumus pārkāpumu gadījumiem, kas izriet no korporācijas uzņēmējdarbības? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem ārpus Eiropas Savienības? Kurš ir atbildīgs par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šo sistēmu darbību? + 6. Vai man ir īpašas tiesības, ja es esmu neaizsargāts cietušais, kas meklē tiesisko aizsardzību gadījumos, kad saistībā ar uzņēmējdarbību ir pārkāptas cilvēktiesības? Vai man ir iespēja saņemt juridisko palīdzību un ar kādiem nosacījumiem? Kādas izmaksas tiks segtas juridiskās palīdzības ietvaros? Ja es neesmu ES pilsonis un nedzīvoju Eiropas Savienībā, vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai ar tādēļ pašiem nosacījumiem, kā ES pilsoņiem un iedzīvotājiem?

Juridiskās palīdzības piešķiršana nav saistīta ar Austrijas pilsonību vai Savienības pilsonību.

Juridiskās palīdzības mērķis ir ļaut visiem lietas dalībniekiem – neatkarīgi no viņu individuālās finansiālās situācijas – īstenot savas civiltiesības paredzētās tiesības vai aizstāvēt tās tiesā. Tiesāšanās izmaksām nevajadzētu būt par šķērslī personai prasījumu izpildei vai aizstāvēšanai, pat ja viņai nav pietiekamu līdzekļu. Tādējādi iespējas piešķirt juridisko palīdzību mērķis ir novērst atšķirības, kas izriet no personiskās finansiālās situācijas, un īstenot ne tikai vienlīdzības principu, bet arī tiesības brīvi un netraucēti vērsties tiesā saskaņā ar Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (ECTK) 6. panta 1. punktu un nodrošināt visiem vienlīdzīgu piekļuvi tiesai.

Tomēr, saņemot juridisko palīdzību, lietas dalībnieks tikai uz laiku ir atbrīvots no pienākuma segt savus tiesāšanās izdevumus. Šāds pagaidu atbrīvojums no izmaksām attiecībā uz atbildētāju nepastāv.

Tiesa juridisko palīdzību lietas dalībniekam piešķir tikai tad, ja konkrētā tiesvedība apdraudētu viņa nepieciešamos iztikas līdzekļus. Turklāt, lai piešķirtu juridisko palīdzību, iecerētā tiesību īstenošana vai aizstāvēšana tiesā nedrīkst būt acīmredzami nenozīmīga vai nelietderīga.

"Nepieciešamie iztikas līdzekļi" ir iztikas līdzekļi, kas pusei ir vajadzīgi pašai un tās uzturamajai ģimenei vienkāršai iztikai. Nepieciešamo iztikas līdzekļu apmērs ir robežās starp "minimālo" un "atbilstošo" iztiku. Tas ir robežās starp nodarbinātas personas vidējiem statistikas ienākumiem un iztikas minimumu. Starptautiskās lietās ir jāizvērtē apstākļi dzīvesvietā, lai noteiktu, kas ir nepieciešams vienkāršai iztikai.

Austrijas Civilprocesa kodeksa 64. pantā ir uzskaitīti atviegojumi, kurus var piešķirt kā juridisko palīdzību.

Ievērojot konkrētus nosacījumus, saskaņā ar Civilprocesa kodeksa 57. pantu ārvalstu prasītājiem var būt pienākums sniegt nodrošinājumu, proti, pēc atbildētāja lūguma tiem ir jāsniedz atbildētājam garantija par tiesāšanās izdevumiem. Tomēr daudzos divpusējos nolīgumos ir paredzēta atteikšanās no šādām garantijām. Turklāt juridiskās palīdzības ietvaros ir iespējams saņemt atbrīvojumu no prasības sniegt garantiju par tiesāšanās izdevumiem (Civilprocesa kodeksa 64. panta 1. punkta 2. apakšpunkts).

Austrijas noslēgtie divpusējie nolīgumi ir pieejami Eiropas un starptautisko lietu ministrijas tīmekļa vietnē: [Divpusējie nolīgumi — BMEIA, Austrijas Ārlietu ministrija](#).

Lapa atjaunināta: 22/11/2023

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības - Portugāle

1. Kādā veidā es jūsu valstī varu aizsargāt savas tiesības tiesā, ja esmu cietušais, jo saistībā ar uzņēmējdarbību ir pārkāptas manas cilvēktiesības? Vai šī aizsardzība ietver kompensāciju?

Tiesības uz atlīdzinājumu gadījumos, kad uzņēmējdarbības rezultātā ir pārkāptas cilvēktiesības, ir īstenojamas caur tiesu, proti, atkarībā no konkrētā pārkāpuma veida – tiesā, kas skata attiecīgi civillietas, krimināllietas, administratīvas lietas un darba strīdus. Šī aizsardzība var būt prasības celšana vai sūdzības iesniegšana kriminālizmeklēšanas iestādei vai prokuratūrai (*Ministério Público*). Ņemot vērā šādu prasību, atbildētājam/apsūdzētajam var prasīt kaut ko iesniegt, veikt kādu darbību, atturēties no pretlikumīgas darbības vai samierināties ar konkrētu darbību, kā arī atlīdzināt zaudējumus vai morālo kaitējumu, kas cietušajam nodarīts atbildētāja/apsūdzētā uzvedības rezultātā. Portugāles Kriminālkodeksā (*Código Penal*) ir noteikta juridisko personu atbildība konkrētu noziedzīgu nodarījumu gadījumā, ievērojot konkrētus nosacījumus.

Procesuālo tiesību normas civillietās, krimināllietās, administratīvās lietās un darba strīdu gadījumā reglamentē procedūras kompensācijas saņemšanai.

2. Vai pastāv īpaši noteikumi rupju cilvēktiesību pārkāpumu gadījumā? Vai šie noteikumi attiecas uz noziegumiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Nepastāv īpašu valsts noteikumu kopums attiecībā uz rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem. Tomēr šāds pārkāpums ir noziedzīgs nodarījums vai administratīvs pārkāpums, un, nosakot piemērojamo sodu un tā ilgumu vai apmēru, tiek ņemts vērā konkrētā pārkāpuma nopietnības izvērtējums. Tas attiecas uz noziegumiem pret vidi un smagu darbaspēka ekspluatāciju.

3. Esmu cietušais, jo Eiropas transnacionālas korporācijas darbību rezultātā, kuras notika ārpus Eiropas Savienības, ir pārkāptas manas cilvēktiesības. Vai man ir piekļuve jūsu valsts tiesām, ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju Eiropas Savienībā? Kādi ir nosacījumi, lai es varētu celt prasību par to, ka ir pārkāptas manas tiesības? Kur es varu atrast papildu informāciju?

Atbilstoši civiltiesībām piemēro Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (zināma kā "regulas "Brisele I" pārstrādātā versija") un Lugāno konvencijas noteikumus.

Atbilstoši Regulai (ES) Nr. 1215/2012 personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt minētās dalībvalsts tiesā neatkarīgi no viņu pilsonības, un uzskata, ka uzņēmuma (vai citas juridiskas personas) domicils ir vietā, kur ir tā statūtos noteiktā atrašanās vieta, galvenais birojs vai galvenā darbības vieta. Taču ir paredzēti īpaši jurisdikcijas noteikumi attiecībā uz konkrētām lietām, it īpaši lietām, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu – jurisdikcija ir tās vietas tiesā, kur iestāties vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu. Konvencijā par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (Lugāno konvencija) ir ietverti identiski noteikumi.

Ja uzņēmuma domicils nav Eiropas Savienībā vai valstī, kas pievienojusies Lugāno konvencijai, Portugāles tiesu starptautisko jurisdikciju var atvasināt no Portugāles civilprocesa tiesībām. Tā tas būtu gadījumā, kad piesauktās tiesības nevar īstenot citiem līdzekļiem, kā vien ceļot prasību Portugāles tiesā (piemēram, dažādu valstu starptautiskās jurisdikcijas normu kombinācijas rezultātā izrādās, ka nav tiesas, kuras jurisdikcijā būtu strīda izskatīšana) vai kad prasītājam būtu ļoti sarežģīti celt prasību ārvalstīs un pastāv svarīgs personīgs vai faktiskais vienojošs faktors starp strīda priekšmetu un Portugāles tiesību sistēmu.

Atbilstoši krimināltiesībām piemēro jurisdikcijas noteikumus, kas atvasināti no Kriminālkodeksa. Tādējādi, ja vien nav starptautiska nolīguma vai konvencijas, kas noteiktu pretējo, spēkā esošais pamatprincips ir tāds, ka, neatkarīgi no pārkāpēja valstspiederības, Portugāles krimināltiesības ir piemērojamas nodarījumiem, kas izdarīti Portugāles teritorijā vai uz Portugāles kuģa vai lidmašīnas borta. Taču, ja vien nav starptautiska nolīguma vai konvencijas, kas noteiktu pretējo, Portugāles krimināltiesības var piemērot nodarījumiem, kas izdarīti ārpus valsts teritorijas – ievērojot noteiktus nosacījumus vai konkrētu noziedzīgu nodarījumu gadījumā. Attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem, kuri izdarīti ārpus valsts teritorijas un kuros iesaistītas juridiskas personas, Portugāles tiesības piemēro tikai tad, ja nodarījumus ir izdarījusi juridiska persona, kuras statūtos noteiktā atrašanās vieta ir Portugāles teritorijā, vai nodarījumi ir vērsti pret šādu juridisko personu, un neatkarīgi no tā, vai cietušais ir ES pilsonis vai dzīvo ES.

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību aizsardzības iestādes var sniegt atbalstu cietušajiem, kuru cilvēktiesības ir pārkāptas saistībā ar uzņēmējdarbību, un pārkāpumu izdarījusi Eiropas transnacionāla korporācija ārpus Eiropas Savienības? Vai šīs iestādes var veikt izmeklēšanu, ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju Eiropas Savienībā? Vai jūsu valstī ir citi publiskie dienestī (darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Iespēja, ka izmeklēšanā var iesaistīties Ombuds, līdztiesības iestādes (Darba un nodarbinātības līdztiesības komisija (*Comissão para a Igualdade no Trabalho e no Emprego* - [CITE](#))) un Pilsonības un dzimumu līdztiesības komisija (*Comissão para a Cidadania e Igualdade de Género* - [CIG](#))), [Darba inspekcija](#) un [Vides inspekcija](#), ir ierobežota un attiecas uz valsts tiesību aktu pārkāpumiem, kas izdarīti Portugāles teritorijā. Lai pamudinātu minētās iestādes iesaistīties, nav nozīmes apstāklim, ka cietušais, pret kuru Eiropas transnacionāls uzņēmums ir izdarījis cilvēktiesību pārkāpumu ārpus Eiropas Savienības (ES), nav ES pilsonis vai nedzīvo ES.

5. Vai jūsu valsts Eiropas transnacionālajām korporācijām uzliek par pienākumu izveidot sūdzību mehānismus vai starpniecības pakalpojumus pārkāpumu gadījumiem, kas izriet no korporācijas uzņēmējdarbības? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem ārpus Eiropas Savienības? Kurš ir atbildīgs par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šo sistēmu darbību?

Nav nekāda juridiska pienākuma attiecībā uz šādiem ziņojumiem. Taču ESAO vadlīniju daudz nacionāliem uzņēmumiem ietvaros šo vadlīniju īstenošanas valsts kontaktpunkts (VKP), kuru koordinē Ekonomiskās darbības ģenerāldirektorāts (*Direção-Geral das Atividades Económicas - DGAE*) un Portugāles Investīciju un ārējās tirdzniecības aģentūra (*Agência para o Investimento e Comércio Externo de Portugal - AICEP Portugal Global*), nodrošina (bez tiesas iesaistes) mediācijas un starpniecības platformu, kurā izskata pret uzņēmumiem iesniegtas sūdzības par iespējamu vadlīniju neievērošanu. Tādējādi persona vai organizācija, kura uzskata, ka daudz nacionāla uzņēmuma darbības vai rīcība neatbilst vadlīnijām, var iesniegt formālu sūdzību VKP, kas atrodas vienā no valstīm, kur darbojas minētais uzņēmums. Papildu informācija ir atrodama [šeit](#), tai skaitā VKP gada ziņojumi par ESAO vadlīniju īstenošanu.

6. Vai man ir īpašas tiesības, ja es esmu neaizsargāts cietušais, kas meklē tiesisko aizsardzību gadījumos, kad saistībā ar uzņēmējdarbību ir pārkāptas cilvēktiesības? Vai man ir iespēja saņemt juridisko palīdzību un ar kādiem nosacījumiem? Kādas izmaksas tiks segtas juridiskās palīdzības ietvaros? Ja es neesmu ES pilsonis un nedzīvoju Eiropas Savienībā, vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai ar tādiem pašiem nosacījumiem, kā ES pilsoņiem un iedzīvotājiem?

Saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksa (*Código de Processo Penal*) 67.-A pantu:

"a) "cietušais" ir:

i) *fiziska persona, kurai nodarīts kaitējums*, inter alia, fizisks, psiholoģisks, emocionāls vai morāls kaitējums vai zaudējumi īpašumam, ko izraisījusi tīša darbība vai bezdarbība, izdarot noziedzīgu nodarījumu;

ii) *personas, kuras nāve iestājusies tieši noziedzīga nodarījuma rezultātā, ģimenes locekļi, kuriem minētās personas nāves rezultātā nodarīts kaitējums*;

b) *"īpaši neaizsargāts cietušais" ir cietušais, kurš ir īpaši neaizsargāts*, inter alia, sava vecuma, veselības stāvokļa vai invaliditātes dēļ un tādēļ, ka viktimizācijas veids, pakāpe un ilgums ir nodarījis kaitējumu ar nopietnām sekām viņa psiholoģiskajai labbūtnībai vai apstākļiem viņa sociālajai integrācijai;

c) *"ģimenes locekļi" ir cietušā laulātais vai persona, kura dzīvo kopā ar cietušo, cietušā tiešie radnieki un brāļi un māsas, un personas, kuras ir finansiāli atkarīgas no cietušā*;

d) *"bērns" ir ikviena persona, kas jaunāka par 18 gadiem.*"

Vienas no tiesībām, kas nostiprināta Cietušā statusa aktā, kurš apstiprināts ar 2015. gada 4. septembra Likumu Nr. 130/2015, ir tiesības uz juridisko palīdzību, kuru tiesiskais regulējums ir noteikts 2004. gada 29. jūlija Likumā Nr. 34/2004. Attiecībā uz juridisko palīdzību lūdzam skatīt attiecīgo Eiropas tiesiskuma portāla [lapu](#).

Lapa atjaunināta: 07/04/2024

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības - Rumānija

1. Kādā veidā es jūsu valstī varu aizsargāt savas tiesības tiesā, ja esmu cietušais, jo saistībā ar uzņēmējdarbību ir pārkāptas manas cilvēktiesības? Vai šī aizsardzība ietver kompensāciju?

Cilvēktiesību aizsardzību tiesas ceļā nodrošina valsts tiesas atkarībā no konkrētās darbības, ar kuru tika pārkāptas cilvēktiesības. Tādējādi atkarībā no konkrētās uzņēmējdarbības jomas, kurā ir noticis krimināltiesisks vai civiltiesisks cilvēktiesību pārkāpums, kā arī atkarībā no lietas apstākļiem un konkrētās darbības, kura izraisīja cilvēktiesību pārkāpumu, cietušais var vērsties tiesā vai iesniegt sūdzību izmeklēšanas iestādēs — policijā vai prokuratūrā. Šādas aizsardzības rezultātā var tikt piešķirta kompensācija par mantisku un/vai morālu kaitējumu, ja tiek konstatēts, ka attiecīgā uzņēmējdarbība /komercprakse ir izraisījusi cilvēktiesību pārkāpumu.

2. Vai pastāv īpaši noteikumi rupju cilvēktiesību pārkāpumu gadījumā? Vai šie noteikumi attiecas uz noziedzīgiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Dažādi cilvēktiesību pārkāpumi saistībā ar uzņēmējdarbību var radīt civiltiesisku, administratīvu vai disciplināru atbildību.

Noziedzīgi pret vidi ir paredzēti gan specializētajos tiesību aktos (piemēram, Ārkārtas rīkojums Nr. 195/2005 par vides aizsardzību), gan Kriminālkodeksa sadaļā par noziedzīgiem pret sabiedrisko drošību (dzīvnieku vai augu slimību izplatīšana, ūdens piesārņošana, toksisku produktu vai vielu kontrabanda, kodolmateriālu vai citu radioaktīvu materiālu, sprāgstvielu vai ierobežotu sprāgstvielu prekursoru aprites režīma pārkāpumi u. c.).

Smagi darbaspēka ekspluatācijas gadījumi var tikt atzīti par pārkāpumiem saskaņā ar Kriminālkodeksu (tādi noziedzīgi nodarījumi kā turēšana verdzībā, cilvēku tirdzniecība, bērnu tirdzniecība, piespiedu vai obligāts darbs, iesaistīšana prostitūcijā vai cita veida seksuālā izmantošanā, ekspluatētas personas pakalpojumu izmantošana) vai Darba kodeksā iekļautajām krimināltiesiskajām normām.

3. Esmu cietušais, un manas cilvēktiesības ar darbībām ārpus Eiropas Savienības pārkāpa transnacionāla Eiropas korporācija. Vai man ir piekļuve jūsu valsts tiesām, ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju Eiropas Savienībā? Kādi ir nosacījumi, lai es varētu celt prasību par to, ka ir pārkāptas manas tiesības? Kur es varu atrast papildu informāciju?

A. Civiltiesās

Starptautiskās civiltiesiskās procedūras reglamentē Civilprocesa kodeksa VII sējums, ko šajā gadījumā uzskata par attiecīgajām vispārējām tiesībām un piemēro privāttiesiskām procedūrām ar pārrobežu ietekmi, ja starptautiskos līgumos, kuriem ir pievienojusies Rumānija, ES tiesības vai īpašos tiesību aktos nav noteikts citādi.

Saskaņā ar vispārējām tiesībām Rumānijas tiesu starptautiskā jurisdikcija pamatojas uz to, ka prasījuma iesniegšanas datumā atbildētāja galvenā uzņēmējdarbības vieta atradās Rumānijā vai, ja tā atradās citur, Rumānijā bija izvietota atbildētāja filiāle vai tā uzņēmējdarbības aktīvi.

Turklāt lietas dalībnieki var tiesas izvēles līgumā vienoties, ka jurisdikcija lemt par strīdiem, kuri ir saistīti ar pārrobežu ietekmi, ir Rumānijas tiesām.

Rumānijas tiesām ir ekskluzīva jurisdikcija attiecībā uz noteiktām darbībām saistībā ar mantisko kaitējumu, piemēram, strīdos ar pārrobežu ietekmi, kuros ir iesaistīts:

īpašums, kas atrodas Rumānijā;

ar klientiem, kuru domicils vai pastāvīgā dzīvesvieta atrodas Rumānijā, noslēgti līgumi par ikdienišķu pakalpojumu sniegšanu patērētājiem klienta personīgajām vai ģimenes vajadzībām nesaistīti ar klienta profesionālo darbību vai uzņēmējdarbību, ja:

pakalpojumu sniedzējs ir saņēmis pasūtījumu Rumānijā;

ja pirms līguma noslēgšanas piedāvājums tika izteikts vai reklamēts Rumānijā un klients ir nokārtojis visas līguma slēgšanai nepieciešamās formalitātes.

Atkāpjoties no vispārējo tiesību noteikumiem, prasītājs var strīda izskatīšanai izvēlēties Rumānijas tiesas (preferenciālā jurisdikcija) šādos gadījumos:

ja līgumiskās saistības radās vai to izpilde (kaut vai daļēji) bija paredzēta Rumānijas teritorijā;

ja juridiskais akts, no kura izriet ārpuslīgumiskās saistības, tika noslēgts vai tā sekas radās Rumānijas teritorijā;

ja dzelzceļa stacija, autotransporta terminālis, osta vai lidosta, kurā iekāpa/izkāpa pasažieri vai iekrāva/izkrāva preces, atradās Rumānijas teritorijā;

ja apdrošinātais īpašums atradās Rumānijas teritorijā vai apdrošināšanas gadījums iestājās Rumānijas teritorijā.

Rumānijas tiesu kompetencē ietilpst arī šādu lietu izskatīšana:

lietas par intelektuālā īpašuma pārrobežu aizsardzību gadījumos, kad tas pieder personai ar domicilu Rumānijā (tiklab Rumānijas pilsonim, kā bezvalstniekam), ja to paredz tiesas izvēles līgums;

lietas ārvalstnieku starpā, ja tie ir tam nepārprotami piekrituši un to tiesiskās attiecības skar tiesības, kas tiem var būt attiecībā uz Rumānijas iedzīvotāju īpašumu vai interesēm;

lietas par kuģu vai lidmašīnu sadursmi un lietas par palīdzības sniegšanu vai personu vai preču glābšanu atklātā jūrā vai — īpašos apstākļos — teritorijā, kas nav nevienas valsts suverēnā teritorija;

lietas par civiltiesisko atbildību par kaitējumu, ko radījuši Rumānijas izcelsmes izstrādājumi, **neatkarīgi no cietušā valstspiederības, negadījuma vietas vai vietas, kurā tika nodarīts kaitējums.**

Attiecībā uz ārvalstnieka statusu starptautiskā civilprocesā tiesību akti paredz ārvalstu fiziskām un juridiskām personām Rumānijas tiesās tādas pašas procesuālās tiesības un pienākumus, kādi ir noteikti Rumānijas pilsoņiem un juridiskajām personām.

Plašāku informāciju var atrast [šeit](#).

B. Krimināllietās

Saskaņā ar Kriminālkodeksa 9. pantu, lasot to kopā ar 12. pantu, un ja starptautiskā līgumā, kam ir pievienojusies Rumānija, nav noteikts citādi, nodarījumiem, kuri ir pastrādāti ārpus Rumānijas, piemēro Rumānijas krimināltiesību aktus saskaņā ar tajos paredzēto valsts piederības principu (Kriminālkodeksa 9. pants) neatkarīgi no tā, vai cietušais ir ārvalstnieks, Rumānijas pilsonis vai bezvalstnieks un atrodas vai neatrodas Rumānijā, ja situācija atbilst noteiktiem nosacījumiem, proti, nodarījumu ir pastrādājis Rumānijas juridiskā persona, Rumānijas tiesību aktos paredzētais sods par šo nodarījumu ir mūža ieslodzījums vai brīvības atņemšana uz ilgāk nekā 10 gadiem (pat tad, ja saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā tika pastrādāts nodarījums, to neklasificē kā kriminālnozieģumu), savukārt ja par to ir paredzēts cita veida sods, nodarījumam jābūt klasificētam kā kriminālnozieģumam arī tajā valstī, kurā tas tika pastrādāts (abpusēja sodāmība) vai arī pastrādātam teritorijā, kas neietilpst nevienas valsts jurisdikcijā. Pirms apsūdzības izvirzīšanas ir jāsaņem iepriekšējs apstiprinājums no attiecīgās apelācijas tiesas teritoriālajā jurisdikcijā ietilpstošās prokuratūras galvenā prokurora vai attiecīgā gadījumā no Augstās kasācijas tiesas un vispārējās tiesas jurisdikcijā ietilpstošās prokuratūras galvenā prokurora.

Jāņem vērā, ka kriminālnoziedzumu uzskata par pastrādātu Rumānijas teritorijā, ja tā īstenošana, kūdīšana uz to, sekmēšana vai atbalstīšana ir notikusi vai noziedzīgi iegūtie līdzekļi (pat ja tikai daļēji) ir radušies Rumānijas teritorijā vai uz kuģa, kas kuģo ar Rumānijas karogu, vai Rumānijā reģistrētā gaisa kuģī. Šajos gadījumos Rumānijas krimināltiesību aktus piemēro saskaņā ar teritorialitātes principu.

Attiecībā uz krimināltiesu jurisdikciju gadījumos, kad kriminālnoziedzums pastrādāts ārpus Rumānijas teritorijas, Kriminālprocesa kodeksā (42. pants) ir noteikts, ka ārpus Rumānijas teritorijas pastrādātus kriminālnoziedzumus iztiesā tiesas, kuru jurisdikcijā atrodas apsūdzētās juridiskās personas juridiskā adrese. Ja apsūdzētajam nav juridiskās adreses Rumānijā un kriminālnoziedzums ir piekritīgs rajona tiesai, lietu izskata Bukarestes 2. rajona tiesa, bet citos gadījumos — tiesa, kurai ir piekritīgs konkrētais jautājums vai lieta, kurā ir iesaistīta persona no Bukarestes, ja vien tiesību aktos nav noteikts citādi. Ja apsūdzību kriminālnoziedzumā var izvirzīt vienīgi tad, ja cietušais ir iepriekš iesniedzis sūdzību, šāda sūdzība jāiesniedz trīs mēnešu laikā, kopš cietušais uzzināja par nodarījumu.

Plašāku informāciju var atrast [šeit](#), [šeit](#) un [šeit](#).

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību aizsardzības iestādes var sniegt atbalstu cietušajiem, kuru cilvēktiesības ir pārkāptas saistībā ar uzņēmējdarbību, ja pārkāpumu izdarījusi transnacionāla Eiropas korporācija ārpus Eiropas Savienības? Vai šīs iestādes var veikt izmeklēšanu, ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju Eiropas Savienībā? Vai jūsu valstī ir citi publiskie dienesti (piemēram, darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Saskaņā ar 1. panta 1. punktu 1997. gada 13. marta Likumā Nr. 35 par ombuda (*Instituția Avocatul Poporului*) izveidi un darbību: "Ombuda mērķis ir aizsargāt fizisku personu tiesības un brīvības attiecībās ar valsts iestādēm", tāpēc ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi nav ombuda kompetencē.

Patērētāju sūdzības par uzņēmumiem Eiropas Savienībā var pārņemt Eiropas Patērētāju centrs Rumānijā (*ECC Rumānijā*) vienīgi tad, ja šie patērētāji ir kādas ES dalībvalsts (arī Norvēģijas un Islandes) rezidenti vai valstspiederīgie un ja ir piemērojami ES tiesību akti.

Darba inspekcija (*Inspekția Muncii*), Valsts pārvalde personu ar invaliditāti tiesību, bērnu un adopcijas jautājumos (*Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adoptii*), Dzimumu līdztiesības valsts aģentūra (*Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați*), Vides aizsardzības valsts inspekcija (Garda Națională de Mediu), Patērētāju tiesību aizsardzības valsts pārvalde (*Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului*) un Sakaru regulatīvā un uzraudzības valsts pārvalde (*Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM)*) ir valsts iestādes, kuru kompetence neietver pārrobežu lietas.

Plašāku informāciju var atrast [šeit](#) un [šeit](#).

5. Vai jūsu valsts uzliek transnacionālajām Eiropas korporācijām pienākumu nodrošināt sūdzību iesniegšanas mehānismus vai mediācijas pakalpojumus tādu pārkāpumu gadījumos, kuri izriet no korporācijas uzņēmējdarbības? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem ārpus Eiropas Savienības? Kurš ir atbildīgs par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par sistēmas darbību?

Rumānijā nav ieviestas obligātas mediācijas sistēmas attiecībā uz cilvēktiesību pārkāpumiem, ko pieļāvušas transnacionālas Eiropas korporācijas, taču mediācija ir iespējama, ja to vēlas lietas dalībnieki. Tāpēc persona, kuras tiesības ir tikušas pārkāptas, var izmantot aizsardzību tiesas ceļā saskaņā ar vispārējām tiesībām, atkarībā no pārkāpto tiesību būtības vērsties vai nu civiltiesā, vai krimināltiesā, bet lietas dalībnieki var arī vienoties izmantot mediatora pakalpojumus. Mediatora profesiju reglamentē Likums Nr. 192/2006 par mediāciju un mediatora profesijas ieviešanu.

Turklāt Rīkojums Nr. 38/2015 par alternatīvām iespējām strīdu izšķiršanai starp patērētājiem un komersantiem nodrošina tiesisko regulējumu, kas ļauj patērētājiem sūdzības par profesionālo pakalpojumu sniedzēju/uzņēmumu brīvprātīgi nodot struktūrām, kuras neatkarīgā, objektīvā, pārredzamā, rezultatīvā, lietderīgā un taisnīgā veidā piemēro alternatīvas strīdu izšķiršanas procedūras, nodrošinot patērētāju tiesību aizsardzību augstā līmenī un netraucētu tirgus darbību.

6. Vai man ir īpašas tiesības, ja es esmu neaizsargāts cietušais, kas meklē tiesisko aizsardzību gadījumos, kad saistībā ar uzņēmējdarbību ir pārkāptas manas cilvēktiesības? Vai man ir iespēja saņemt juridisko palīdzību un ar kādiem nosacījumiem? Kādas izmaksas tiks segtas juridiskās palīdzības ietvaros? Ja es neesmu ES pilsonis un nedzīvoju Eiropas Savienībā, vai juridiskā palīdzība ir man pieejama ar tādiem pašiem nosacījumiem kā ES pilsoņiem un iedzīvotājiem?

Rumānijas tiesību akti atzīst un garantē tiesības uz piekļuvi juridiskajai palīdzībai. Šo tiesību pamatā ir vispārējās aizstāvības koncepcija, un tās pienākas visām personām neatkarīgi no dzīvesvietas vai valstspiederības, bet ar noteiktiem nosacījumiem, kuri ir aprakstīti tālāk.

I. Civillietās saskaņā ar valdības Ārkārtas rīkojumu Nr. 51/2008 par valsts juridisko palīdzību civillietās:

- ES pilsoņiem — visos gadījumos, kad valsts juridisko palīdzību pārstāvētai tiesās vai citās Rumānijas iestādēs ar tiesu pilnvarām izmanto fiziskas personas, kuru **domicils vai pastāvīgā dzīvesvieta atrodas Rumānijā vai citā ES dalībvalstī** (valdības Ārkārtas rīkojuma Nr. 51/2008 2. pants);
- ārpus Savienības valstu pilsoņiem un bezvalstniekiem — ja pieteikumu iesniedz fiziskas personas, kuru **domicils vai pastāvīgā dzīvesvieta neatrodas Rumānijā vai citā ES dalībvalstī, taču starp Rumāniju un pieteikuma iesniedzēja valstspiederības vai domicila valsti ir noslēgta vienošanās, kas ietver noteikumus par starptautisku piekļuvi tiesu iestādēm** (valdības Ārkārtas rīkojuma Nr. 51/2008 21. panta 1. punkts).

Turklāt saskaņā ar Civilprocesa kodeksa **1084. panta 2. punktu ārvalstu pilsoņiem Rumānijas tiesās izskatāmās starptautiskās civillietās ir tiesības uz atbrīvojumiem no nodokļiem un citiem tiesu izdevumiem vai to samazinājumu, kā arī uz bezmaksas juridisko palīdzību tādā pašā apmērā un ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi pienākas Rumānijas pilsoņiem, ja attiecībā ar pieteikuma iesniedzēja valstspiederības vai domicila valsti pastāv savstarpība.** Tādējādi persona, kuras likumiskās tiesības ir pārkāptas, var pieteikties juridiskās palīdzības saņemšanai, ja tā nevar atļauties samaksāt tiesas izdevumus, kā to paredz valdības Ārkārtas rīkojuma Nr. 51/2008 6. pants. Valsts var piešķirt juridisko palīdzību šādos veidos:

- apmaksāt atlīdzību par pārstāvību, juridisko palīdzību un attiecīgos gadījumos aizstāvību, ko nodrošina tiesas norīkots vai paša izvēlēts advokāts tiesību vai leģitīmu interešu īstenošanai vai aizsardzībai tiesā vai strīda novēršanai (turpmāk — "advokāta palīdzība");
- apmaksāt eksperta, tulkotāja vai tulka pakalpojumus, kas izmantoti tiesvedības gaitā, ja tam piekrit tiesa vai iestāde ar tiesu pilnvarām un ja šādi pakalpojumi būtu jāapmaksā personai, kura saskaņā ar likumu ir pieprasījusi valsts juridisko palīdzību;
- apmaksāt tiesu izpildītāja atlīdzību;
- saskaņā ar tiesību aktiem piešķirt atbrīvojumus no tiesas izdevumiem vai tiesas izdevumu samazinājumu, atļauj veikt apmaksu pa daļām vai piekrist apmaksas atlikšanai, arī attiecībā uz tiesas izdevumiem piespiedu izpildes posmā.

Tomēr tiesības uz juridisko palīdzību nav absolūtas, un personai, kura pieprasa juridisko palīdzību, ir jāiesniedz pierādījumi par savu finansiālo stāvokli, kuri apstiprina, ka persona nevar atļauties samaksāt par advokāta pakalpojumiem vai pati apmaksāt tiesas izdevumus, piemēram, zīmognodevu, atlīdzības ekspertiem, ekspertu atzinumu sagatavošanu u. c. Šajā sakarā valdības Ārkārtas rīkojuma Nr. 51/2008 16. panta 1. punktā ir noteikts, ka **valsts juridisko palīdzību var atteikt, ja tā ir pieprasīta nepamatoti, ja tās aplēstās izmaksas ir nesamērīgas salīdzinājumā ar prasījuma vērtību, ja valsts juridisko palīdzību izmanto, lai aizstāvētu tādas intereses, kas nav leģitīmas intereses, vai darbības, kuras ir pretrunā ar sabiedrisko vai konstitucionālo kārtību.**

Minētajā ārkārtas rīkojumā minētā valsts juridiskā palīdzība tiek piešķirta civillietās, komercietās, administratīvajās lietās, ar nodarbinātību un sociālo nodrošinājumu saistītās lietās, kā arī lietās par citiem jautājumiem, izņemot krimināllietas.

Kriminālietās juridisko palīdzību obligāti piešķir cietušajam, ja tas/civilprasītājs ir rīcībnespējīgs vai tā rīcībspēja ir ierobežota (saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksa 93. panta 4. punktu). Turklāt saskaņā ar 93. panta 5. punktu, *ja tiesu iestāde secina, ka noteiktu apstākļu dēļ cietušais, civilprasītājs [...] nespēs sevi aizstāvēt, tā nodrošina tiesas norīkotu advokātu.*

Valdības Ārkārtas rīkojuma Nr. 80/2013 par tiesas zīmognodevu (ar turpmākiem grozījumiem) 29. panta 1. punkta f) apakšpunkts paredz, ka atbrīvojumu no nodevas par prasībām un prasījumiem, tajā skaitā pārsūdzībām vispārējā un ārkārtas kārtībā, ko iesniedz saistībā ar patērētāju tiesību aizsardzību, piešķir fiziskām personām un patērētāju tiesību aizsardzības organizācijām, ja tās prasītāja statusā vērsas pret uzņēmumiem, kuri ir pārkāpuši patērētāju tiesības un leģitīmās intereses.

Visbeidzot, uz kriminālnoziedzumos cietušajiem attiecas **Likums Nr. 211/2004** par konkrētiem pasākumiem informācijas, atbalsta un aizsardzības nodrošināšanai kriminālnoziedzumos cietušajiem, kurš, kā var noprast no likuma nosaukuma, paredz informatīvus, atbalsta, aizsardzības, atzišanas un novērtējuma pasākumus, kuri ir pieejami kriminālnoziedzumos cietušajiem neatkarīgi no tā, vai tie ir iesnieguši sūdzību prokuratūrā.

Plašāku informāciju par juridisko palīdzību Rumānijā var atrast [šeit](#).

Lapa atjaunināta: 26/04/2023

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības - Slovākija

Slovākijas Republikā ikvienai personai ir tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi savu tiesību īstenošanā un aizsardzību pret diskrimināciju. Uzņēmumiem ir jāievēro vienlīdzīgas attieksmes princips ne tikai preču tirdzniecībā un pakalpojumu sniegšanā, bet arī saistībā ar nodarbinātību — gan attiecībā uz darba meklētājiem, gan pašiem darbiniekiem.

1. Kāda veida tiesību aizsardzība tiesā man ir pieejama jūsu valstī, ja pret mani ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi? Vai šī aizsardzība ietver zaudējumu atlīdzināšanu?

Viena no Slovākijas Republikas Konstitūcijā noteiktajām pamattiesībām ir **tiesības uz tiesisko aizsardzību un tiesības panākt savu tiesību izpildi neatkarīgās tiesās, tostarp Konstitucionālajā tiesā**, vai citā Slovākijas Republikas iestādē, ja to paredz tiesību akti.

Tiesības uz tiesisko aizsardzību īsteno, iesniedzot prasību uzsākt tiesvedību. Ja tiek pārkāptas vai apdraudētas subjektīvas tiesības, šo tiesību turētājs — fiziska vai juridiska persona — var panākt savu tiesību uz tiesisko aizsardzību izpildi, iesniedzot prasību uzsākt tiesvedību, t. i., celt prasību. Prasību var iesniegt jebkura fiziska vai juridiska persona. Tiesām ir jāizskata visas prasības.

Prasībā ir skaidri jānorāda, **ko prasītājs vēlas panākt, t. i., kāds ir vēlamais prasījums vai tiesiskās aizsardzības līdzeklis**. Prasījumā (pieteikumā) prasītājs norāda lietu, kura tiesai ir jāizskata un kurā tai ir jāpieņem lēmums. Tiesa nevar lemt par tādu tiesību piešķiršanu, kas nav minētas prasījumā. Atkarībā no tiesvedības rezultātiem tiesa, protams, var lemt par mazāka apmēra tiesību piešķiršanu, nekā pieprasīts prasības pieteikumā; vairāk tā var piešķirt tikai tad, ja tiesību aktos ir noteikts īpašs pušu strīda izšķiršanas veids vai ja tiesvedību būtu bijis iespējams uzsākt pēc tiesas pašas iniciatīvas.

Tādēļ komercietību jomā cilvēktiesību pārkāpumā cietušajam ir tiesības uz tiesisko aizsardzību. Iesniedzot prasību, persona prasījumā norāda izskatāmo un izlemjamo jautājumu, kā arī zaudējumu atlīdzību, ko persona vēlas saņemt kā prasītājs tiesā.

Gadījumos, kas saistīti ar fiziskas personas goda, cieņas, veselības, privātuma vai ģimenes dzīves utt. pretlikumīgu aizskaršanu, cietušajam ir tiesības tiesas ceļā pieprasīt atlīdzību par morālo kaitējumu. Morālā kaitējuma apmēru nosaka naudas izteiksmē, galvenokārt ņemot vērā:

cietušo personu, viņas dzīvi līdz kaitējumam un vidi, kurā cietusī persona dzīvo un strādā;

kaitējuma smagumu un apstākļus, kādos tas tika nodarīts;

cik smagas sekas ir nodarītas cietušās personas privātajai dzīvei;

cik smagas sekas ir nodarītas cietušās personas sociālajam statusam.

2. Vai ir konkrēti noteikumi par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi ir piemērojami par noziedzīgiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Darba kodekss aizliedz diskrimināciju darba attiecībās, tādējādi nosakot uzņēmumiem tiešu pienākumu ievērot vienlīdzīgas attieksmes principu pirms līguma noslēgšanas un darba attiecībās. Detalizētāki pasākumi ir paredzēti Diskriminācijas novēršanas likumā, kas aizliedz diskrimināciju darba un līdzīgās līgumiskās attiecībās dzimuma, reliģijas vai pārliecības, rases, valstspiederības vai etniskās piederības, invaliditātes, vecuma, seksuālās orientācijas, civiltāvoņa un ģimenes stāvokļa, ādas krāsas, valodas, politiskās un citas pārliecības, valstiskās vai sociālās izcelsmes, īpašuma, dzimuma vai cita statusa dēļ vai tādēļ, ka saņemts ziņojums par noziedzīgu nodarījumu vai citu antisociālu uzvedību.

Saskaņā ar Likumu par drošību un veselības aizsardzību darbā uzņēmumiem ir jāgarantē droši darba apstākļi, ēkas, ceļi, iekārtas un tehniskais aprīkojums, darba procedūras, darba organizēšana utt., lai nodrošinātu drošību un veselības aizsardzību darbā.

Slovākijas Republikas Konstitūcija nosaka, ka nevienam nedrīkst pakļaut piespiedu darbam vai piespiedu kalpošanai.

Saskaņā ar Kriminālkodeksu noziedzīgi nodarījumi, kas ietver smagus cilvēktiesību pārkāpumus, piemēram, pret brīvību (piemēram, cilvēku tirdzniecība, personas brīvības ierobežošana vai uzturēšanās brīvības ierobežošana), kā arī noziedzīgi nodarījumi, kuri apdraud sabiedrību vai ir vērsti pret vidi (piemēram, atkritumu nelikumīga apglabāšana, neatļautas piesārņotāju emisijas, ūdens un gaisa aizsardzības noteikumu pārkāpumi, ozona slāni noārdījušu vielu neatļauta ražošana un izmantošana utt.), tiek klasificēti kā noziedzīgi ar noziedzīgu nodomu, par ko tiesību aktos noteiktais maksimālais sods ir piecu gadu cietumsods. Kriminālatbildību par šādiem noziedzīgiem nodarījumiem uzņemas vainīgie, kas var būt fiziskas personas saskaņā ar Kriminālkodeksu vai juridiskas personas saskaņā ar Likumu par juridisku personu kriminālatbildību un Kriminālkodeksu.

No iepriekš izklāstītā izriet, ka rupju cilvēktiesību pārkāpumu gadījumos, tostarp noziedzīgu nodarījumu pret vidi gadījumā un smagos darbaspēka ekspluatācijas gadījumos, ir piemērojami konkrēti noteikumi par piespiedu soda ilgumu, kas saskaņā ar Kriminālkodeksu būs lielāks par noziedzīga gadījumā nekā likumpārkāpuma gadījumā.

3. Pret mani ir pieļauti cilvēktiesību pārkāpumi saistībā ar Eiropas transnacionālas korporācijas darbībām, kuras veiktas ārpus Eiropas Savienības. Vai man ir piekļuve tiesām jūsu valstī, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Kādi ir nosacījumi, lai iesniegtu prasību par manu tiesību pārkāpumiem? Kur var atrast papildu informāciju?

Starptautisko tiesību strīdu gadījumā ir jānosaka, kura tiesa izskatīs un izspriedīs lietu, kā arī saskaņā ar kuriem tiesību aktiem ir jākonstatē fakti. Likums par starptautiskajām privāttiesībām un procesuālajām tiesībām, kura mērķis ir noteikt, kāda tiesību sistēma reglamentē civillietas, komercietas, ģimenes lietas, darba un līdzīgas attiecības ar starptautisku elementu, ietver starptautisko procesuālo tiesību daļu, kas nosaka gadījumus, kuros Slovākijas tiesām ir jurisdikcija, kuros tām ir ekskluzīva jurisdikcija un kuros strīda puses var brīvi izvēlēties Slovākijas tiesās īstenojamo procedūru. Jāuzsver, ka Slovākijas tiesas vienmēr ievēro Slovākijas procesuālos noteikumus un, ja Slovākijas tiesu iestāde nenosaka ārvalstu tiesību aktu saturu saprātīgā laikposmā vai ja ir grūti vai neiespējami noteikt ārvalstu tiesību aktu saturu, procesā piemēro Slovākijas tiesību aktus.

Šādā situācijā parasti piemēro Slovākijas Likuma par starptautiskajām privāttiesībām un procesuālajām tiesībām noteikumus attiecībā uz jurisdikcijas izvēli pēc abpusējas vienošanās, t. i., abas strīda puses vienojas, ka lietu izskatīs Slovākijas tiesas. Tomēr, ja vienošanās par jurisdikciju būtu izdevīga tikai vienai

no pusēm, puses tiesības vērsties citā tiesā paliek spēkā. Darba līgumu, apdrošināšanas līgumu un patērētāju līgumu jautājumos vienošanās par jurisdikciju ir piemērojamas tikai tad, ja neizslēdz tās valsts tiesu jurisdikciju, kurā dzīvo prasītājs, vai ja tās ir panāktas pēc strīda izcelšanās.

Lai saņemtu papildinformāciju, sazinieties ar:

📄 [Uzņēmējdarbības un civiltiesību valsts kontaktpunktu \(Národné kontaktné miesto pre podnikanie a ľudské práva\);](#)

📄 [Slovākijas Republikas Tieslietu ministriju.](#)

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts civiltiesību iestādes var atbalstīt personas, pret kurām ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti civiltiesību pārkāpumi, ko izdarījušas Eiropas transnacionālas korporācijas ārpus ES? Vai šīs iestādes var izmeklēt manu lietu, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Vai jūsu valstī ir kādi citi valsts dienesti (piemēram, darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Slovākijas Konstitūcijā ir noteikts [📄 valsts civiltiesību aizstāvis \(ombuds\)](#). Slovākijas ombudu ieceļ Slovākijas Republikas Valsts padome; pie tā var vērsties fiziskas un juridiskas personas, ja tās uzskata, ka kādas valsts iestādes rīcība, lēmums vai rīcības trūkums pārkāpj tās pamattiesības vai brīvības. Tas nozīmē, ka persona, kura nedzīvo Slovākijā vai kuras tiesības un brīvības nav pārkāpušas Slovākijas valsts iestādes, var lūgt Slovākijas ombuda konsultāciju, bet ombudam nebūs likumīgas kompetences, lai izskatītu šo jautājumu vai rīkotos saistībā ar to.

Slovākijā valsts civiltiesību iestādes un valsts diskriminācijas novēršanas struktūras funkcijas pilda [📄 Slovākijas Valsts civiltiesību centrs \(Slovenské národné stredisko pre ľudské práva\)](#). Centra galvenais uzdevums ir nodrošināt civiltiesību un pamatbrīvību, tostarp vienlīdzīgas attieksmes principa, ievērošanu Slovākijas Republikā. Lai pildītu savu uzdevumu, centrs veic dažādas darbības un sniedz dažādus pakalpojumus civiltiesību aizsardzības un veicināšanas jomā, vienlaikus cieši sadarbojoties ar starptautiskajām civiltiesību organizācijām un iestādēm. **Slovākijas Valsts civiltiesību centrs 2018. gada septembrī izveidoja Uzņēmējdarbības un civiltiesību valsts kontaktpunktu.** Saskaņā ar tiesību aktiem, kas reglamentē dibinātāja darbības un funkcijas, tas cita starpā sniedz juridiskas konsultācijas par diskrimināciju darbavietā (tostarp bezmaksas pārstāvību tiesvedībā) un ļoti plašas konsultācijas par civiltiesību un pamatbrīvību aizsargāšanu, proti, no dzimumu līdztiesības jautājumiem līdz vides aizsardzībai, **taču tikai Slovākijā** (atbilstīgi Civilprocesa kodeksam, saskaņā ar ko vispārējā tiesa fiziskām personām ir tā tiesa, kuras teritorijā dzīvo fiziskā persona, un atbilstīgi Likumam par starptautiskajām privāttiesībām un procesuālajām tiesībām).

Vides aizsardzības jomā Slovākijā darbojas **Slovākijas Vides inspekcija (Slovenská inšpekcia životného prostredia)**, ar kuras starpniecību Vides ministrija īsteno valsts uzraudzību un piemēro sodus fiziskām personām, uzņēmumiem un citām juridiskām personām saskaņā ar Likumu par dabas un ainavu aizsardzību, un kuras jurisdikcijā ir **Slovākijas Republikas teritorija, tādēļ minētā likuma pārkāpumiem ir jānotiek Slovākijas Republikas teritorijā.**

Likums par darba inspekcijām un nelikumīgu darbu un nodarbinātību reglamentē **darba pārbaudes Slovākijas Republikas teritorijā, kas nozīmē, ka minētā likuma pārkāpumiem ir jānotiek Slovākijas Republikas teritorijā.**

No iepriekš izklāstītā izriet, ka, ja persona uzskata, ka ir pārkāptas tās pamata civiltiesības un brīvības, bet ja šī persona nav Eiropas Savienības dalībvalsts pilsonis un nedzīvo ES teritorijā, tā nevar saņemt efektīvu tiesisko aizsardzību no valsts iestādēm, kuras Slovākijas Republikā aizsargā pamattiesības un brīvības.

5. Vai jūsu valsts uzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies to uzņēmējdarbības rezultātā? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem, kuri pieļauti ārpus Eiropas Savienības? Kas atbild par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami kādi publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šo sistēmu darbību?

Slovākijas Republika neuzliek pienākumu Eiropas daudznacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus, jo saskaņā ar Sūdzību likumu šāds pienākums attiecas tikai uz Slovākijas Republikas valsts iestādēm un pašvaldību teritoriālajām vienībām un citām struktūrām. Slovākijas Republikai kā ES dalībvalstij ir jāīsteno Eiropas tiesību akti.

Slovākijā daudznacionālas korporācijas var vērsties pie Uzņēmējdarbības un civiltiesību valsts kontaktpunkta, kas sniedz apmācības, konsultācijas un juridiskas konsultācijas šajā jomā.

Starpniecība ir brīvprātīgs process, kas palīdz samazināt strīdu skaitu tiesās. Slovākijā starpniecību reglamentē Starpniecības likums; tā nodrošina strīdu izšķiršanu ārpus tiesas ceļā civiltiesās, ģimenes lietās, komercietās un darba attiecībās, kā arī pārrobežu strīdos, kuri izriet no līdzīgām tiesiskām attiecībām starp personām, kuru dzīvesvieta vai pastāvīgā dzīvesvieta ir kādā ES dalībvalstī. Saskaņā ar Civilprocesa kodeksu tiesai vienmēr jācenšas panākt izlīgumu. Tiesa var ierosināt pusēm panākt izlīgumu starpniecības ceļā, taču tā nevar to pieprasīt. Starpniecībai ir vajadzīga iesaistīto pušu brīvprātīga piekrišana un aktīva iesaiste.

6. Vai man ir konkrētas tiesības gadījumā, ja esmu neaizsargāts cietušais, kas vēlas saņemt tiesiskās aizsardzības līdzekli par civiltiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību? Vai un saskaņā ar kādiem nosacījumiem varu saņemt juridisko palīdzību? Kādas izmaksas segs juridiskā palīdzība? Vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES?

Slovākijā Noziedzīgos nodarījumos cietušo likumā ir noteikta šāda termina "cietušais" definīcija: sevišķi neaizsargāti cietušie (bērni, personas vecumā virs 75 gadiem, personas ar invaliditāti, no cilvēku tirdzniecības, organizētās noziedzības cietušie, cietušie no nozieguma pret cilvēka cieņu, terorakta, vardarbības vai vardarbības draudiem dzimuma, seksuālās orientācijas, valstspiederības, rases vai etniskās piederības, reliģijas vai pārliecības dēļ, citos noziegumos cietušie, kuri pakļauti augstākam atkārtotas viktimizācijas riskam, pamatojoties uz cietušās personas individuālu novērtējumu un viņas personīgajām īpašībām, attiecībām ar pārkāpēju vai atkarību no pārkāpēja, kā arī noziedzīgā nodarījuma veidu vai būtību un apstākļiem) tiesvedības vajadzībām saskaņā ar Slovākijas tiesību aktiem.

Tiesībaizsardzības iestādēm (prokuroriem un policijai), tiesām un struktūrām, kas cietušajiem sniedz palīdzību, viņi ir vienkāršā un saprotamā veidā jāinformē par viņu tiesībām. It sevišķi ir jāņem vērā sapratnes vai saziņas sarežģījumi, kas izriet no konkrētiem invaliditātes veidiem, valodas zināšanām vai cietušā spējām izteikties. Kriminālprocesos cietušajiem ir noziedzīga nodarījuma paziņotāja, cietušā vai liecinieka statuss un ar šādu statusu saistītās tiesības un pienākumi saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksu. Tiesībaizsardzības iestādes, tiesas un struktūras, kas cietušajiem sniedz palīdzību, veic cietušo individuālus novērtējumus attiecībā uz izdarītā noziedzīgā nodarījuma smagumu, lai noteiktu, vai cietušais ir sevišķi neaizsargāts, lai nepieļautu atkārtotu viktimizāciju.

Cietušajiem sniedz juridisko palīdzību, nodrošinot juridisko informāciju un juridisko pārstāvību kriminālprocesā un civilprocesā, kā arī zaudējumu atlīdzināšanas pieprasīšanā. Juridisko palīdzību cietušajiem sniedz Juridiskās palīdzības centrs (*Centrum právnej pomoci*) saskaņā ar Likuma par juridisko palīdzību materiāli nenodrošinātām personām nosacījumiem un darbības jomu. Juridiskās palīdzības centrs sniedz juridisko palīdzību visām fiziskajām personām, kas iesaistītas valsts līmeņa strīdos, savukārt pārrobežu strīdu gadījumā tikai tādām fiziskām personām, kuru dzīvesvieta vai pastāvīgā dzīvesvieta ir kādas dalībvalsts teritorijā. Saskaņā ar Slovākijas Republikai saistoša starptautiskā nolīguma noteikumiem vai uz Slovākijas Republikas Tieslietu ministrijas paziņotās savstarpības pamata juridisko palīdzību sniedz arī tiesvedībai Slovākijas Republikā tādas valsts valstspiederīgajiem, kas ir starptautiska nolīguma puse, vai personām, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir šādā valstī, vai personām, ja tiesvedības Slovākijas Republikas tiesā priekšmets ir tieši saistīts ar to iepriekšējo pastāvīgo dzīvesvietu Slovākijas Republikas teritorijā. Nav izslēgta advokāta (vai jurista) pārstāvība saskaņā ar Juridisko profesiju likumu vai Tirdzniecības likumu.

Personām, kuras nav materiāli nodrošinātas (kuru ienākumi ir 1,4 reizes zemāki par iztikas minimumu (Slovākijā) vai kuras saņem materiālā nodrošinājuma pabalstus (Slovākijā)), kā arī ja strīds nav acīmredzami nepamatots un strīda vērtība pārsniedz tiesību aktos noteikto minimālo algu, ir tiesības uz bezmaksas juridisko palīdzību no Juridiskās palīdzības centra.

Pieteikumu iesniedzējiem ir tiesības uz juridisko palīdzību no Juridiskās palīdzības centra 20 % apmērā no juridiskās pārstāvības izmaksām, ja tie vienlaikus atbilst šādiem trim nosacījumiem: pieteikuma iesniedzēja ienākumi ir 1,4 reizes augstāki par iztikas minimumu (Slovākijā) un vienlaikus nepārsniedz šo summu virs 1,6 reizēm, kā arī viņi nevar iegūt juridiskos pakalpojumus par saviem aktīviem; strīds nav acīmredzami nepamatots; un strīda vērtība pārsniedz tiesību aktos noteikto minimālo algu. Pirms juridiskās palīdzības sniegšanas centrs vienmēr novērtē atbilstību šiem nosacījumiem.

Pērējos gadījumos cietušie nolīgst advokātu (vai juristu), paši sedzot izmaksas.

Īpašu grupu veido ziņojošo personu tiesību aizsardzība. Likums par ziņojošo personu aizsardzību paredz nosacījumus darba attiecībās esošu personu aizsardzībai saistībā ar noziedzīgu nodarījumu un citu antisociālu darbību ziņošanu, personu tiesības un pienākumus, ziņojot par antisociālām darbībām, un Ziņojošo personu aizsardzības biroja (*Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti*) izveidi, statusu un kompetenci.

Ziņojot par nopietnu antisociālu darbību, kas ir noziedzīgs nodarījums, un kriminālprocesa laikā ziņojošās personas var pieprasīt aizsardzību. Pieprasījumu iesniedz valsts prokuroram. Ja ziņojošās personas aizsardzības pieprasījumu iesniedz citai valsts iestādei, to nekavējoties pārsūta valsts prokuroram. Ja prokurors konstatē, ka ziņojošās personas aizsardzības pieprasījums ir pamatots, aizsardzība tiek nekavējoties nodrošināta. Ziņojošām personām tiek nodrošināta īpaša aizsardzība, lai nepieļautu to viktimizāciju un vainīgais nevarētu viktimizēt ziņojošo personu ar draudiem, iebiedēšanu, spaidiem vai varas ļaunprātīgu izmantošanu, vai atriebjoties vai citādi ietekmējot cietušā fizisko vai psiholoģisko neaizskaramību.

Ja cietušais uzskata, ka tas tiek diskriminēts, aizsardzību nodrošina saskaņā ar Diskriminācijas novēršanas likumu, ar ko saskaņā par diskrimināciju uzskata nepamatotus pasākumus pret sūdzības iesniedzēju. Diskriminācijas gadījumos Slovākijas Valsts cilvēktiesību centrs sniedz juridiskas konsultācijas un var arī pārstāvēt cietušo tiesvedībā.

Tas neņem vērā cietušā valstspiederību, taču aizsardzību var nodrošināt tikai tādiem cietušajiem, kas atrodas Slovākijas Republikā.

Lapa atjaunināta: 27/02/2023

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības - Zviedrija

1. Kāda veida tiesiskā aizsardzība man kā ar darījumdarbību saistītu cilvēktiesību pārkāpumu upurim ir pieejama jūsu valstī? Vai šī aizsardzība ietver kompensāciju?

Zviedrijā netiek nošķirti ar darījumdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi no cita veida cilvēktiesību pārkāpumiem. Nav īpašu noteikumu darījumdarbības un cilvēktiesību jomā. Tiesiskās aizsardzības līdzekļi Zviedrijas tiesību sistēmā atbilst starptautiskajām cilvēktiesību konvencijām, kuras Zviedrija ir parakstījusi. Tiesiskā aizsardzība pret cilvēktiesību pārkāpumiem ir nostiprināta Eiropas Cilvēktiesību konvencijā, Eiropas Savienības Pamattiesību hartā un Zviedrijas konstitūcijā.

Ja uzskatāt, ka jūsu cilvēktiesības ir pārkāptas, atkarībā no tā, kas ir noticis, varat vērsties dažādās iestādēs.

Jūs varat pieprasīt tiesvedību vai pārskatīšanu Zviedrijas pārskatīšanas iestādē vai vērsties valsts kontaktpunktā.

Tiesvedība tiesā

Vairumā gadījumu jūsu lieta var tikt izskatīta tiesā tādā vai citādā veidā. Kriminālpārkāpumus tiesā var izskatīt prokurors. Ja prokurors izvēlas neierosināt krimināllietu, dažos gadījumos jums ir iespēja to darīt pašam. Visbeidzot, jūs varat iesniegt kompensācijas prasību pret valsti.

Zviedrijā ir trīs veidu tiesas:

vispārējās tiesas, kas ietver rajona tiesas (*tingsrätt*), apelācijas tiesas (*hovrätt*) un Augstākā tiesa (*Högsta domstolen*);

vispārējās administratīvās tiesas, t. i., administratīvās tiesas (*förvaltningsrätt*), apelācijas administratīvās tiesas (*kammarrätt*) un Augstākā administratīvā tiesa (*Högsta förvaltningsdomstolen*);

īpašās tiesas, kas izskata strīdus dažādās īpašās jomās, piemēram, Darba tiesa (*Arbetsdomstolen*).

Pieprasīt pārskatīšanu Zviedrijas pārskatīšanas iestādē

Atbilstību cilvēktiesībām pārbauda dažādi ombudi.

Ikviens, kurš uzskata, ka valsts vai pašvaldību iestāde vai amatpersona pret viņu vai kādu citu ir izturējusies nepareizi vai netaisnīgi, var vērsties pie parlamentārā ombuda (*Justitieombudsmannen*). Parlamentārais ombuds uzrauga likumu un citu normatīvo aktu piemērošanu publiskās darbībās.

Saskaņā ar parlamentārā ombuda pilnvarām tā uzraudzība attiecas arī uz "citām personām, kuru nodarbināšana vai norīkošana ir saistīta ar valsts varas īstenošanu, ciktāl tas attiecas uz šo viņu darbības aspektu", un "ierēdņiem un valsts uzņēmumos nodarbinātām personām, kas šāda uzņēmuma uzdevumā veic darbības, kurās valdība ar uzņēmuma starpniecību īsteno izšķirošu ietekmi".

Noteiktas uzraudzības funkcijas pilda arī tieslietu kanclers (*justitiekanslern*), kuru ieceļ valdība. Tieslietu kanclera pienākumos ietilpst sūdzību izskatīšana un pret valsti vērstu prasību par zaudējumu atlīdzību izskatīšana.

Vienlīdzības ombuda birojs (*diskrimineringsombudsmannen*) ir valdības aģentūra, kas atbild par diskriminācijas likuma ievērošanas uzraudzību. Ombudam vispirms ir jācenšas panākt, lai personas, uz kurām attiecas šis likums, to ievērotu brīvprātīgi. Tomēr ombuds var iesniegt prasību tiesā arī tās personas vārdā, kura tam piekrīt. Personām, kas pārkāpj Diskriminācijas likumu, var noteikt pienākumu maksāt kompensāciju par diskrimināciju pret diskriminēto personu.

Sūdzības iesniegšana valsts kontaktpunktam

ESAO vadlīnijās starptautiskajiem uzņēmumiem ir paredzēta iespēja savu lietu izskatīt ar valsts kontaktpunktu (VKP) starpniecību. Zviedrijas kontaktpunkts ir trīspusēja sadarbība starp valsti, darījumdarbības nozari un arodbiedrībām.

Valsti pārstāv Ārlietu ministrija, kas sasauc sanāksmes, un var tikt uzaicināti arī citi valdības departamenti. Darījumdarbības nozari pārstāv Zviedrijas Uzņēmumu konfederācija, Zviedrijas Tirdzniecības federācija un Zviedrijas Uzņēmumu īpašnieku federācija, savukārt arodbiedrības pārstāv Zviedrijas Arodbiedrību konfederācija, Zviedrijas Profesionālo asociāciju konfederācija, *Unionen*, *IF Metall* un Zviedrijas Diplomētu inženieru asociācija. Tā kā pamatnostādnes ir brīvprātīgas, VKP nav tiesību piemērot sodus. Galvenais kontaktpunkta uzdevums ir mudināt uzņēmumus ievērot pamatnostādnes un sadarboties, lai risinātu problēmas atsevišķos gadījumos, izmantojot dialogu un diskusijas.

[📄 Valsts kontaktpunkts \(VKP\) - Regeringen.se](https://www.regeringen.se)

2. Vai pastāv īpaši noteikumi par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi attiecas uz noziegumiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Ne valsts, ne starptautiskā līmenī nav īpašu noteikumu par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem. Tomēr, vērtējot cilvēktiesību pārkāpumus, tai skaitā pārkāpuma smagumu, liela nozīme ir proporcionalitātes principam. Tiesiskā aizsardzība pret cilvēktiesību pārkāpumiem ir nostiprināta Eiropas Cilvēktiesību konvencijā, Eiropas Savienības Pamattiesību hartā un Zviedrijas konstitūcijā.

3. Esmu cietušais cilvēktiesību pārkāpumos, ko izdarījis Eiropas starptautiska mēroga uzņēmums ārpus Eiropas Savienības. Vai man ir iespēja vērsties jūsu valsts tiesās, ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju Eiropas Savienībā? Kādi ir nosacījumi prasības celšanai par manu tiesību pārkāpšanu? Kur meklēt papildu informāciju?

Nosacījumi lietas ierosināšanai Zviedrijas tiesā

Pamatosacījums, lai ārvalstu fiziska persona varētu iesniegt prasību Zviedrijas tiesā, ir spēt noteikt Zviedrijas jurisdikciju, t. i., pierādīt, ka Zviedrijas tiesai ir jurisdikcija atzīt prasību par pieņemamu. Pastāv dažādas iespējas to izdarīt atkarībā no attiecīgā gadījuma:

Gadījumos, kad personas cilvēktiesības ir pārkāpīs Zviedrijas uzņēmums vai tā ārvalstu filiāle, lietu pret attiecīgo uzņēmumu principā vienmēr var iesniegt Zviedrijas tiesā.

Ja pārkāpumu ir izdarījis Zviedrijai piederošs vai Zviedrijas kontrolēts meitasuzņēmums, kura galvenais birojs atrodas trešā valstī (t. i., ārpus ES, Islandes, Norvēģijas un Šveices), tad lietu pret meitasuzņēmumu var ierosināt tiesā Zviedrijā tikai ar zināmiem nosacījumiem.

Ja pārkāpumu ir izdarījis Zviedrijai piederošs vai Zviedrijas kontrolēts meitasuzņēmums, kura galvenā mītne atrodas citā ES valstī vai Islandē, Norvēģijā vai Šveicē, iespēja ierosināt lietu pret meitasuzņēmumu tiesā Zviedrijā ir tikai izņēmuma gadījumos.

Zviedrijas jurisdikcijas vispārīgie nosacījumi

Zviedrijas tiesām pēc savas iniciatīvas jāpārbauda, vai pastāv Zviedrijas jurisdikcija. Tas, ka prasība ietilpst Zviedrijas jurisdikcijā, nozīmē, ka Zviedrijas tiesai ir jurisdikcija izskatīt lietu pēc būtības un pieņemt spriedumu.

Gadījumos, kad pārkāpumu izdarījušā uzņēmuma (atbildētāja) domicils ir kādā ES dalībvalstī, piemēro regulu "Brisele I". Tomēr regulā ir ietvertas arī vairākas jurisdikcijas normas, kuru piemērošana nav atkarīga no atbildētāja domicila vietas. Ja atbildētāja domicils ir Islandē, Norvēģijā vai Šveicē, jurisdikcijas jautājumu nosaka Lugāno konvencija. Ja atbildētāja domicils nav ES vai valstī, kas ir parakstījusi Lugāno konvenciju, jurisdikcijas jautājumu nosaka, pēc analogijas piemērojot Zviedrijas Tiesu procesa kodeksa 10. nodaļā izklāstītās jurisdikcijas kolīzijas normas, ņemot vērā pamatprasību, ka Zviedrijas tiesai jābūt ieinteresētai tiesvedības īstenošanā, lai Zviedrijas tiesa būtu pieejama.

Tās personas domicils, kuras tiesības ir pārkāptas, parasti nav būtisks Briseles I regulas piemērošanai. Tomēr dažos gadījumos ir nepieciešams, lai prasītāja domicils atrastos kādā no dalībvalstīm vai lai apstākļi, kas ir jurisdikcijas pamatā, būtu attiecināms uz kādu no dalībvalstīm.

Noteicošais faktors būs tas, ka jurisdikcijas pamatā esošajiem apstākļiem ir jābūt spēkā brīdī, kad lieta tiek iesniegta tiesā.

Piemērojami tiesību akti

To, kuras valsts tiesību akti ir jāpiemēro prasībai, kas izriet no tiesību pārkāpuma, kuru izskata Zviedrijas tiesā, nosaka Zviedrijas tiesa, piemērojot Zviedrijas starptautiskās privāttiesības. Principā tas nozīmē, ka ir jāpiemēro tās valsts tiesību akti, kurā radies kaitējums. Ja cilvēktiesību pārkāpums ir noticis ārpus Zviedrijas, cietušā prasībai reti kad tiks piemēroti Zviedrijas tiesību akti. Tas nav atkarīgs no tā, vai persona ir izvēlējusies formulēt savu prasību uz līgumiska (darba līguma) vai ārpuslīgumiska pamata (ja nav darba līguma). Galvenais iemesls tam ir tas, ka saikne ar Zviedriju nav pietiekami spēcīga.

Atšķirībā no Zviedrijas tiesību satura, ārvalstu tiesību saturs Zviedrijas tiesās ir fakta jautājums. Tāpēc personai, kas savu prasību pamato ar ārvalstu tiesību aktiem, ir jāiesniedz pierādījumi, kas to apstiprina, piemēram, eksperta atzinuma veidā. Tas var radīt zināmas izmaksas.

Pat tad, ja uz prasību attiecas ārvalstu tiesību akti, Zviedrijas tiesām var būt iespēja piemērot Zviedrijas tiesību aktus, ciktāl pastāv jautājums par starptautiski saistošām normām vai ja ārvalstu tiesību akti ir pretrunā ar Zviedrijas sabiedrisko kārtību. Tomēr šādas ārkārtas procedūras tiek piemērotas ļoti reti. Kamēr nav noteikta judikatūra, piemēram, Eiropas Savienības Tiesā un Zviedrijas tiesā, nav arī precizēts, kādā mērā kompensācijas prasība par cilvēktiesību pārkāpumu ir pamats šo izņēmuma noteikumu piemērošanai, piemēram, sakarā ar tiesībaizsardzības jomas nepilnībām valstī, kurā radies kaitējums.

Privātpersonas praktiskās iespējas lietas ierosināšanai Zviedrijas tiesā

Ja pastāv Zviedrijas jurisdikcija un ja pastāv aizsargāta prasība, ko var izpildīt (piemēram, pamatojoties uz piemērojamiem ārvalstu tiesību aktiem), Zviedrijas tiesu pieejamība ir salīdzinoši laba. Turklāt ārvalstu fiziskas personas juridiskās iespējas rīkoties kā pusei Zviedrijas strīdā principā ir salīdzināmas ar Zviedrijas pilsoņu iespējām.

Ja ārvalsts fiziska persona saskaras ar finansiāliem vai citiem praktiskiem šķēršļiem, lai ierastos attiecīgajā tiesā Zviedrijā, var pieņemt, ka tiesa centīsies atrisināt šo problēmu, piemēram, atļaujot piedalīties tiesā ar tālruni vai videosakaru starpniecību.

Dažiem ārvalstu pilsoņiem, kuru domicils nav Zviedrijā un kuri Zviedrijas tiesā ceļ prasību pret Zviedrijas juridisko personu, pēc atbildētāja pieprasījuma ir jāsniedz nodrošinājums atbildētāja turpmāko tiesāšanās izdevumu segšanai. 2014. gada 15. maija *Paziņojumā par atbrīvojumiem ārvalstu prasītājiem noteiktās lietās no pienākuma sniegt nodrošinājumu tiesāšanās izdevumu segšanai* ir noteikts, kuri ārvalstu pilsoņi un juridiskās personas ir atbrīvoti no pienākuma sniegt nodrošinājumu.

Iespējas ārvalstu fiziskai personai nodrošināt valsts finansējumu tiesas un ombuda nodevām ir ierobežotas, vismaz tad, ja šī persona ir trešās valsts pilsonis. Vislielākās iespējas saņemt valsts finansējumu ir gadījumos, kad kompensācijas prasība tiek iesniegta kā individuāla prasība saistībā ar krimināllietu. Citādi iespējas rast privāta finansējuma risinājumu lielā mērā ir atkarīgas no ārvalsts fiziskas personas personīgajiem finansiālajiem un sociālajiem apstākļiem.

Sīkāka informācija

Memorands Ārlietu ministrijai par iespēju privātpersonai celt prasību pret Zviedrijas uzņēmumu Zviedrijas tiesā sakarā ar cilvēktiesību pārkāpumiem, kas izdarīti ārpus Zviedrijas. Mannheim Swartling (2015)

<https://docplayer.se/7222881-Promemoria-till-utrikesdepartementet.html>

Sīkāka informācija par norādījumiem attiecībā uz lietas ierosināšanu tiesā ir pieejama vietnē <https://www.domstol.se/en/>

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību aizsardzības iestādes var sniegt atbalstu cietušajiem, kuru cilvēktiesības ir pārkāptas saistībā ar darījumdarbību, un pārkāpumu izdarījusi Eiropas transnacionāla korporācija ārpus Eiropas Savienības? Vai šīs iestādes var veikt izmeklēšanu, ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju Eiropas Savienībā? Vai jūsu valstī ir citi publiskie dienesti (darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu iegūt informāciju par manām tiesībām?

Skatīt 1. jautājumu.

Zviedrijas Cilvēktiesību institūts neizskata individuālas sūdzības par cilvēktiesību pārkāpumiem.

5. Vai jūsu valsts Eiropas transnacionālajām korporācijām uzliek par pienākumu izveidot sūdzību mehānismus vai starpniecības pakalpojumus pārkāpumu gadījumiem, kas izriet no korporācijas darījumdarbības? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem ārpus Eiropas Savienības? Kurš ir atbildīgs par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šo sistēmu darbību?

Paša uzņēmuma tiesiskās aizsardzības mehānismi

Uzņēmumiem ir pienākums nodrošināt, lai to darbība nepārkāpj neviena cilvēka tiesības, un, ja uzņēmums ir izraisījis vai veicinājis šādu pārkāpumu, vai ir ar to saistīts, censties rast veidu, kā labot situāciju cietušās personas labā. Šāda situācijas labošana var ietvert atvairošanos, finansiālas vai nefinansiālas

kompensācijas nodrošināšanu vai ko citu, par ko vienojas cietusi persona un uzņēmums. Situācija ir sarežģītāka, ja uzņēmums nav veicinājis negatīvu ietekmi, bet ietekme ir tieši saistīta ar tā darbību. Šādos gadījumos, ja uzņēmumam ir pietiekama ietekme, lai varētu pārvaldīt negatīvo ietekmi, uzņēmumam būtu jāizmanto sava ietekme.

Nav standarta modeļa, kā uzņēmumam vislabāk organizēt savus sūdzību un tiesiskās aizsardzības mehānismus. Katram uzņēmumam pašam jāizlemj, kas ir piemērots, pamatojoties uz tā konkrētajiem apstākļiem.

Daži kritēriji:

atklātība — veicināt dialogu ar tiem, kurus ietekmē uzņēmuma rīcība;

sarunas un diskusijas ar darbinieku pārstāvjiem — bieži vien ir labs pamats efektīviem pasākumiem lietās, kas attiecas uz darbiniekiem;

pamatnostādnes par to, kā cilvēki uzņēmumā var celt trauksmi par pārkāpumiem, kā jāseko līdzi trauksmes celšanas gadījumiem un kā jāaizsargā personas, kas cēlušas trauksmi;

sūdzību izskatīšanas sistēma — cilvēki ārpus uzņēmuma, kuri uzskata, ka viņus vai citus cilvēkus uzņēmums ir ietekmējis vai ietekmēs negatīvi, var droši un anonīmi informēt uzņēmumu par problēmu.

Valdība ir ieviesusi jaunus tiesību aktus par ilgtspējas pārskatu sniegšanu lielajiem uzņēmumiem, kas ir vērienīgāki nekā ES direktīvas, skaidrākus ilgtspējas kritērijus Publiskā iepirkuma likumā un stingrāku tiesisko aizsardzību trauksmes cēlējiem.

2016. gada decembrī stājās spēkā jauni tiesību akti par ilgtspējas pārskatu sniegšanu. Šie tiesību akti nozīmē, ka tagad visiem lielajiem uzņēmumiem, kuros strādā vairāk nekā 250 darbinieku, ir pienākums sniegt ilgtspējas pārskatus. Papildus informācijai par ietekmi uz vidi, sociālajiem apstākļiem, vienlīdzību un korupcijas novēršanu pārskatos, ja tas ir nepieciešams, lai izprastu uzņēmuma attīstību, stāvokli un rezultātus, jāiekļauj arī informācija par pasākumiem, lai nodrošinātu cilvēktiesību, tai skaitā darbinieku tiesību, ievērošanu.

Riksdag 2017. gada janvārī pieņēma arī stingrus tiesību aktus, lai aizsargātu darbiniekus, kuri ceļ trauksmi par nopietniem pārkāpumiem sava darba devēja darbībā ("trauksmes celšana"). Saskaņā ar šo īpašo aizsardzību darbiniekiem, pret kuriem darba devējs ir vērsis represijas, būs tiesības uz zaudējumu atlīdzību.

Publiskie pārskati

Darījumdarbība un cilvēktiesības: Reāli trūkumi un nepilnības Zviedrijas tiesību aktos. Ziņojums Zviedrijas Valsts pārvaldes aģentūrai. *Enact Sustainable Strategies (Enact)* — konsultāciju uzņēmums, kas specializējas ilgtspējīgas darījumdarbības attīstības un atbildīgas darījumdarbības jomā.

 [Darījumdarbība un cilvēktiesības: Reāli trūkumi un nepilnības Zviedrijas tiesību aktos. Enact \(statskontoret.se\)](#)

6. Vai man ir īpašas tiesības, ja es esmu neaizsargāts cietušais, kurš vēlas panākt tiesisko aizsardzību pret cilvēktiesību pārkāpumiem darījumdarbībā? Vai man ir iespēja saņemt juridisko palīdzību un ar kādiem nosacījumiem? Kādas izmaksas tiks segtas juridiskās palīdzības ietvaros? Vai man ir pieejama juridiskā palīdzība ar tādiem pašiem nosacījumiem, ja es neesmu ES pilsonis vai nedzīvoju ES?

Personām, kas cietušas no cilvēktiesību pārkāpumiem darījumdarbībā, nav īpašu tiesību (sk. 1. jautājumu).

Pastāv iespēja saņemt juridisko palīdzību saskaņā ar Likumu par juridisko palīdzību (1996:1619). To, vai jums ir tiesības uz juridisko palīdzību, vienmēr nosaka tiesa vai Juridiskās palīdzības iestāde (*Rättshjälpsmyndigheten*).

Juridiskā palīdzība parasti attiecas uz privātpersonām, t. i., nevis apvienībām, uzņēmumiem vai tamlīdzīgi. Uzņēmuma kārtā juridisko palīdzību var saņemt arī komersants vai īpašums.

Jūsu finansiālo stāvokli nosaka pēc aprēķinātajiem gada ienākumiem pirms nodokļu nomaksas. Atskaitiet 15 000 SEK par katru bērnu, kuram jūs maksājat uzturlīdzekļus, nepārsniedzot 75 000 SEK. Summa jākorģē arī tad, ja jums ir aktīvi vai parādi, kas ietekmē jūsu maksātspēju. Lai saņemtu juridisko palīdzību, jūsu finanšu līdzekļi nedrīkst pārsniegt 260 000 SEK gadā. Kad jums tiek paziņots, ka saņemsiet juridisko palīdzību, jums pašam jāsedz daļa no izmaksām. Juridiskā palīdzība pieaugušajiem nekad nav pilnīgi bezmaksas, un daļu, ko maksājat pats, dēvē par juridiskās palīdzības maksu. Jūsu maksa par juridisko palīdzību nevar būt lielāka par juridiskās palīdzības izmaksām.

Juridisko izdevumu segums ir apdrošināšanas veids, kas vairumā gadījumu ir iekļauts mājokļa un īpašuma apdrošināšanas segumā, mājokļa un dzīvojamās telpas apdrošināšanas segumā un brīvdienu mājokļa apdrošināšanas segumā. Juridisko izdevumu segums nozīmē, ka jūsu apdrošināšana var segt daļu no jūsu izmaksām praktizējošam juristam vai advokātam. Juridisko izdevumu seguma noteikumi un nosacījumi dažādās apdrošināšanas sabiedrībās var atšķirties, tāpēc ir svarīgi pārbaudīt sava apdrošināšanas seguma noteikumus un nosacījumus.

Juridiskās palīdzības rīkojuma (1997:404) 35. pantā ir noteikts, kuri ārvalstu pilsoņi ir pielīdzināmi Zviedrijas pilsoņiem jautājumos, kas saistīti ar tiesībām uz juridisko palīdzību saskaņā ar Juridiskās palīdzības likumu.

Lapa atjaunināta: 26/04/2023

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības - Skotija

1. Kāda veida tiesību aizsardzība tiesā man ir pieejama jūsu valstī, ja pret mani ir pieļauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi? Vai šī aizsardzība ietver zaudējumu atlīdzināšanu?

Skotijas 1998. gada likums nosaka, ka visiem Skotijas parlamenta pieņemtajiem tiesību aktiem un visiem Skotijas valdības dokumentiem ir jābūt saderīgiem ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijā (ECTK) noteiktajām tiesībām. Saskaņā ar 1998. gada Cilvēktiesību likumu Skotijas valsts iestāžu rīcība, kas ir pretrunā Konvencijā noteiktajām tiesībām, ir uzskatāma par nelikumīgu. Ja tiek pieļauti cilvēktiesību pārkāpumi, Skotijas tiesas ir pilnvarotas izskatīt šādas lietas un noteikt tiesiskās aizsardzības līdzekļus.

2006. gada Uzņēmumu likumā ir noteikts juridiskais pamats uzņēmumu dibināšanai darbībai. Valsts prokuratūra un finanšu prokuratūra (*COPFS*) var uzsākt tiesvedību pret Skotijas uzņēmumiem Skotijas tiesās, ja ir pieejami pierādījumi par izdarītu pārkāpumu.

Skotijas 2015. gada Cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas novēršanas likums konsolidē un nostiprina spēkā esošās AK krimināltiesības cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas novēršanas jomā, kā arī pilnveido cietušo statusu un atbalstu tiem.

Likums nosaka, ka visu veidu ekspluatācija, gan pieaugušo, gan bērnu, kopā veido cilvēku tirdzniecības noziegumu; nosaka cilvēku tirdzniecības nozieguma vainu pastiprinošus apstākļus izmantošanai citu noziedzīgu nodarījumu gadījumā; un pārdefinē verdzību, kalpību un piespiedu darbu, kas iepriekš bija atsevišķi noziedzīgi nodarījumi.

2015. gada likuma 4. pants attiecas uz verdzības, kalpības un piespiedu darba noziedzīgu nodarījumu, kas ir jāinterpretē saskaņā ar ECTK 4. pantu.

Reģistrētas struktūras (piemēram, uzņēmumus), neregistrētas struktūras un partnerības var atzīt par vainīgiem cilvēku tirdzniecības nozieguma izdarīšanā vai nozieguma izdarīšanā saskaņā ar 2015. gada likuma 4. pantu. 2015. gada likuma 39. pantā ir noteikts, ka attiecīgās personas no šādas struktūras (piemēram, direktors) arī var atzīt par vainīgām iepriekš minētajā noziegumā.

Kā prasīts 2015. gada likumā, ģenerāladvokāts ir publicējis norādījumus prokuroriem par apsūdzības izvirzīšanu pret personām, kuras ir iespējami vai apstiprināti cietušie cilvēku tirdzniecības noziegumos un 4. pantā noteiktajos noziegumos (verdzība, kalpība un piespiedu darbs). *COPFS* turpina piemērot šos norādījumus, lai nodrošinātu, ka cietušie netiek apsūdzēti saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīti kā minēto noziegumu sekas. Skotijas valsts ombudam (*SPSO*) ir plaša kompetences joma. Skotijā tas ir pēdējais posms, kurā nonāk sūdzības par valsts dienestiem, kuriem deleģēts ievērojams skaits funkciju. *SPSO* arī veic Skotijas Labklājības fonda neatkarīgu revīziju, un tas ir pilnvarots atcelt un aizstāt lēmumus, kurus padomes ir pieņēmušas par kopienas aprūpes un krīzes dotāciju pieteikumiem. Zaudējumu atlīdzināšanas jautājumā *SPSO* ir vien neliela nozīme. Rezultātā parasti tiek sagatavoti ieteikumi valsts dienestiem, par kuriem saņemtas sūdzības. Ombuda pilnvaras un pienākumi ir noteikti Skotijas 2002. gada Valsts ombuda likumā. Ja kāda persona uzskata, ka ir pārkāptas tās cilvēktiesības, tā var vērsties pie neatkarīga juridisko konsultāciju sniedzēja.

2. Vai ir konkrēti noteikumi par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem? Vai šie noteikumi ir piemērojami par noziegumiem pret vidi vai smagiem darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem?

Skotijas valdības publicētajā Skotijas Zemes tiesību un atbildības paziņojumā, kas noteikts Skotijas 2016. gada Zemes reformas likumā, ir uzskaitīti seši principi, kas palīdz izstrādāt Skotijas zemes jautājumu politiku. Pirmais no šiem principiem paredz, ka: "Zemes tiesību, atbildības un publisko politikas virzienu vispārējam satvaram ir jāveicina, jāīsteno un jāievēro attiecīgās cilvēktiesības saistībā ar zemi, jāveicina sabiedrības intereses un labklājība, kā arī jāpanāk līdzsvars starp sabiedrības un privātām interesēm. Satvaram ir jāatbalsta ilgtspējīga ekonomikas attīstība, jāaizsargā un jāuzlabo vide, jāpalīdz panākt sociālo taisnīgumu un veidot taisnīgāku sabiedrību".

Saskaņā ar 2016. gada likumu Skotijas ministriem ir regulāri jāpārskata minētais paziņojums un jāziņo parlamentam.

Atbildē uz 1. jautājumu ir informācija par cilvēku tirdzniecību un ekspluatāciju.

3. Pret mani ir piejauti cilvēktiesību pārkāpumi saistībā ar Eiropas transnacionālas korporācijas darbībām, kuras veiktas ārpus Eiropas Savienības. Vai man ir piekļuve tiesām jūsu valstī, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES? Kādi ir nosacījumi, lai iesniegtu prasību par manu tiesību pārkāpumiem? Kur var atrast papildu informāciju?

Konkrētie tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas ir pieejami cilvēktiesību pārkāpuma gadījumā, būs atkarīgi no tā, vai tiesības ir noteiktas vispārējās tiesībās vai statūtos.

Skotijas 2015. gada Cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas novēršanas likuma 2. pantā ir noteikts, ka cilvēku tirdzniecības nozieguma tvērums attiecināms uz rīcību Apvienotajā Karalistē un citviet, atspoguļojot to, ka cilvēku tirdzniecība var ietvert darbības, kas netiek izdarītas vai daļēji netiek izdarītas Skotijā. Tāpat 2015. gada likums nosaka, ka AK valstspiederīgais, persona, kuras pastāvīgā dzīvesvieta nozieguma brīdī bija Skotijā, vai struktūra, kas reģistrēta saskaņā ar kādas AK daļas tiesību aktiem, ir cilvēku ekspluatācijas nozieguma izdarītājs neatkarīgi no tā, kur tiek īstenota attiecīgā darbība. To, vai personas pastāvīgā dzīvesvieta atrodas vai neatrodas Skotijā, nosaka, ņemot vērā visus lietas faktus un apstākļus. Cita persona ir cilvēku tirdzniecības nozieguma izdarītāja tikai tad, ja kāda daļa no attiecīgās darbības notiek AK vai ja attiecīgā darbība tiek veikta attiecībā uz personu, kas ierodas vai ieceļo AK vai izbrauc no AK, vai ceļo AK iekšienē.

4. Vai ombuda iestādes, līdztiesības iestādes vai valsts cilvēktiesību iestādes var atbalsīt personas, pret kurām ir piejauti ar uzņēmējdarbību saistīti cilvēktiesību pārkāpumi, ko izdarījušas Eiropas transnacionālas korporācijas ārpus ES? Vai šīs iestādes var izmeklēt manu lietu, ja es neesmu ES pilsonis un ja es nedzīvoju ES? Vai jūsu valstī ir kādi citi valsts dienesti (piemēram, darba vai vides inspekcija), kas var izmeklēt manu lietu? Kur es varu atrast informāciju par savām tiesībām?

Skotijas uzņēmējdarbības regulējums daudzējādā ziņā neatšķiras no pārējās AK un Eiropas regulējuma, un uzņēmējdarbība ir dažādu regulatoru kompetencē. Šo regulatoru izpildes pilnvaru mērķis ir sankciju piemērošana uzņēmumiem, nevis atbalsta sniegšana cietušajiem, tomēr gadījumos, kad darbībām ir noziedzīga nodarījuma elements, mehānismi ir pieejami ar policijas un citu valdības aģentūru starpniecību.

Skotijā ir divas valsts cilvēktiesību iestādes (*NHRI*):

[☞ Skotijas Cilvēktiesību komisija \(SHRC\)](#);

[☞ Skotijas Līdztiesības un cilvēktiesību komisija \(SHRC\)](#).

Gan *SHRC*, gan *EHRC* kompetencē ir cilvēktiesības, un abām komisijām ir nozīmīgi, taču atšķirīgi uzdevumi starptautiski atzītu cilvēktiesību īstenošanas veicināšanā un uzraudzībā valsts līmenī. Katras komisijas attiecīgās pilnvaras ir aprakstītas to tīmekļa vietnēs.

Skotijas valsts ombuds (*SPSO*) ir pēdējais posms, kurā nonāk sūdzības par valsts dienestiem, kuriem deleģēts ievērojams skaits funkciju. Ombuds ir neatkarīgs; savu funkciju izpildē ombuds nesaņem norādījumus no neviena Skotijas valdības vai Skotijas parlamenta deputāta, un to nekontrolē neviens šāds deputāts. Izskatot sūdzības, *SPSO* var izskatīt arī iespējamus cilvēktiesību pārkāpumus. Maz ticams, ka Eiropas transnacionāla korporācija izveidotu vienu no uzskaitītajām struktūrām, par kuru *SPSO* varētu saņemt sūdzību. *SPSO* var izskatīt sūdzības par privātā vai brīvprātīgā sektora sniegtiem pakalpojumiem, ja tie ir sniegti tādas struktūras vārdā, kura ir *SPSO* jurisdikcijā.

Turklāt Skotijas 2002. gada Valsts ombuda likuma 9. panta 4. un 5. punkts nosaka, kas var iesniegt sūdzību *SPSO*. Sūdzības iesniedzējiem sūdzības iesniegšanas brīdī ir jābūt Apvienotās Karalistes rezidentiem, vai darbībām, uz ko attiecas sūdzība, jābūt notikušām laikā, kamēr persona atradās Apvienotās Karalistē.

5. Vai jūsu valsts uzliek pienākumu Eiropas transnacionālām korporācijām izveidot sūdzību izskatīšanas mehānismus vai starpniecības pakalpojumus saistībā ar pārkāpumiem, kas radušies uzņēmējdarbības rezultātā? Vai šie pienākumi attiecas arī uz pārkāpumiem, kurī piejauti ārpus Eiropas Savienības? Kas atbild par šo darbību uzraudzību jūsu valstī? Vai ir pieejami kādi publiski ziņojumi, kuros sniegta informācija par šo sistēmu darbību?

AK ir izveidojusi ESAO pamatnostādņu daudz nacionāliem uzņēmumiem valsts kontaktpunktu (*NCP*), kas ir atbildīgas uzņēmumu rīcības ieteikumu kopums, kurš cita starpā ietver cilvēktiesības. AK *NCP* ietilpst Starptautiskās tirdzniecības ministrijā un atbild par informētības vairošanu par ESAO pamatnostādņēm un par saistīto sūdzību izskatīšanas mehānismu īstenošanu. Ja uzņēmums pārkāpj ESAO pamatnostādnes, ieinteresētā puse var iesniegt sūdzību *NCP*, tas ietver darbiniekus, arodbiedrības un kopienas, ko skar uzņēmuma darbības. *NCP* cenšas panākt vienošanos starp pusēm, taču, ja tas nav iespējams, tiek publicēts un sabiedrībai darīts pieejams paziņojums par to, vai uzņēmums ir rīkojies neatbilstīgi pamatnostādņēm. Informācija par sūdzības iesniegšanu ir pieejama [☞ NCP tīmekļa vietnē](#).

Citi avoti, no kuriem var saņemt konsultācijas un informāciju par starpniecības pakalpojumiem AK, ietver [☞ ledzīvotāju konsultāciju biroju](#) un [☞ Konsultāciju, samierināšanas un arbitražas dienestu](#).

6. Vai man ir konkrētas tiesības gadījumā, ja esmu neaizsargāts cietušais, kas vēlas saņemt tiesiskās aizsardzības līdzekli par cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību? Vai un saskaņā ar kādiem nosacījumiem varu saņemt juridisko palīdzību? Kādas izmaksas segs juridiskā palīdzība? Vai man ir piekļuve juridiskai palīdzībai saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, ja es neesmu ES pilsonis vai ja es nedzīvoju ES?

Valsts finansēta juridiskā palīdzība ļauj personām iesniegt prasību par savu tiesību īstenošanu vai apmaksāt aizstāvību, ko citādi šīs personas nevarētu izdarīt.

Nav prasības, ka, piesakoties uz juridisko palīdzību saskaņā ar Skotijas 1986. gada Juridiskās palīdzības likumu, personai ir jābūt Skotijas rezidentam. Tiek piedāvāti divi civilās juridiskās palīdzības veidi:

i. ar konsultāciju un palīdzību advokāts var sniegt padomu, iegūt informāciju un sazināties ar citām personām klienta vārdā; konsultācijas un palīdzība ir pieejama Skotijas tiesību aktos (ietverot Skotijā piemērojamos AK tiesību aktus) ietvertajos jautājumos, bet parasti to nevar izmantot tiesvedībai tiesā;

ii. civilā juridiskā palīdzība ir pieejama tiesvedībai Skotijas tiesās.

Abiem civilās juridiskās palīdzības veidiem piemēro tiesību aktos noteiktus atbilstības kritērijus. Konsultācijas un palīdzība ir atkarīga no finansiālas atbilstības kritēriju izpildes. Atbilstības kritēriji, kas ir jāizpilda personām, kuras saņem civilo juridisko palīdzību, ir konsekventi un pārredzami; pieteikuma iesniedzējam piemēro tiesību aktos noteiktu pārbaudi. Pirmās divas pārbaudes attiecas uz pieteikuma juridisko atbilstību. Ir jāpierāda, ka lieta, kurai tiek prasīta juridiskā palīdzība, ir tiesiski pamatota (tās cēlonis ir pamatots), un ka ir pamatoti lietai izmantot valsts līdzekļus. Trešo pārbaudi attiecina uz pieteikuma iesniedzēja finanšu apstākļiem.

Papildu informācija ir pieejama [Skotijas Juridiskās palīdzības padomes tīmekļa vietnē](#).

Saskaņā ar Skotijas 2015. gada Cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas novēršanas likuma 9. pantu Skotijas ministri ir pilnvaroti noteikt laikposmu, kurā ir jāsniedz atbalsts un palīdzība pieaugušajiem, ja ir pamatots iemesls uzskatīt, ka tie ir kļuvuši par cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas upuriem.

Noteikumos, kas stājās spēkā 2018. gada 1. aprīlī, šis atbalsta un palīdzības laikposms ir noteikts 90 dienas un ir attiecināms uz (bet ne tikai):

izmitināšanu;

ikdienas sadzīvi;

medicīniskā konsultācijām un ārstēšanu (tostarp psiholoģisku novērtējumu un ārstēšanu);

tulkošanu un mutisko tulkošanu;

konsultēšanu;

juridiskām konsultācijām;

informāciju par citiem pieaugušajam pieejamajiem pakalpojumiem;

repatriāciju.

2015. gada likuma 10. pants pilnvaro Skotijas ministrus pieņemt noteikumus par atbalstu un palīdzību, ko var sniegt pieaugušajiem, kuri ir vai šķietami ir verdzības, kalpības un piespiedu darba upuri. Noteikumi stājās spēkā 2018. gada 1. aprīlī. Tie paredz procesu, saskaņā ar kuru nosaka, vai pieaugušais ir noziedzīgā nodarījumā cietušais; sniedzamo atbalstu un palīdzību; un to, ka laikposmam, kurā tos sniedz, jābūt tādām pašām, kādu attiecina uz cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas nozieguma upuriem.

Skotijas valdība ir noslēgusi finansējuma līgumus ar organizāciju [Palīdzība migrantiem](#) (kas atbalsta no cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas cietušus pieaugušos, izņemot sievietes, kuras kļuvušas par cilvēku tirdzniecības upuriem seksuālās izmantošanas nolūkā) un [Informētības par cilvēku tirdzniecību vairošanas aliansi](#) (kas atbalsta sievietes, kuras kļuvušas par cilvēku tirdzniecības upuriem seksuālās izmantošanas nolūkā). Tāpat finansējumu saņem organizācija [Anchor Service](#), kas ir Lielglāzgovas un Klaidas valsts veselības aprūpes iestādes (*NHS*) struktūra un sniedz psihologa atbalstu visiem pieaugušajiem, kuri kļuvuši par cilvēku tirdzniecības un ekspluatācijas upuriem Skotijā apzinātajos gadījumos.

Lapa atjaunināta: 30/07/2020

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.